

การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบล
ปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

**Applying Ecotourism Management Strategies to Reduce Disasters Risk
in Pak Payoon Municipality, Phattalung Province**

คัมภีรดา บือโต

Kumpeerada Beatho

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

**A Minor Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration**

Prince of Songkla University

2566

การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบล
ปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

**Applying Ecotourism Management Strategies to Reduce Disasters Risk
in Pak Payoon Municipality, Phattalung Province**

คัมภีรดา บือโต

Kumpeerada Beatho

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

**A Minor Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration
Prince of Songkla University**

2566

Title Applying Ecotourism Management Strategies to Reduce Disasters
Risk in Pak Payoon Municipality, Phattalung Province

Author Miss Kumpeerada Beatho

Major Public Administration

Academic Year 2022

ABSTRACT

This study's goals are to: 1) analyze the impacts of disasters in the Pak Payoon Municipality, Phattalung Province; 2) investigate the usage of ecotourism strategies to reduce disaster risk; and 3) suggest ecotourism strategies to reduce disaster risk in the future. Qualitative research techniques were applied. In-depth interviews and documentary research were used to gather the data. A total of 26 individuals from different organizations participated in in-depth interviews. The data triangulation approach was used to verify the data, and the induction methodology was used for analyzing data.

Results show that previous disasters created 3 types of impacts to the communities. These include (1) physical impacts (damage to infrastructure, agriculture, ecosystem and the environment), (2) social impacts (stress and wariness about daily life and illness), and (3) economic impacts (reduction of income, agricultural products and fishery). In terms of ecotourism strategies, there have been 4 types of ecotourism initiatives implemented to reduce disaster risk in the areas. These include (1) natural resource recovery strategy, (2) biodiversity conservation strategy, (3) community tourism and infrastructure development strategy, and (4) disaster risk reduction measures by government agencies. This research provides two levels of recommendations – policy level and community level. At the policy level, related government agencies should allocate budget for equipment procurement, provide technical and knowledge support, and network with relevant organizations to promote ecotourism and disaster risk management. At the community level, awareness on natural resource and environment conservation should be raised among the general public, handbooks for natural resource and environment conservation should be developed, and ecotourism activities should be more promoted.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ ดร.สมพร คุณวิจิต อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่กรุณาใช้เวลาในการให้ความรู้ คำปรึกษา ตลอดจนตรวจสอบแก้ไขความถูกต้องจนสารนิพนธ์เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑามณี ตระกูลมุกดา คณะกรรมการสอบทั้ง 2 ที่ได้กรุณาให้แนวคิด และข้อเสนอแนะต่างๆ จนทำให้สารนิพนธ์สำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ บิดา มารดา บุคคลในครอบครัว ที่ห่วงใย เป็นกำลังใจ และสนับสนุนการศึกษาแก่ผู้วิจัยเสมอมา

คุณประโยชน์ได้อันพึงมีจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูแก่เวทีแต่บิดา มารดา บุรพาจารย์ และสถาบันการศึกษาที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา รวมทั้งผู้มีพระคุณทุกท่าน

คัมภีร์ดา บือโต

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญ	(6)
รายการตาราง	(8)
รายการภาพประกอบ	(9)
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา	1
1.2 คำถามวิจัย	5
1.3 วัตถุประสงค์	5
1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย	5
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	6
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	10
2.2 แนวคิดการจัดการภัยพิบัติ	21
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ	45
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน	52
2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	56
2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย	74
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	75
3.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก	75
3.2 แบบแผนการวิจัย	78
3.3 เครื่องมือในการวิจัย	78
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	80
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	81
3.6 การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล	81
3.7 ระยะเวลาในการทำวิจัย	82
บทที่ 4 ผลการวิจัย	83
4.1 บริบทพื้นที่ ความเสี่ยงภัยพิบัติ และผลกระทบจากภัยพิบัติในพื้นที่ เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง	84

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2 การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่ เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง	99
4.3 แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่ เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง	114
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	121
5.1 สรุปผลการวิจัย	122
5.1.2 ผลกระทบจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง	122
5.1.3 การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง	124
5.1.4 แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติใน พื้นที่ เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง	127
5.2 อภิปรายผล	128
5.3 ข้อเสนอแนะ	136
บรรณานุกรม	138
บุคลากรุกรม	142
ภาคผนวก	145
ภาคผนวก ก	148
ประวัติผู้เขียน	154

รายการตาราง

ตาราง	หน้า
1 เปรียบเทียบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	62
2 เปรียบเทียบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ	71
3 ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยเชิงคุณภาพ	76
4 ตรวจสอบความสอดคล้องข้อความกับวัตถุประสงค์การวิจัย	80
5 ระยะเวลาในการดำเนินการทำวิจัย	82
6 สถิติการเกิดอุทกภัยของเทศบาลตำบลปากพะยูน	88
7 ลำดับการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ	88
8 ปฏิทินการเกิดภัย	89

รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 วงจรการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินแบบเบ็ดเสร็จของสหรัฐอเมริกา	38
2 กรอบแนวคิดการวิจัย	74
3 แผนที่ตั้งอำเภอปากพะยูน	85
4 พื้นที่บริเวณเทศบาลตำบลปากพะยูน	87
5 ผลกระทบด้านกายภาพจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน	92
6 ภาพบ้านเรือนประชาชนได้รับความเสียหาย	92
7 ภาพผลกระทบจากน้ำท่วม	93
8 ผลกระทบด้านสังคมจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน	94
9 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน	96
10 ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม	97
11 ผลกระทบจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน	98
12 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน	103
13 ป่าชายเลนบริเวณเทศบาลตำบลปากพะยูน	103
14 โครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	105
15 โครงการสร้างบ้านปลา	105
16 กิจกรรมการอนุรักษ์สัตว์น้ำ	105
17 การใช้กลยุทธ์การอนุรักษ์เพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ	108
18 บ้านเรือนประชาชนที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่	109
19 การใช้กลยุทธ์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ เทศบาลตำบลปากพะยูน	111
20 การใช้มาตรการจากภาครัฐเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ	113
21 โครงการทำความสะอาดและขุดลอกคูระบายน้ำ	114
22 การช่วยเหลือประชาชน	114
23 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ	120

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

ในปัจจุบันสภาวะของโลกมีแนวโน้มการเกิดภัยพิบัติที่นับทวีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้ประเทศไทยกำลังเผชิญกับภัยพิบัติต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชน และสร้างความเสียหายต่อทรัพย์สิน ซึ่งอาจจะเกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น พายุ น้ำท่วม ดินโคลนถล่ม เป็นต้น รวมทั้งภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น สารเคมีรั่วไหล ภัยจากการก่อการร้าย จากสถิติในช่วงเดือนมกราคม - ตุลาคม พ.ศ.2554 ที่ผ่านมาพบว่า ประเทศไทยประสบปัญหา อุทกภัยครั้งร้ายแรงในประวัติศาสตร์ และมีพื้นที่ประสบภัยกระจายทั่วทุกภาคในประเทศไทย โดยเฉพาะพื้นที่ภาคเหนือ และภาคกลางที่เกิดน้ำท่วมหนักเป็นระยะเวลาานาน ส่งผลให้ กรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดเมื่อน้ำท่วมหนักในรอบ 70 ปี อุทกภัยครั้งนี้ส่งผลให้เกิดความเสียหายทั้งภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม เศรษฐกิจ สังคม และส่งผลกระทบต่ออีกภาคอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก ภัยพิบัติเหล่านี้สร้างความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นมูลค่ามหาศาล นับเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากต้องนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด มาใช้เพื่อฟื้นฟูบูรณะความเสียหายที่เกิดขึ้น

ภาคใต้ของประเทศไทย มีลักษณะภูมิประเทศเป็นคาบสมุทรที่มีทะเลขนานอยู่ทั้ง 2 ด้าน คือ ทิศตะวันออกติดทะเลอ่าวไทย ทิศตะวันตกติดทะเลอันดามัน มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสลับกับภูเขา ภาคใต้มีลักษณะภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน กล่าวคือ มีฝนตกชุกสลับกับฤดูแล้งในระยะสั้น ๆ และได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือทำให้มีฝนตกชุกตลอดทั้งปี ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ภาคใต้ประสบปัญหาอุทกภัยบ่อยครั้ง จังหวัดที่ประสบปัญหาซ้ำซาก ได้แก่ จังหวัดชุมพร จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดพัทลุง จังหวัดสงขลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส ซึ่งจังหวัดพัทลุงเป็นหนึ่งในจังหวัดที่เป็นพื้นที่ประสบภัยสาธารณภัย อันได้แก่ อุทกภัย วาตภัย และดินถล่ม ที่ได้รับผลกระทบจากมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดปกคลุมอ่าวไทยและภาคใต้มีกำลังแรงขึ้น ส่งผลให้บริเวณภาคใต้ฝั่งตะวันออกมีฝนตกหนักมากในบางพื้นที่ปริมาณฝนสะสมทำให้เกิดสถานการณ์อุทกภัย เช่น เหตุการณ์เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน ถึงวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2563 เกิดอุทกภัยในจังหวัดพัทลุงก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน บ้านเรือน พืชผลทาง

การเกษตร สัตว์เลี้ยง ประมง ไร่นา และสิ่งสาธารณประโยชน์ ภัยพิบัติครั้งนี้จังหวัดพัทลุงมีพื้นที่ประสบภัยทั้งสิ้น 11 อำเภอ 64 ตำบล 670 หมู่บ้าน 45 ชุมชน ดังนี้ อำเภอเขาชัยสน อำเภอบางแก้ว อำเภอศรีนครินทร์ อำเภอป่าพะยอม อำเภอศรีบรรพต อำเภอกวนขนุน อำเภอเมืองพัทลุง อำเภอกงหรา อำเภอป่าบอน อำเภอตะโหมด และอำเภอปากพะยูน (สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพัทลุง, 2563)

ในช่วงปี พ.ศ. 2553 - 2554 อำเภอปากพะยูนได้เกิดภัยพิบัติทั้งน้ำป่าไหลหลาก ดินโคลนถล่ม และน้ำท่วม จากพายุดีเปรสชั่นพัดเข้าสู่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ เช่น เหตุการณ์เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ.2553 ส่งผลให้เป็นภัยพิบัติที่ได้รับความเสียหายครั้งรุนแรงในรอบหลายปี ต่อมาช่วงปลายเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2554 อำเภอปากพะยูนได้เป็นพื้นที่ประสบภัยอุทกภัยระลอกใหญ่อีกรอบ (ปรัชญเกียรติ ว่าโร๊ะ, 2554) และเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ.2564 ได้เกิดเหตุอุทกภัยเนื่องจากมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดปกคลุมอ่าวไทยและภาคใต้ ส่งผลให้ฝนตกหนักในพื้นที่จังหวัดพัทลุง ภัยพิบัติครั้งนี้มีน้ำป่าไหลหลากและน้ำล้นตลิ่งทำให้เกิดอุทกภัยขึ้นในพื้นที่ ตำบลดอนประดู่ ตำบลหารเทา ตำบลดอนทราย และตำบลฝาละมี รวม 4 ตำบล 20 หมู่บ้าน ซึ่งภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินครั้งนี้ได้ยุติเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2564 เวลา 15.00 น. ภัยดังกล่าวเป็นภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สภาพจิตใจ ทรัพย์สิน พื้นที่การเกษตร ประมง ปศุสัตว์ สิ่งสาธารณประโยชน์ และระบบนิเวศวิทยาได้รับความเสียหาย (สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพัทลุง, 2564) จากเหตุการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้น ทำให้ประชาชน แคนนำชุมชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่ รวมถึงองค์กร สมาคมอื่น ๆ มีการตื่นตัวเตรียมในการรับมือกับภัยพิบัติ และได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อหาแนวทางการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการกับภัยพิบัติในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ จึงมีความสำคัญในการที่จะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม สำหรับประเทศไทยได้มีแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดการสาธารณภัยแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะปฏิบัติภารกิจด้านการป้องกันและบรรเทาให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

แนวทางที่เป็นทางเลือกในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติได้อย่างยั่งยืนรูปแบบหนึ่งคือการใช้กลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างความรู้ด้านการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา รวมทั้งสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กระตุ้นความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งช่วยดูแลรักษา

ทรัพยากรธรรมชาติ สร้างผลกระทบทางลบแก่ทรัพยากรธรรมชาติน้อยที่สุดจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อาทิ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนหน่วยงานจากภาครัฐที่ทำหน้าที่ดูแลควบคุมแหล่งท่องเที่ยว (ไพริน เวชธัญญะกุล, 2563) ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ได้แก่ กิจกรรมลองแพกกลางทะเลสาบพายเรือชมธรรมชาติ นั่งเรือชมเกาะกระ และเกาะสี่ เกาะห้า แหล่งผลิตรังนกอีแอ่นที่มีคุณภาพสูง และมีมูลค่าสูงสุดของประเทศไทย พื้นที่ส่วนใหญ่ของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในเขตสัมปทานของบริษัทเก็บรังนกเอกชน และเป็นเขตห้ามเข้าก่อนได้รับอนุญาต จึงต้องแจ้งขออนุญาตกับผู้สัมปทานรังนก (MGR Online, 2555) นอกจากนี้พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์มีความพร้อมทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีพืชพรรณหลากหลาย รวมทั้งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกเป็ดน้ำที่เป็นสัตว์สงวน และเพาะพันธุ์สัตว์น้ำทะเลสาบสงขลาด้วยเหตุนี้ที่ยังคุณค่าไว้แก่การมาเยือนของนักท่องเที่ยว หรือผู้ที่สนใจในระบบนิเวศนับเป็นต้นทุนของท้องถิ่นที่พร้อมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในบริเวณที่ใกล้เคียง ทำให้เกิดธุรกิจทางการท่องเที่ยวหลายประเภท ได้แก่ ธุรกิจร้านค้า ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจที่พัก ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ นับว่าเป็นการกระจายรายได้เข้าสู่ชุมชนอย่างหนึ่ง ทั้งนี้การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลปากพะยูน เพื่อสร้างศักยภาพของพื้นที่และกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นแนวทางในการบริหารจัดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

จึงเห็นว่าจากข้อมูลความเป็นมาของปัญหาและความสำคัญของปัญหาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการใช้กลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเหมาะที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้นผู้วิจัยมองเห็นถึงความสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งศึกษาหาแนวทางการนำกลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการลดความเสี่ยงที่เกิดจากภัยพิบัติ และป้องกันภัยที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตถึงแม้ว่าการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่อาจจะเกิดขึ้นเป็นบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบหลักของหน่วยงานรัฐ แต่ในปัจจุบันพบว่าภัยพิบัติที่เกิดขึ้นได้มีความหลากหลายซับซ้อนมากขึ้นไม่สามารถจำกัดพื้นที่ได้และอาจมีความรุนแรงเกินกว่าหน่วยงานรัฐภาคส่วนเดียวจะสามารถบริหารจัดการการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติได้ หากไม่มีแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่ถูกต้อง จะทำให้ส่งผลกระทบด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อมตามมาต่อประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ชุมชนและระบบนิเวศที่อุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ จึงเป็นเหตุผลในการศึกษาหาแนวทางเพื่อนำไปสู่คำตอบในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ว่าควรมีแนวทางอย่างไร เพื่อให้เกิดผลกระทบและความเสียหายน้อยที่สุด ซึ่งข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษา

คาดว่าจะเป็นโยบายที่แกผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปกำหนดเป็นแผนเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และเป็นนโยบายที่แกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการภัยพิบัติในชุมชนต่อไป

จากการค้นคว้างานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ประเทศไทยมีการศึกษาการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติไม่มากนักเมื่อเทียบกับงานวิจัยด้านอื่น ๆ ทำให้มีช่องว่างของการศึกษาเกี่ยวกับการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ซึ่งส่วนใหญ่ทำการศึกษาในพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศที่เสี่ยงต่อการเกิดภัยธรรมชาติ เช่น พื้นที่หุบเขา และพื้นที่ชายฝั่ง ตัวอย่างงานวิจัยของ รณณภัทร พันโกฏ (2560) ศึกษาการจัดการภัยพิบัติสึนามิในเมืองท่องเที่ยวภาคใต้ฝั่งทะเลอันดามัน: ศึกษาเปรียบเทียบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เสี่ยงภัย ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านผลกระทบพื้นที่ที่ลักษณะเป็นเกาะและมีชายหาดเป็นแนวราบต่ำเกิดความเสียหายเป็นอย่างมากโดยเฉพาะด้านชีวิต ทั้งชาวบ้านและนักท่องเที่ยว ความเสียหายทั้งทรัพย์สินของประชาชน อาคาร บ้านเรือน ร้านค้า ร้านอาหาร โรงแรม ยานพาหนะ เรือรวมถึงทรัพย์สินของประชาชน 2) ด้านการฟื้นฟูจากอดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า ช่วยเหลือในสิ่งที่ประชาชนต้องการ โดยการจะให้ช่วยเหลือเบื้องต้น เช่น อาหาร น้ำ ยารักษาโรคเบื้องต้น การลำเลียงคนเจ็บและผู้เสียชีวิต เยียวยาสภาพจิตใจ และฟื้นฟูด้านอาชีพ เช่น การช่วยต่อเรือ มอบอุปกรณ์ประกอบอาชีพ 3) ด้านการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน พบว่า มีการให้ข้อมูลความรู้แก่ประชาชน ผู้ประกอบการ มีการจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสึนามิ สอดแทรกเนื้อหาความรู้เรื่องสึนามิให้แก่นักเรียนในหลักสูตรของโรงเรียนที่อยู่ในสังกัด จัดหาเส้นทางอพยพและพื้นที่หลบภัย ป้ายเส้นทางหนีภัย และการฟื้นฟูอาชีพให้แก่ผู้ประสบภัยในพื้นที่ให้สามารถฟื้นกลับมาได้อย่างรวดเร็ว จากงานวิจัยข้างต้นเป็นการศึกษาการจัดการภัยพิบัติในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเลอันดามัน ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบต่าง ๆ ของงานวิจัยผนวกกับแนวคิดต่าง ๆ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาปิดช่องว่างของการศึกษาการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อนำมาลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นต่อไป

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการศึกษาการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูนมีการศึกษาที่แตกต่างจากงานวิจัยอื่น ๆ ในลักษณะเชิงบริบทพื้นที่ สภาพแวดล้อมสังคมชุมชน และจำนวนประชากร ซึ่งพื้นที่การศึกษา เป็นพื้นที่ได้รับผลกระทบภัยพิบัติ จึงนำมาสู่แนวทางการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน ที่จะช่วยลดผลกระทบและความเสียหายจากภัยพิบัติที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 คำถามวิจัย

- 1.เทศบาลตำบลปากพะยูนได้รับผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติอย่างไร
- 2.เทศบาลตำบลปากพะยูนมีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในลักษณะใดบ้าง รวมทั้งมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติอย่างไร
- 3.แนวทางการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยใช้กลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูนควรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

- 1.เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง
- 2.เพื่อศึกษาการใช้กลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง
- 3.เพื่อเสนอแนะแนวทางการใช้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ข้อมูลในการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ ที่เกิดจากการรวบรวมข้อมูลจากทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่การปรับปรุง และพัฒนาการลดความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง
2. เทศบาลตำบลปากพะยูนสามารถนำรูปแบบการลดความเสี่ยงภัยพิบัติที่ได้ศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ
3. เทศบาลตำบลปากพะยูนสามารถนำรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้ศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ
4. ประชาชน และหน่วยงานอื่นๆ สามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับในเรื่องการลดความเสี่ยงภัยพิบัติมาใช้กับตนเองหากเกิดสถานการณ์ขึ้นจริง ตลอดจนสามารถเตรียมความพร้อมในการรับมืออย่างมีประสิทธิภาพ
5. สามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปวางแผนในการจัดการเป็นต้นแบบในการรับมือต่อภัยพิบัติกับพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะสภาพบริบทคล้ายคลึงกัน

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การใช้กลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยมุ่งเน้นเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการภัยพิบัติ การเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติ การลดผลกระทบ ในการใช้กลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย ผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

1. ผู้นำองค์กรหรือตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลตำบลปากพะยูน กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำนวน 5 คน
2. ผู้นำองค์กรหรือตัวแทนจากภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพัทลุง สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพัทลุง สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพัทลุง จำนวน 5 คน
3. ผู้นำองค์กรหรือตัวแทนจากชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ ผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 5 คน
4. ตัวแทนจากภาคประชาชน ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน ประชาชนที่เคยได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ จำนวน 5 คน
5. ตัวแทนจากองค์กรภาคประชาสังคม ได้แก่ คณะกรรมการมัสยิดประจำเทศบาลตำบลปากพะยูน จำนวน 5 คน
6. ตัวแทนจากภาคธุรกิจเอกชนในพื้นที่ ได้แก่ ผู้ประกอบการค้าปลีกประจำตำบลปากพะยูน ผู้ประกอบการร้านค้า ผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก ผู้ประกอบการร้านอาหาร จำนวน 5 คน

รวมทั้งหมด 30 คนหรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัวซึ่งสอดคล้องกับสิริศักดิ์ อาจิวชัย (ม.ป.ป.) ได้กล่าวว่า ข้อมูลอิ่มตัว คือ เมื่อใดที่ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้เกิดความซ้ำกันจนเป็นแบบแผนที่แน่นอน แม้จะสอบถามคนอื่น ๆ ข้อมูลที่ได้ก็จะมีลักษณะเดียวกัน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตพื้นที่ในการทำวิจัย คือ เทศบาลตำบลปากพะยูน อำเภอกาบปลวกพะยูน จังหวัดพัทลุง

1.6 นิยามคำศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวตามแหล่งอนุรักษ์ทางธรรมชาติ หรือวัฒนธรรม อย่างมีความรับผิดชอบ รวมไปถึงการสนับสนุนคนพื้นเมืองให้มีความเป็นอยู่ที่ดี และการศึกษาและแบ่งปันความรู้ทั้งคนในพื้นที่และผู้เยี่ยมชม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการหลอมรวมกันเป็นหนึ่งเดียวระหว่างการอนุรักษ์ ชุมชน และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ภัยพิบัติ หมายถึง ภัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต และทรัพย์สิน โดยส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ภัยพิบัติแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ภัยพิบัติทางธรรมชาติและภัยพิบัติที่มนุษย์สร้างขึ้น

ภัยพิบัติทางธรรมชาติ คือ ภัยที่มีสาเหตุมาจากธรรมชาติ อาทิ แผ่นดินไหว อุทกภัย อัคคีภัย พายุ การระเบิด ที่กล่าวถึง คือ การระเบิดของแก๊สที่ธรรมชาติปล่อยออกมาสู่ภายนอก นอกจากนี้ภัยพิบัติทางธรรมชาติยังรวมถึงภัยจากนอกโลกด้วย เช่น อุกกาบาต

ภัยพิบัติที่มนุษย์สร้างขึ้น คือ ภัยพิบัติที่มีสาเหตุมาจากมนุษย์ เช่น การสูบน้ำใต้ดินปริมาณมากจนส่งผลให้เกิดการทรุดตัวของพื้นดิน การปล่อยก๊าซเรือนกระจก ปริมาณมากจากโรงงานอุตสาหกรรมจนส่งผลให้ระดับน้ำทะเลเพิ่มสูงขึ้นและท่วมพื้นที่ในระดับต่ำ การเปลี่ยนทางน้ำจนทำให้เกิดภัยแล้งในบางพื้นที่ เป็นต้น รวมถึงการทดลองทางวิทยาศาสตร์ เช่น การทดลองระเบิดนิวเคลียร์ใต้ดิน ซึ่งผลส่งต่อชั้นหินใต้เปลือกโลก โดยอาจจะมีผลกระทบต่อโลกในระยะยาว

ความเสี่ยงจากภัยพิบัติ หมายถึง โอกาสหรือความเป็นไปได้ในการได้รับผลกระทบทางลบจากการเกิดภัยพิบัติ โดยผลกระทบสามารถเกิดขึ้นกับชีวิต สุขภาพ การประกอบอาชีพ ทรัพย์สิน และบริการต่าง ๆ ในระดับบุคคล ชุมชน สังคม หรือประเทศ

การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ หมายถึง แนวคิดหรือวิธีการในการลดโอกาสที่จะได้รับผลกระทบทางลบจากภัยพิบัติผ่านความพยายามเป็นระบบที่จะวิเคราะห์และบริหารจัดการ ปัจจัยที่เป็นสาเหตุและผลกระทบของภัยพิบัติ เพื่อดำเนินนโยบาย มาตรการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ในการลดความล่าช้า ลดปัจจัยที่ทำให้เกิดความเปราะบาง และเพิ่มศักยภาพในการจัดการ ปัญหา มีเป้าหมายในการลดความเสี่ยงที่มีอยู่ในชุมชนและสังคมในปัจจุบัน และป้องกันความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

ผลกระทบจากภัยพิบัติ หมายถึง ผลกระทบที่นำไปสู่ความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินแก่มนุษย์ในปัจจุบันอย่างมหาศาลซึ่งผลกระทบจากภัยพิบัติสามารถแบ่งได้ 3 กลุ่ม คือ ผลกระทบทางกายภาพ ผลกระทบทางสังคม ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ซึ่งแต่ละกลุ่มผลกระทบ มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1 ผลกระทบทางกายภาพ (Physical Impact) เป็นผลกระทบที่สามารถมองเห็นได้เป็นรูปธรรม สามารถวัดหรือนับจำนวนได้ ส่วนมากเป็นความเสียหายจากการสูญเสียชีวิต และทรัพย์สิน โครงสร้างสาธารณูปโภคภายในชุมชน บ้านเรือน ที่อยู่อาศัยของประชาชน สิ่งแวดล้อม ตลอดจนพื้นที่ทางการเกษตรกรรมเสียหาย เช่น จำนวนผู้ได้รับบาดเจ็บ จำนวนผู้เสียชีวิต จำนวนอาคารบ้านเรือนเสียหาย จำนวนสัตว์เลี้ยงหรือปศุสัตว์เสียหาย

2 ผลกระทบทางสังคม (Social Impact) เป็นผลกระทบที่มีความซับซ้อน แตกต่างจากผลกระทบทางกายภาพที่เป็นรูปธรรม ซึ่งผลกระทบทางสังคมไม่มีความแน่นอน เกิดปัญหามากมาย บางอย่างต้องใช้เวลาสำหรับการรักษาเยียวยาให้กลับคืนสู่สภาพปกติ จากการได้รับผลกระทบสาธารณภัยทำให้มีความเชื่อมโยงกับปัญหาอื่น ๆ จนเกิดเป็นความซับซ้อนทั้งผลกระทบด้านสุขภาพ ด้านจิตวิทยา ส่งผลให้เกิดความเครียด อាកารโศกเศร้าเสียใจ เป็นโรคซึมเศร้า ตลอดจนผลกระทบด้านประชากร ทำให้ผู้คนอพยพออกพื้นที่ประชากรในพื้นที่ลดน้อยลง เป็นต้น

3 ผลกระทบทางเศรษฐกิจ (Economic Impact) เป็นผลกระทบที่เชื่อมโยงกับตัวเงิน อันส่งผลกระทบต่อชุมชน เมือง หรือประเทศที่เกิดภัยพิบัติ พื้นที่ได้รับความเสียหายจากการเกิดภัยพิบัติจะทำให้มูลค่าที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ลดลง การลงทุนจากภาคธุรกิจ/อุตสาหกรรมลดลง รายได้ของเมืองลดลง เนื่องจากผู้ลงทุนกลัวว่าจะเกิดความเสียหายในลักษณะเดิมอีก และการจัดเก็บภาษีลดลง เพราะธุรกิจในพื้นที่ย่ำแย่และการลงทุนที่ลดลง

การพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายถึง รูปแบบการพัฒนาที่คอยตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในปัจจุบันโดยไม่มีข้อผ่อนปรนใด ๆ กับความต้องการที่จำเป็นที่คอยตอบสนองความต้องการมนุษย์ในอนาคต

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการใช้กลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุงพัทลุง ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากหนังสือ วารสาร บทความทางวิชาการ รวมถึงผลงานทางการวิจัยต่าง ๆ เพื่อให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี นิยามศัพท์ และระเบียบวิธีในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. แนวคิดการจัดการภัยพิบัติ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ (กรอบ Sendai Framework For Disaster Risk Reduction 2015-2030)
4. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.1 นิยามและความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยว หมายถึง การที่คนเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ ตลอดระยะเวลาเดินทางมีกิจกรรมเกิดขึ้น การไปเที่ยวชมสถานที่ที่สวยงามหรือทัศนียภาพแปลกใหม่ หรือการเดินทางซื้อสิ่งของต่าง ๆ เป็นต้น การท่องเที่ยวมีหลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ระยะเวลาในการท่องเที่ยว ประเภทของการคมนาคม จำนวนสมาชิกหรือค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นต้น

นิเวศ หมายถึง บ้านหรือที่อยู่อาศัย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิต การท่องเที่ยวตามแหล่งอนุรักษ์ทางธรรมชาติหรือวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ การสนับสนุนคนพื้นเมืองให้มีการศึกษาและความเป็นอยู่ที่ดี รวมถึงการแบ่งปันความรู้ของคนในพื้นที่และผู้มาท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นการบูรณาการระหว่างการอนุรักษ์ชุมชนและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งหมายความว่า ทุกคนที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรนำหลักแนวคิดต่าง ๆ มาใช้ ได้แก่

- 1.ลดผลกระทบทางกายภาพ สังคม พฤติกรรม และทางจิตใจ
- 2.สร้างความตระหนักและความเคารพต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม
- 3.มอบประสบการณ์แก่บวกให้กันและกันทั้งผู้เยี่ยมชมและเจ้าบ้าน
- 4.ให้ความสนับสนุนทางการเงินในการอนุรักษ์
- 5.สร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่นและอุตสาหกรรม
- 6.รับรู้ถึงสิทธิและความเชื่อของชนพื้นเมืองและการทำงานร่วมกันเพื่อสร้าง

แรงจูงใจ (The International Ecotourism Society, 2015)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ Ecotourism เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่นานาชาติให้ความสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศและนานาชาติ ตามหลักสากลว่าด้วยหลักการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (Environmentally Sustainable Development) โดยให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาหรือเรียนรู้ หรือมุ่งเน้นให้เกิดการอนุรักษ์มากกว่าการจัดการลดหรือปราศจากผลกระทบและนักท่องเที่ยวพึงพอใจเท่านั้น แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการรักษาสีสิ่งแวดล้อม และให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยว

ในช่วงกระแสของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขยายไปทุกประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้จัดทำแผนพัฒนาและอนุรักษ์การท่องเที่ยว จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการศึกษาเรื่อง Ecotourism โดยในระยะเริ่มต้นคณะกรรมการ

ทำงานมีมติใช้คำจำกัดความ Ecotourism ในภาษาไทยให้ความหมายว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” โดยมีเจตนาที่จะสื่อความหมายให้กับประชาชนเข้าใจว่า รูปแบบการท่องเที่ยว Ecotourism นับเป็นรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมในการรับรู้ของชาวไทย คือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ต่อมาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ทำการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงหมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดความตระหนักและจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืนในชุมชน สำหรับความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้มีบุคคลหรือองค์กร ต่าง ๆ ได้ให้ความหมายและคำจำกัดความ ไว้ดังนี้

องค์การสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme – UNEP) สมาคมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Society) และองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ให้คำนิยามว่า การท่องเที่ยวที่ไม่เป็นการไปรบกวนลักษณะทางธรรมชาติ มุ่งหวังในด้านการศึกษามีความพอใจต่อทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ตามธรรมชาติ มีความเข้าใจต่อวัฒนธรรม ประวัติความเป็นมาของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยไม่เป็นการไปรบกวนต่อระบบนิเวศ ในขณะที่เดียวกันก็สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ที่จะทำให้เกิดการอนุรักษ์ต่อทรัพยากรของประชากรในท้องถิ่น

Buckley (1992 อ้างถึงใน สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542) กล่าวว่า การท่องเที่ยวที่ถูกจัดการดูแลอย่างยั่งยืน อยู่บนพื้นฐานของธรรมชาติ มีการศึกษาด้านการเรียนรู้วัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ และสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้คำนิยามว่า การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ

ธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม และชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ

Richardson (1993 อ้างถึงใน ศุภธิดา ก้อนศิลา, 2555) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมายถึง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ทางธรรมชาติ โดยการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ด้วยการสื่อความหมายในเรื่องธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ถึงการสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชนในท้องถิ่น

จากความหมายข้างต้นในบริบทผู้วิจัยพอจะสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังสถานที่ที่เป็นแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ อย่างมีจิตสำนึก ความตระหนักในความรับผิดชอบ โดยมีการควบคุมผลกระทบ และสร้างบรรยากาศของการศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม และได้รับประโยชน์ เพิ่มพูนคุณภาพชีวิตแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือทำความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และมีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่นเพื่อชื่นชม ศึกษา เรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า รวมไปถึงลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งยังช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ ปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นด้วยแนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545 อ้างถึงใน ศุภธิดา ก้อนศิลา, 2555) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการให้ความสำคัญในการศึกษาและสร้างจิตสำนึกการท่องเที่ยวและสร้างความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวปกติ รวมถึงเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อเพิ่มรายได้แก่ชุมชนเป็นสำคัญ โดยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสำคัญ 3 ประการได้แก่ การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญ ดังนี้

1.2.1 การให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว พร้อมทั้งการสร้างจิตสำนึกในการปกป้องรักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่จำเป็น รวมถึงการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้กับประชาชนในท้องถิ่น มัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวนั้น วิธีการสร้างจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์สำหรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศนิยมใช้โดยทั่วไป ได้แก่ การจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ เช่น การจัดตั้งศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว การจัดเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการ

เรียนรู้ การจัดนิทรรศการ/แผ่นป้ายบรรยายตามจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ การจัดทำเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ รวมถึงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ เพื่อชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาแก่นักท่องเที่ยว

1.2.2 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นที่สนใจศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในลักษณะต่าง ๆ ทั้งสภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องการการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งในระดับกว้างและระดับลึก ซึ่งเป็นเสมือนการเพิ่มพูนประสบการณ์และได้รับความพึงพอใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.2.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะยาว และขณะเดียวกันการท่องเที่ยวมีผลต่อการคงอยู่ของธรรมชาติ ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม และทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และลดการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติลง ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการหนึ่งในการส่งเสริมการอนุรักษ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมส่วนรวมระดับประเทศ

1.3 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545 อ้างถึงใน ศุภธิดาก่อนสิลา, 2555) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 4 ประการ ได้แก่

1.3.1 องค์ประกอบด้านพื้นที่ (Area) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) รวมถึงแหล่งวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-System) ในพื้นที่นั้น ๆ องค์ประกอบด้านพื้นที่ จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-based Tourism)

1.3.2 องค์ประกอบด้านการจัดการ (Management System) เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible Travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษและควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable Managed Tourism) เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible Travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

1.3.3 องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ (Activities and Appreciation) เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการให้

การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education-based Tourism)

1.3.4 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of Local Community or People Participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผน ปฏิบัติตาม ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว และท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ โดยท้องถิ่นเริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass Root) จนถึงการปกครองท้องถิ่น อาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation-based Tourism)

จากองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศข้างต้นในบริบทผู้วิจัย พอจะสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการมุ่งเน้นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อประสานการท่องเที่ยวกับความพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสระบบนิเวศของชุมชนในพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่นที่น่าสนใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สนใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ เพิ่มพูนประสบการณ์ สร้างความประทับใจและตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีการจัดการและควบคุมการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นระบบ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น ที่มีส่วนร่วมในการวางแผน และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอย่างมีคุณภาพ รวมถึงความรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.4 หลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

พะยอม ธรรมบุตร (2549 อ้างถึงใน ศุภธิดา ก้อนศิลา, 2555) ได้กล่าวถึง หลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ว่ามีหลักการดังนี้

1.4.1 Nature Based เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ด้านภูมิศาสตร์ และวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี โดยยึดหลักการสำคัญที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม เหล่านั้นไว้ให้ดีที่สุด เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.4.2 Sustainable Managed การท่องเที่ยวทุกประเภทจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ต้องพยายามจัดการท่องเที่ยวไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม หรือให้กระทบน้อยที่สุด

1.4.3 Inclusive of Social And Cultural Aspects การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ตลอดจนวิถีชีวิตเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและประเทศ ซึ่งเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลายเหล่านั้น

1.4.4 Environmentally Educative ต้องการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมทั้งต่อนักท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เป็นการศึกษาที่ต้องการจะหยั่งรากลึกกลง ในจิตสำนึกของแต่ละคน ในอันที่จะทะนุถนอมไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเรา

1.4.5 Benefit And Involvement of Local People การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เน้นในการจัดการการท่องเที่ยว ประชาชนในพื้นที่ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผนตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติ และการประเมินผล การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนของตน และสามารถได้รับผลประโยชน์จากกำไรของการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะเป็นกุญแจสำคัญ ที่จะไขไปสู่การกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น

1.4.6 Product Authentic การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากมุมมองเชิงตลาด มีจุดเน้นด้านผลิตภัณฑ์ คือ ทัวร์ต่าง ๆ นั้นจะต้องเป็นทัวร์ที่มีลักษณะครบตามเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้ว ตามข้อ 1-5 มิใช่ การนำเอาชื่อ Ecotourism ไปติดบนผลิตภัณฑ์เดิมเท่านั้น ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องมีลักษณะโดดเด่น สามารถจัดการได้

1.4.7 Tourist Satisfaction ความพอใจของนักท่องเที่ยวนับเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นักท่องเที่ยวที่พอใจจะกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง กิจกรรมที่เสนอต่อนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะต้องเป็นกิจกรรมที่ตรงตามความต้องการหรือเกินความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้จะต้องอยู่ในกรอบของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำให้สภาพแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรมจากเดิม ให้ความสำคัญกับความหลากหลายของระบบนิเวศชีวภาพ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม และวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ การเสริมสร้างประสบการณ์ด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมด้วยเหตุนี้จึงก่อให้เกิดประโยชน์ระยะยาวต่อทรัพยากรในชุมชนและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยรายได้จากการท่องเที่ยวย้อนกลับสู่การดูแลสุขภาพ บำรุง อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

1.5 นโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

มูลนิธิโครงการสาธารณสุขไทยสำหรับเยาวชน (อ้างถึงใน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539) ได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อเป็นแนวทางให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยดำเนินนโยบายและกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังต่อไปนี้

1.5.1 มีการควบคุม ดูแล รักษา และจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงสภาพเดิมแท้ไว้ให้มากที่สุด หลีกเลี่ยง หรือลดเว้นการท่องเที่ยวในพื้นที่อ่อนไหว ง่ายต่อการถูกรบกวน หรือฟื้นตัวได้ยาก

1.5.2 คำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม และปรับให้เกิดความสมดุลกับรูปแบบ และกิจกรรมที่มีอยู่แต่เดิม

1.5.3 คำนึงถึงการพัฒนาด้านการศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษา ระบบนิเวศร่วมกัน มากกว่าการมุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจ

1.5.4 ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรในท้องถิ่น ในด้านการจัดการทรัพยากร การบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้ และวัฒนธรรมของชุมชน ในกระบวนการท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา หรือการส่งเสริมให้ประชาชนเป็นตัวแทนคณะกรรมการร่วมทุกระดับ

1.5.5 องค์กรต่าง ๆ กำหนดบทบาทที่ชัดเจน ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และกำหนดวิธีการจัดการที่เหมาะสม

1.5.6 นำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่าง ๆ อย่างมีความสำคัญ ได้แก่ แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาภาค พร้อมทั้งให้มีการจัดสรรและกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึงและเพียงพอ

1.5.7 สนับสนุนการวิจัย และประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างรอบด้าน เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการแก้ไขปัญหา และการปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน

1.5.8 การใช้กฎหมายในการควบคุมดูแล และรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด โดยการให้คำแนะนำ ตักเตือน และสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่กัน

1.5.9 จัดทำแนวปฏิบัติ หรือคู่มือการจัดการให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้อง

1.5.10 จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในทางแนวตั้งและแนวนอนโดยให้มีการประสานงานด้านข้อมูลข่าวสาร และการจัดการร่วมกันทุกระดับ

จากข้างต้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงมีลักษณะเป็นกระบวนการจัดการท่องเที่ยวแนวใหม่ ที่ใช้ในการป้องกันและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ร่วมกัน และการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่น สิ่งสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างจากการท่องเที่ยวรูปแบบดั้งเดิม คือเป็นการท่องเที่ยว และศึกษาเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับระบบนิเวศวิทยา และวิถีชีวิตในบริบทพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งมีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนโดยให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน และเป็นฐานสำคัญในการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน

การกำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการดำเนินแนวทางการใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่และคำนึงถึงด้านการศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดี พร้อมทั้งให้ความสำคัญต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของประชาชนในท้องถิ่น มีการบูรณาการแผนต่าง ๆ และการใช้กฎหมายควบคุม และรักษาสภาพแวดล้อม สร้างวินัยในการท่องเที่ยวที่ถูกต้อง เพื่อให้สามารถดำเนินการเป็นแนวปฏิบัติหรือคู่มือสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้อง

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถดำเนินได้หลายกิจกรรม ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ ซึ่งมีความหลากหลายของระบบนิเวศแตกต่างกันออกไป โดยส่วนใหญ่การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมักเกิดจากการร่วมกันจัดการร่วมกันอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยกลยุทธ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. กลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (2546) อธิบายว่า กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควบคู่ไปกับนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบ่งเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. กลยุทธ์ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

1.1 การสงวนรักษา ฟื้นฟู ควบคุม ดูแลทรัพยากรในระบบนิเวศให้คงสภาพไว้ เพื่อสามารถนำมาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้นานที่สุดหรือตลอดไป

1.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยว จำเป็นต้องได้รับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย โดยการป้องกัน และลดสาเหตุ ที่อาจทำให้เกิดปัญหามลพิษ

1.3 เจ้าของพื้นที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ ผู้ประกอบการนักท่องเที่ยว สถาบันต่าง ๆ ในสังคม องค์กรประชาชน และประชาชนในท้องถิ่น ต้องร่วมมือกันในการอนุรักษ์ รักษาสภาพ ไม่ทำลาย หรือสร้างความเสียหายแก่ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

2. กลยุทธ์ด้านการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยว

2.1 มีความเข้มงวดในการรักษาสິงแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติ และทางสังคม โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการบริการการท่องเที่ยว นั้น จะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม มีความกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ เส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การบริการที่พัก การบริการอาหารและเครื่องดื่ม

3. กลยุทธ์ด้านการศึกษาและสื่อความหมายธรรมชาติ

3.1 เป็นกลางทางศึกษา และการเรียนรู้ด้านระบบนิเวศของนักท่องเที่ยว เพื่อที่จะสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3.2 มีการให้ข้อมูลก่อนการท่องเที่ยว การศึกษาระหว่างการท่องเที่ยว รวมทั้งการให้การศึกษาเพิ่มเติมในภายหลังด้วย

3.3 ให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง และได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ นั้น ๆ เช่น การสื่อความหมายธรรมชาติ การฝึกอบรม การเรียนรู้จาก การปฏิบัติงานจริง กรณีศึกษา การเล่นเกมส์ บทบาทสมมติ การอภิปราย

4. กลยุทธ์ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

4.1 ให้ความสำคัญแก่ประชาชนในท้องถิ่น ในด้านที่จะมีบทบาทในการกำกับดูแล และควบคุมการท่องเที่ยวได้มากขึ้น

4.2 ส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาตนเองเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชุมชน และระหว่างชุมชนกับเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ร่วมพัฒนาจุดขายต่าง ๆ ได้แก่ ที่พักอาศัย ภัตตาคาร การนำเสนอลูกค้าด้านวัฒนธรรม ศิลปะ และประเพณีต่าง ๆ ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว

5. กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาดและบริการนำเที่ยว

5.1 จัดให้เกิดความสมดุลระหว่างความสามารถในการรองรับของพื้นที่ กับปริมาณนักท่องเที่ยว เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นทรัพยากรที่มีความอ่อนไหว อาจได้รับผลกระทบได้ง่าย หากมีนักท่องเที่ยวมากเกินไป

5.2 มุ่งส่งเสริมให้พัฒนาเป็นตลาดที่มีคุณภาพ ไม่ใช่พยายามเพิ่มปริมาณของนักท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว

5.3 ให้มีการจัดบริการนำเที่ยว และมัคคุเทศก์ โดยให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว และควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้อยู่ในกรอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

6. กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการลงทุน

รัฐบาลกลาง และหน่วยงานของรัฐจะต้องมีส่วนร่วมสนับสนุนอย่างแข็งขัน ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการบริการ โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และ

สิ่งแวดล้อมเพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นมากขึ้น (มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2546)

การจัดการฟื้นฟูป่าชายเลน

การฟื้นฟูป่าชายเลน คือการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าชายเลนในพื้นที่ เพื่อเพิ่มความสามารถในการปรับตัวของระบบนิเวศป่าชายเลนที่เสื่อมโทรมหรือได้รับความเสียหายและถูกทำลาย การจัดการฟื้นฟูป่าชายเลนสามารถดำเนินการได้ดังนี้ สหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (2550 อ้างถึงใน สุพัตรา พูนกระโทกและคณะ, 2556) ได้กล่าวถึงการจัดการฟื้นฟูป่าชายเลนโดยชุมชนมีส่วนร่วม มีหลักการจัดการและขั้นตอน ดังนี้

1. การประเมินความเสียหาย ชุมชนสามารถประเมินความเสียหายของทรัพยากรป่าชายเลนได้โดยการสังเกตความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไรบ้าง และจะมีผลกระทบต่อชุมชนในอนาคตอย่างไร การเปรียบเทียบความอุดมสมบูรณ์ในอดีตกับปัจจุบันและสังเกตจากสภาพทั่วไป การประเมินบริเวณพื้นที่ที่ได้รับความเสียหายด้วย เช่น ชนิดของผลกระทบ ปริมาณของไม้ป่าชายเลนที่ตาย ขนาดความเสียหายของป่าชายเลน ปริมาณความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำ เป็นต้น

2. การวางแผนและเตรียมการ ขั้นตอนนี้ชุมชนจะต้องมีผู้นำเป็นผู้ริเริ่ม ในการปรึกษาหารือกับสมาชิกในชุมชน เพื่อหาแนวทางการฟื้นฟู และดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ มีการวางแผนการปลูกที่ชัดเจนและเหมาะสมต่อสถานการณ์ เช่น เพื่อการวางแผนที่รอบคอบในการเตรียมชนิดและจำนวนของกล้าไม้ ตลอดจนการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกในชุมชนเพื่อการเตรียมการต่าง ๆ ในการปลูก การติดตาม ดูแลหลังการปลูก

3. การเก็บรวบรวมเมล็ดพันธุ์ เราสามารถปลูกป่าชายเลนด้วยเมล็ดพันธุ์ และต้นกล้า ซึ่งแต่ละวิธีจะมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกัน (บางพื้นที่ไม่จำเป็นต้องฟื้นฟู เพราะมีเมล็ดพันธุ์จากต้นแม่ใกล้เคียง แพร่กระจายและงอกขึ้นมา และปัจจัยที่ทำให้เมล็ดพันธุ์งอกได้ดีขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความหนาแน่นของพืชที่ปกคลุมหน้าดิน ลักษณะความเหมาะสมของดิน แสงสว่าง และการมีโอกาสร่วมผสมของเมล็ด) การงอกขึ้นเองโดยธรรมชาติจะเกิดได้ดีกว่า หากไม่มีกิจกรรมของมนุษย์ไปรบกวน

4. การทำเพาะชำและทำโรงเรือนเพาะชำ ชุมชนสามารถติดต่อขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้าไม้ป่าชายเลนจากสถานีพัฒนาป่าชายเลนได้ แต่ส่วนมากสถานีพัฒนาป่าชายเลนมักจะเพาะพันธุ์เฉพาะไม้โกงกางใบใหญ่และโกงกางใบเล็ก ดังนั้นเพื่อความหลากหลายของชนิดพันธุ์ไม้ป่าชายเลน ชุมชนควรที่จะเก็บเก็บเมล็ดพันธุ์และเพาะพันธุ์เอง ซึ่งสามารถทำได้โดยควรเลือกพื้นที่ที่มีน้ำกร่อยขึ้นลงและท่วมถึง

5. การปลูกและการจัดการสามารถทำได้ทั้งเมล็ดผักและต้นกล้า ขึ้นอยู่กับการเตรียมการของชุมชน รวมทั้งการปลูกต้นโกงกางและต้นตะบูนเป็นพืชที่ชอบดินเลน ส่วนแสมซึ่งเป็นพืชเบิกนำ ชอบขึ้นตามบริเวณเลนที่อกเข้าไปในทะเล เมื่อดินเลนมีความเหมาะสมไม่โกงกางและไม้ชนิดอื่น ๆ จะรุกรตาม การปลูกด้วยผักและเมล็ดควรปลูกอย่างหนาแน่นเพราะเวลาน้ำลดยอดจะถูกปูและสัตว์น้ำอื่น ๆ กัดกิน หรือถูกซัดล้ม โดยคลื่นการไหลของน้ำเวลาน้ำขึ้นน้ำลง ดังนั้นการปลูกอย่างหนาแน่นจะช่วยให้มีอัตราการรอดสูง สหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (2550) อ้างถึงใน สุพัตรา พูนกระโทก และคณะ, 2556)

กลยุทธ์การพัฒนาตลาดริมน้ำดอนหวาย

จันทร์เพชร แสงวงศ์ และเสรี พิจิตรศิริ (2554) พบว่ากลยุทธ์ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้มีความพร้อมในการเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาของชุมชน การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน นอกจากนี้การปรับปรุงเสริมสร้างสาธารณูปโภคในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวแล้ว จะต้องมีการจัดระบบการจัดการของเสียในท้องถิ่น ซึ่งต้องมีการประสานงานระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง คือผู้ประกอบการธุรกิจ หน่วยงานต่าง ๆ และชุมชนท้องถิ่นร่วมกันคิด ร่วมกันทำและร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยการตรวจสอบและติดตามผลการแก้ปัญหาเพื่อให้ได้แนวทางปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ถูกต้องเหมาะสม ปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวตลาดริมน้ำดอนหวายประกอบด้วย แกนนำในระดับนโยบาย การมีส่วนร่วมจากสมาชิกชมรมรักษ์ตลาดริมน้ำดอนหวาย และผู้อยู่อาศัยในตลาด การจัดระเบียบการค้าขาย ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวจากหน่วยงานภาครัฐ

ตลาดริมน้ำดอนหวายมีจุดแข็งและโอกาสในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่สามารถนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาได้ 3 แนวทาง คือ

1. กลยุทธ์การพัฒนาตลาดริมน้ำดอนหวายให้เป็นแหล่งรวมอาหารอร่อย
2. กลยุทธ์การพัฒนาตลาดริมน้ำดอนหวายให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
3. กลยุทธ์การพัฒนาตลาดริมน้ำดอนหวายด้านความสะอาด ปลอดภัยนำ

ท่องเที่ยว

การดำเนินงานตามกลยุทธ์การพัฒนาทั้ง 3 ประการนี้ได้ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำโครงการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนา เช่น โครงการอาหารอร่อย บริโภคปลอดภัย ดังนั้นภารกิจของชุมชนตลาดริมน้ำดอนหวาย คือ

1. การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมอาคารตลาดโบราณ และสืบสานวิถีการดำเนินชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ให้ยั่งยืน

2. ส่งเสริมให้สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตลาดพื้นที่บริเวณ
ริมน้ำ

3. พัฒนาคุณภาพสินค้าและการตลาดอย่างต่อเนื่อง โดยการให้ความรู้แก่สมาชิก
และมีการฝึกอาชีพที่เหมาะสม

4. สร้างเสริมความสามัคคีภายในชุมชน และมีอธยาศัยไมตรีที่ดีให้แก่
นักท่องเที่ยว

5. พัฒนาคณะกรรมการและสมาชิกชมรมรักษตลาดริมน้ำดอนหวาย ให้มีความรู้
ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวตลาดโบราณริมน้ำอย่างยั่งยืน

6. ส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน

จึงสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ถือเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งโดยการ
เดินทางไปท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติหรือแหล่งวัฒนธรรม อย่างมีความรับผิดชอบ และ
ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงมีความแตกต่างจากการ
ท่องเที่ยวรูปแบบดั้งเดิมหรือประเพณีนิยม ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะให้ความสำคัญในการให้
ความรู้ ความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยว การกำหนดบทบาทในการดูแลความ
รับผิดชอบร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน การรักษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
ซึ่งเป็นเสมือนการตอบสนองความต้องการความคาดหวังของนักท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวก
แก่นักท่องเที่ยวในการมาท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นและ
ประชาชนในท้องถิ่นในการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใน
ชุมชนโดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือการไปก่อกรวนระบบนิเวศของทรัพยากรธรรมชาติ
นอกจากนี้ยังเน้นการส่งเสริมการสร้างรายได้แก่ชุมชนในพื้นที่และยกระดับคุณภาพการสร้าง
รายได้ของประชาชนในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจของชุมชนให้มี
ประสิทธิภาพมากที่สุด

2.แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติ

2.1 นิยามและความหมายเกี่ยวกับภัยพิบัติ

ในหลายทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยประสบกับภัยพิบัติหลาย
เหตุการณ์ ไม่ว่าจะเป็นภัยจากทางธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม แผ่นดินไหว สึนามิ ดินถล่ม และยังมี
บางอย่างช่วงที่ประเทศไทยเผชิญกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง
และในปัจจุบันประเทศไทยยังคงต้องรับมือกับโรคระบาดโควิด-19 ซึ่งนับว่าประเทศไทยสามารถ
ปรับตัวและดำเนินวิถีชีวิตแนวใหม่ได้จะเห็นได้ว่าความสามารถในการรับมือหรือการจัดการ
ภัยพิบัติมีความจำเป็นมากทั้งในด้านการสื่อสารและการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน จึง
มีความสอดคล้องกับนิยามและคำจำกัดความดังนี้

UN International Strategy for Disaster Reduction: ISDR (อ้างถึงใน สมพร คุณวิชิต, 2561) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า ภัยพิบัติไว้ว่า สภาวะที่ระบบการทำงานของ ชุมชนหรือสังคมได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงเป็นสาเหตุให้เกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เกินความสามารถของชุมชนหรือสังคมที่ได้รับผลกระทบจะจัดการได้ โดยใช้ทรัพยากรของตนเองที่มีอยู่ และภัยพิบัติเป็นกระบวนการของความเสียหายอันเป็นผลมาจากการรวมตัวกันของภัย สภาพความอ่อนแอ และความสามารถหรือมาตรการที่ไม่เพียงพอที่จะลด ผลด้านลบของความเสียหายนั้นได้

นิยามดังกล่าวสอดคล้องกับการให้คำจำกัดความจาก American Red Cross ได้ให้คำจำกัดความว่า ภัยพิบัติ คือ เหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นซึ่งส่งผลให้ประชาชนมีความ จำเป็นต้องอพยพออกจากที่พักอาศัย หรือ ส่งผลให้ประชาชนไม่มีที่อยู่อาศัย อาจจะทำให้สมาชิก ในครอบครัวต้องพรากจากกัน มีผู้ได้รับบาดเจ็บ หรือเสียชีวิต บ้านเรือนที่พังกายได้รับความ เสียหาย อาจส่งผลให้ระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว นอกจากนี้ทำให้เกิดความต้องการ ปัจจัยพื้นฐานในด้านต่าง ๆ ขึ้นมามากมายอย่างเร่งด่วนและจำนวนมาก

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2557) กล่าวถึงนิยามและความหมายคำว่า “ภัยพิบัติ”และ”สาธารณภัย” ในบริบทของประเทศไทยนั้นเป็นการพัฒนาต่อ ยอดและปรับใช้องค์ความคิดจากแนวคิดสากลที่เกี่ยวข้องกับ “Disaster” ตามคำนิยามนี้ Disaster มุ่งเน้นไปที่สถานการณ์ภัย ความเปราะบาง และ ความอ่อนแอที่ทำให้ชุมชนและสังคม ได้รับผลกระทบที่รุนแรงจนเกินความสามารถของตนเองที่จะจัดการให้เข้าสู่สภาวะปกติได้ โดยใน บริบทของประเทศไทยได้มีการให้ความหมายเทียบเคียงด้วยคำในภาษาไทยทั้งคำว่า “ภัยพิบัติ” และ “สาธารณภัย” โดยคำว่า “ภัยพิบัติ” ให้ความหมายเช่นเดียวกับนิยามสากล ไว้ว่า “ภัยพิบัติ” หมายถึง การหยุดชะงักอย่างรุนแรงของการปฏิบัติหน้าที่ของชุมชนหรือสังคมอันเป็นผลมาจากการเกิดภัยทางธรรมชาติหรือเกิดจากมนุษย์ ซึ่งส่งผลต่อชีวิต ทรัพย์สิน สังคม เศรษฐกิจ และ สิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง เกินความสามารถของชุมชนหรือสังคมที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวจะ รับมือโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ คำว่า “สาธารณภัย” เป็นการประยุกต์แนวคิดเรื่องภัยพิบัติตาม บริบทของประเทศไทย ดังคำนิยามที่ปรากฏในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย พ.ศ.2550 ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติในการการบริหารจัดการภัยต่าง ๆ ในประเทศไทย ดังนั้น สาธารณภัย หมายถึง อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาด สัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณชน ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติ ที่ผู้ทำให้เกิดขึ้นอุบัติเหตุหรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกายของประชาชนหรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐและให้ความรวมถึง ภัยทางอากาศและการก่อวินาศกรรมด้วย (สมพร คุณวิชิต, 2561) จะเห็นได้ว่าในประเทศไทยมี

นักวิชาการได้ให้คำจำกัดความ ภัยพิบัติ นิลุน สู่พานิช (2549 อ้างถึงในสมพร คุณวิจิต, 2561) ได้กล่าวว่า ภัยพิบัติ เป็นภัยอันเกิดแก่สาธารณชน หรือผลกระทบต่อสาธารณชน ที่ส่งผลให้เกิดความสูญเสีย หรือสร้างความเสียหาย อันเป็นผลกระทบทางลบต่อชีวิต ทรัพย์สิน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงความเป็นอยู่ของชุมชน ที่เกินศักยภาพความสามารถในการรับมือของประชาชน คริวเรือน ชุมชนหรือหน่วยงานภาครัฐ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ภัยพิบัติ เป็นเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นอันเป็นสาเหตุทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งในบางครั้งประชาชนอาจจะมี ความจำเป็นในการอพยพออกจากที่พักอาศัยหรืออาจจะทำให้สมาชิกในครอบครัวต้องพรากจากกัน ทั้งนี้ภัยพิบัติเป็นผลมาจากภัยทางธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม พายุ ดินโคลนถล่ม และเป็นผลจากการกระทำของมนุษย์ เช่น ภัยจากการก่อการร้าย การปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากโรงงานอุตสาหกรรม นอกจากนี้ภัยพิบัตียังส่งผลให้เกิดผลกระทบวงกว้าง ซึ่งชุมชนที่ได้รับผลกระทบนั้นไม่สามารถรับมือด้วยกำลังและทรัพยากรที่มีอยู่ ภัยพิบัตินี้เป็นส่วนหนึ่งของความเสี่ยงภัยที่เป็นผลมาจาก ความล่อแหลม ความเปราะบาง

2.2 ประเภทของภัยพิบัติ

ประเภทของภัยพิบัติแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.2.1 ภัยทางธรรมชาติ (Natural Disasters) เป็นปรากฏการณ์ความเสียหายรุนแรงและความสูญเสียมหาศาลที่เกี่ยวข้องหรือมีต้นเหตุมาจากภัยธรรมชาติ (Natural Hazards) ผวนกับปัจจัยด้านความเปราะบางและการเปิดรับต่อภัยนั้น ๆ เมื่อเกิดขึ้นแล้วสร้างความสูญเสียต่อชีวิตและความเสียหายต่อทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก

2.2.2 ภัยพิบัติจากฝีมือมนุษย์หรือภัยพิบัติทางเทคโนโลยี (Manmade or Technologic -Disasters) ภัยประเภทนี้เกิดขึ้นเมื่อภัยฝีมือจากมนุษย์ (Manmade Hazards) หรือภัยทางเทคโนโลยี (Technological Hazards) ก่อความเสียหายอย่างหนักแก่ทรัพย์สิน อาคาร บ้านเรือน สิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้บาดเจ็บล้มตายจำนวนมาก และส่งผลกระทบรุนแรงต่อวิถีชีวิตของสาธารณชน

2.2.3 ภัยพิบัติซับซ้อน (Complex Disasters) เป็นปรากฏการณ์ความเสียหายรุนแรงและความสูญเสียมหาศาล ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับมีต้นเหตุมาจากภัยหลายประเภท (Multiple Hazards) ทั้งภัยธรรมชาติและภัยจากฝีมือมนุษย์/ภัยทางเทคโนโลยี (สมพร คุณวิจิต, 2561)

ฉะนั้น การแบ่งประเภทของภัยพิบัติเป็นการจัดกลุ่มแยกประเภทของภัย ทั้งภัยทางธรรมชาติ ภัยพิบัติจากฝีมือมนุษย์หรือภัยพิบัติทางเทคโนโลยี ภัยพิบัติซับซ้อน เพื่อให้

เกิดความเข้าใจและเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนลดผลกระทบทางลบ พร้อมด้วยการรับมือกับสถานการณ์อย่างถูกวิธี

2.3 ผลกระทบจากภัยพิบัติ

ภัยพิบัติเป็นภัยคุกคามที่นำไปสู่ความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินแก่มนุษย์ในปัจจุบันอย่างมหาศาลซึ่งผลกระทบจากภัยพิบัติสามารถแบ่งได้ 3 กลุ่ม คือ ผลกระทบทางกายภาพ ผลกระทบทางสังคม ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ซึ่งแต่ละกลุ่มผลกระทบมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

2.3.1 ผลกระทบทางกายภาพ (Physical Impact) เป็นผลกระทบที่สามารถมองเห็นได้เป็นรูปธรรม สามารถวัดหรือนับจำนวนได้ ส่วนมากเป็นความเสียหายจากการสูญเสียชีวิต และทรัพย์สิน โครงสร้างสาธารณูปโภคภายในชุมชน บ้านเรือน ที่อยู่อาศัยของประชาชน สิ่งแวดล้อม ตลอดจนพื้นที่ทางการเกษตรกรรมเสียหาย เช่น จำนวนผู้ได้รับบาดเจ็บ จำนวนผู้เสียชีวิต จำนวนอาคารบ้านเรือนเสียหาย จำนวนสัตว์เลี้ยงหรือปศุสัตว์เสียหาย

2.3.2 ผลกระทบทางสังคม (Social Impact) เป็นผลกระทบที่มีความซับซ้อน แตกต่างจากผลกระทบทางกายภาพที่เป็นรูปธรรม ซึ่งผลกระทบทางสังคมไม่มีความแน่นอน เกิดปัญหามากมาย บางอย่างต้องต้องใช้เวลาสำหรับการรักษาเยียวยาให้กลับคืนสู่สภาพปกติ จากการได้รับผลกระทบสาธารณภัยทำให้มีความเชื่อมโยงกับปัญหาอื่น ๆ จนเกิดเป็นความซับซ้อนทั้งผลกระทบด้านสุขภาพ ด้านจิตวิทยา ส่งผลให้เกิดความเครียด อาการโศกเศร้า เสียใจ เป็นโรคซึมเศร้า ตลอดจนผลกระทบด้านประชากร ทำให้ผู้คนอพยพออกพื้นที่ประชากรในพื้นที่ลดน้อยลง เป็นต้น

2.3.3 ผลกระทบทางเศรษฐกิจ (Economic Impact) เป็นผลกระทบที่เชื่อมโยงกับตัวเงิน อันส่งผลกระทบต่อชุมชน เมือง หรือประเทศที่เกิดภัยพิบัติ พื้นที่ได้รับความเสียหายจากการเกิดภัยพิบัติจะทำให้มูลค่าที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ลดลง การลงทุนจากภาคธุรกิจ/อุตสาหกรรมลดลง รายได้ของเมืองลดลง เนื่องจากผู้ลงทุนกลัวว่าจะเกิดความเสียหายในลักษณะเดิมอีก และการจัดเก็บภาษีลดลง เพราะธุรกิจในพื้นที่ย่ำแย่และการลงทุนที่ลดลง (Lidell & Practer, 2003; Fother-grill et al., 1999; Lindell et al., 2007 อ้างถึงใน สมพร คุณวิชาติ, 2561) ซึ่งมีความสอดคล้องกับ กำไลรัตน์ เย็นสุจิตร์ (2553 อ้างถึงใน ถาวร ทองประทีป, 2562) ผลกระทบของภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มีต่อสิ่งแวดล้อม 5 ด้านดังนี้

1.ด้านสาธารณสุข ผู้ประสบภัยได้รับผลกระทบต่อชีวิต อาจจะมีการบาดเจ็บหรือมีความพิการ ซึ่งส่งผลต่อครอบครัว ทำให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจในระยะยาว จิตใจได้รับความกระทบกระเทือน หวาดผวา เศร้าโศกเสียใจ วิตกกังวลจากการสูญเสียบุคคลที่ตนรัก เกิด

ความเครียดในความคิดและจิตใจ หรือบางรายอาจใช้กลไกทางจิตใจในการเผชิญปัญหาที่เหมาะสมได้

2.ด้านเศรษฐกิจ ผู้ประสบภัยต้องสูญเสียทรัพย์สิน แหล่งทำกิน และอาชีพไม่สามารถดำเนินกิจการใดๆ ได้ ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ หรือทำให้ผลผลิตลดลงและขาดรายได้ในที่สุด

3.ด้านสังคม การเมือง การปกครอง สังคมเกิดความวุ่นวาย เกิดความขัดแย้ง เนื่องจากการแย่งชิงของในการช่วยเหลือในการบรรเทาทุกข์ การเห็นแก่ตัวของผู้ประสบภัย เช่น สินค้าขาดแคลนอาจเกิดตลาดมืดที่รัฐไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งอาจจะทำเกิดอาชญากรรมในด้านต่าง ๆ

4.ด้านสาธารณสุขโรค การคมนาคม การไฟฟ้า การประปา และพลังงานอื่น ๆ ถูกทำลายหรือถูกตัดขาด ทำให้เป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการบรรเทาภัยและการกู้ภัยนั้น ๆ ซึ่งอาจจะส่งผลให้สาธารณภัยที่เกิดขึ้นมีขนาดและความรุนแรงเพิ่มขึ้นได้

5.ด้านสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศถูกทำลาย เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ รวมทั้งสัตว์ต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่มีความเสี่ยง ทำให้ผลผลิตจากท้องทะเลลดลง และในบางครั้งสิ่งแวดล้อมบริเวณนั้นอาจจะกลายเป็นแหล่งระบาดของเชื้อโรคอื่น ๆ ได้

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผลกระทบจากภัยพิบัติส่งผลให้เกิดอันตรายและเสียหายได้อย่างชัดเจนไม่ว่าด้านกายภาพ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจส่งผลถึง เกษตรกรรม อุตสาหกรรม คมนาคม การดำรงชีวิต นอกจากนี้ภัยพิบัตียังส่งผลกระทบต่อเนื่องเชื่อมโยงเป็นลูกโซ่ เกิดเป็นประเด็นปัญหาซับซ้อน อันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากทั้งด้านสภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคมของประชาชน ทั้งในระดับชุมชน ภูมิภาค ระดับประเทศ ไปถึงยังระดับโลก ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการศึกษาผลกระทบของภัยพิบัติ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป พร้อมทั้งการรับมืออย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ

2.4 การจัดการภัยพิบัติ

ศิวพร โพธิวิทย์ (2553 อ้างถึงใน ทวีตา กมลเวช) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการภัยพิบัติและภาวะฉุกเฉิน ว่าเป็นการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินอันเกิดจากสิ่งที่เป็นภัยธรรมชาติและไม่ใช่เป็นภัยจากธรรมชาติ เช่น ภัยทางเทคโนโลยีที่มาพร้อมกับความทันสมัย และภัยที่มนุษย์กระทำ

สมพร คุณวิจิต (2561) ได้กล่าวว่า ภัยพิบัติเมื่อเกิดขึ้นแล้วนำมาซึ่งผลกระทบทำลายวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของมนุษย์ สภาพเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนจนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาของชุมชน เมือง ประเทศต่างๆ และการพัฒนาของโลกในภาพรวม แนวคิดที่เรียกว่า การจัดการภัยพิบัติ มาจากภาษาอังกฤษ 2 คำ คือ Emergency Management และ

Disaster Management โดยประเทศอเมริกาเป็นประเทศแรก ๆ ที่กล่าวถึงการจัดการภัยพิบัติ ภายใต้คำว่า Emergency Management เห็นได้จากการตั้งชื่อหน่วยงานราชการหลัก ที่มีความเกี่ยวข้องกับการดูแลบริหารจัดการเกี่ยวกับภัยพิบัติ เมื่อปี ค.ศ. 1979 ได้แก่ Federal Emergency Management Agency ซึ่งเป็นที่รู้จักทั่วโลก คือ สำนักงาน FEMA โดย FAMA มีแนวทางการบริหารจัดการสาธารณภัยที่หลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย นำมาเป็นแนวทางการดำเนินงาน โดยสำนักงาน FEMA ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า Emergency Management คือ เป็นหน้าที่การจัดการแบบหนึ่งซึ่งเกี่ยวกับการสร้างกรอบแนวทางในการลดความเปราะบาง (Vulnerability) ต่อภัย (Hazards) และพัฒนาความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ (Disasters) สำหรับชุมชน (FEMA, n.d.) จะเห็นได้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกาใช้หลักการหรือแนวทาง Comprehensive Emergency Management เป็นการจัดการที่มีภารกิจสำคัญในการปกป้องดูแลชุมชน โดยการประสานและบูรณาการกิจกรรม ที่มีความเกี่ยวข้องกับการบำรุงรักษา และพัฒนาศักยภาพชุมชน ให้มีความสามารถในการลดผลกระทบของภัย (Hazard Mitigation) เตรียมพร้อมรับมือ (Preparedness) ตอบสนองหรือรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน (Response) และการฟื้นฟู (Recovery) จากการเกิดภัยพิบัติ ไม่ว่าจะเป็นภัยเหตุก่อการร้าย ภัยทางธรรมชาติ ภัยรูปแบบอื่นที่เกิดจากมนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งนิยามของสำนักงาน FAMA มีความสอดคล้องกับนิยามจาก U.S Department of Health & Human Services (HHS) (2555 อ้างถึงใน สมพร คุณวิชิต, 2561) ไว้ว่า Emergency Management เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการจัดการระบบที่มีความซับซ้อนและบุคลากรมาจากหลากหลายหน่วยงานและหลายสาขา เพื่อการรับมือกับเหตุการณ์รุนแรงอันเกิดจากภัยพิบัติทุกประเภท โดยมีการดำเนินงานจาก 4 กลุ่มกิจกรรม ได้แก่ การลดผลกระทบจากภัย การเตรียมความพร้อมการรับมือ การรับมือ และการฟื้นฟู จากนิยามดังกล่าวสำนักงาน FEMA ของสหรัฐอเมริกามีหลักการสำคัญ ดังนี้

การจัดการภัยพิบัติภายใต้ Emergency Management และ Disaster Management ของประเทศอเมริกามีหลักการที่สำคัญ 8 ประการดังนี้

หลักการที่ 1 การจัดการภัยพิบัติต้องครอบคลุมครบถ้วน

(Comprehensive) ต้องคำนึงถึงภัยทุกประเภท ทุกระยะของการจัดการภัยพิบัติ โดยมีหลักการจัดการภัยพิบัติ คือ การลดผลกระทบจากภัย การเตรียมพร้อมเพื่อรับมือ การรับมือ และฟื้นฟู ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนและผลกระทบทุกประเภทที่เกิดจากภัยพิบัติ

หลักการที่ 2 การจัดการภัยพิบัติต้องมองไปข้างหน้า (Progressive)

จะต้องคาดการณ์ภัยพิบัติที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต และเป็นผู้ดำเนินมาตรการป้องกันและมาตรการเตรียมความพร้อม เพื่อชุมชนสามารถรับมือกับภัยพิบัติได้เป็นอย่างดี และเป็นชุมชนที่สามารถฟื้นกลับได้อย่างรวดเร็ว (สมพร คุณวิชิต, 2561)

หลักการที่ 3 การจัดการภัยพิบัติต้องอยู่บนพื้นฐานความเสี่ยง (Risk – Driven) มีการจัดลำดับความสำคัญในการจัดการกับความเสี่ยง การวิเคราะห์ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นตลอดจนผลกระทบที่จะตามมา

หลักการที่ 4 การจัดการภัยพิบัติต้องบูรณาการทุกหน่วยงานให้มีเอกภาพ (Integrated) ต้องบูรณาการจากทุกหน่วยงาน ทุกระดับ และทุกภาคส่วนให้มีเอกภาพในการดำเนินงานด้านการจัดการภัยพิบัติดำเนินงานจาก 4 กลุ่มกิจกรรม ได้แก่ การลดผลกระทบจากภัย การเตรียมความพร้อมการรับมือ การรับมือ และการฟื้นฟู

หลักการที่ 5 การจัดการภัยพิบัติต้องทำร่วมกัน (Collaborative) การจัดการภัยพิบัติต้องมีความสัมพันธ์ภาพไว้นื้อเชื่อใจระหว่างกันและกันสนับสนุนส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ก่อให้เกิดฉันทามติเมื่อมีการตัดสินใจ และอำนวยความสะดวก/ประสานงานกันให้มีความราบรื่น

หลักการที่ 6 การจัดการภัยพิบัติต้องประสานปฏิบัติให้สอดคล้องกัน (Coordinated) หน่วยงานและองค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน ทุกกลุ่ม ทุกองค์กร ต้องมีความเชื่อมโยงกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วม ของทุกคน ทุกฝ่าย ในการจัดการกับภัยพิบัติ

หลักการที่ 7 การจัดการภัยพิบัติต้องรู้จักปรับใช้แนวทางใหม่ ๆ (Flexible) มีการปรับแนวทางการใช้รูปแบบใหม่ ๆ หรือ วิธีการที่สร้างสรรค์และวิธีการเชิงนวัตกรรมมาดำเนินการไม่ยึดติดกับแนวทางหรือวิธีการแบบดั้งเดิม

หลักการที่ 8 การจัดการภัยพิบัติต้องดำเนินอย่างมืออาชีพ (Professional) ต้องปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ การดำเนินการจัดการภัยพิบัติต้องให้ความสำคัญกับคุณค่าและแนวทางการบริหารจัดการที่อยู่บนพื้นฐานวิทยาศาสตร์ ประสบการณ์ การฝึกอบรมและอยู่บนพื้นฐานของหลักจริยธรรม รักษาไว้ซึ่งประโยชน์สาธารณะ และต้องมีการปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สมพร คุณวิชิต, 2561)

2.5 การแบ่งระยะการจัดการภัยพิบัติของประเทศไทย

ในการดำเนินการจัดการภัยพิบัติของประเทศไทย ซึ่งเป็นการป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากภัย จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมในการจัดการกับเหตุฉุกเฉินอย่างมีการจัดลำดับความสำคัญของกระบวนการเกิดภัยอย่างครบถ้วนทั้ง 3 ระยะ ได้แก่ ระยะก่อนเกิดภัย ระยะระหว่างเกิดภัย และ ระยะหลังจากเกิดภัย ดังนี้

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2556 อ้างถึงใน ฅภัทธ จินเดหา, 2563) ได้กล่าวถึงการแบ่งระยะการจัดการภัยพิบัติของประเทศไทย 3 ระยะ ดังนี้

2.5.1 ระยะก่อนเกิดภัย เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเกิดภัย มีการดำเนินการเพื่อลดความเสี่ยงจากภัย เพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยมีการดำเนินการด้วยวิธีการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนในพื้นที่ได้มีความรู้ ความเข้าใจ พร้อมทั้งแนวทางการรับมือกับสถานการณ์อย่างถูกวิธี การแจ้งเตือนให้ประชาชนรับทราบ การฝึกซ้อมแผนอพยพ การเผชิญเหตุ การเตรียมพร้อมในด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ สิ่งของจำเป็นในการยังชีพ รวมไปถึงการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ บุคลากร ให้สอดคล้องและเพียงพอในการเผชิญเหตุ

2.5.2 ระยะระหว่างเกิดภัย ระหว่างเกิดภัยสิ่งที่จะต้องคำนึงมากที่สุดคือชีวิตของผู้ประสบภัย มุ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือ การกู้ชีพ กู้ภัย และการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การแจกจ่ายสิ่งของที่จำเป็นแก่ผู้ประสบภัย การตั้งศูนย์อพยพ การประสานงานที่มีประสิทธิภาพ มีการเตรียมพร้อมด้านระบบการสื่อสาร เพื่อให้ความช่วยเหลืออย่างทันที่ และมีมีการเตรียมความพร้อมตั้งแต่ก่อนเกิดภัย จะสามารถช่วยให้การเผชิญเหตุระหว่างเกิดภัยมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.5.3 ระยะหลังจากเกิดภัย มุ่งเน้นในด้านการฟื้นฟูชุมชนภายหลังจากเกิดภัยในกลับสู่สภาวะปกติอย่างรวดเร็ว โดยการสร้างหรือซ่อมแซมให้กลับมาเหมือนเดิม และการสร้างใหม่ให้ดีกว่าเดิม เช่น การซ่อมแซมระบบสาธารณูปโภค การซ่อมแซมที่อยู่อาศัยของผู้ประสบภัย ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ชุมชน รวมถึงการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากภัย การฟื้นฟูสภาพแวดล้อม การดูแลสุขภาพของประชาชน การดูแลจิตใจของผู้ประสบภัย การสนับสนุนเงินอุดหนุนสำหรับการฟื้นฟูที่อยู่อาศัยบ้านเรือนประชาชน โดยการจัดให้มีการดำเนินการเสียหายจากภัยที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปจัดทำแผนการฟื้นฟูให้เป็นระบบ

2.6 การจัดการภัยพิบัติตามแนวทางของสหรัฐอเมริกา

สมพร คุณวิชิต (2561) อธิบายว่า การจัดการภัยพิบัติตามแนวสหรัฐอเมริกา แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การลดผลกระทบ การเตรียมความพร้อม การรับมือ และการฟื้นฟู ดังนี้

2.6.1 การลดผลกระทบ (Mitigation)

Lindell et al. (2007 อ้างถึงใน สมพร คุณวิชิต, 2561) อธิบายว่า การลดผลกระทบจากภัยพิบัติ เป็นการจัดการจุดเริ่มต้นของภัยพิบัติ การลดโอกาสที่อาจจะเกิดภัย และการจำกัดผลกระทบของภัยที่จะเกิดขึ้น หรือการหยุดภัย ที่ซึ่งอาจจะกระทำได้โดยการปรับระบบโครงสร้างหรือวิถีของธรรมชาติ ไปจนถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ ส่งผลให้ช่วยบรรเทาผลกระทบของภัยทางธรรมชาติ เช่น กรณีของการเกิดอุทกภัย อาจจะปรับวิถีหรือระบบการไหลของแหล่งน้ำธรรมชาติ ด้วยการสร้างเขื่อนกั้นน้ำ หรือสร้างคันกั้นน้ำที่จะช่วยทั้งกั้นน้ำ และ

กำหนดทิศทางการไหลของน้ำ ด้วยเหตุนี้จะช่วยลดผลกระทบการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินลงได้ หรือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ ในการยับยั้งการไปปลูกสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่ลุ่มต่ำน้ำท่วมถึง ก็สามารถช่วยลดผลกระทบจากน้ำท่วมได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการจัดการภัยพิบัติของสหรัฐอเมริกาอย่างสำนักงาน FEMA ที่ได้ให้คำจำกัดความการลดผลกระทบจากภัยพิบัติไว้ว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมเพื่อลดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน จากการช่วยลดผลกระทบและช่วยบรรเทาความรุนแรงจากภัยพิบัติที่อาจจะเกิดขึ้น (FEMA, 2018 อ้างถึงใน สมพร คุณวิชิต, 2561)

แนวทางการลดผลกระทบจากภัยพิบัติ

การลดผลกระทบจากภัยพิบัติ มีหลักการและแนวทางสำคัญ คือ การลดระดับความล่อแหลมหรือการรับต่อภัย การลดความเปราะบางและลดโอกาสที่จะเกิดภัย หากสามารถดำเนินการได้ สามารถช่วยลดความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้นได้ การลดผลกระทบจากภัยพิบัติมีปัจจัยที่จะเป็นตัวกำหนดระดับความเสียหายหรือระดับผลกระทบจากภัยพิบัติ กล่าวคือ ระดับความรุนแรงของภัย ระดับความเปราะบาง ระดับความล่อแหลมหรือการเปิดรับภัย และการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ซึ่งความล่อแหลมและความเปราะบาง สามารถอธิบายแนวคิด ได้ดังนี้ 1) ความล่อแหลม หรือการเปิดรับภัย หมายถึง สภาวะที่ผู้คน ระบบ สาธารณูปโภค ที่อยู่อาศัย ระบบการผลิตต่าง ๆ รวมไปถึงทรัพย์สินต่าง ๆ ของมนุษย์ ตั้งอยู่ในพื้นที่เสี่ยงที่อาจจะได้รับผลกระทบจากภัยอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลาย ๆ อย่าง (UNISDR, 2017 อ้างถึงใน สมพร คุณวิชิต, 2561) มีสอดคล้องกับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของ ไทย กล่าวไว้ว่า ความล่อแหลมหรือการเปิดรับความเสี่ยงของผู้คน อาคารบ้านเรือน ทรัพย์สิน ระบบต่าง ๆ หรือองค์ประกอบอื่น ๆ ตั้งอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยและอาจได้รับความเสียหาย (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2559 อ้างถึงใน สมพร คุณวิชิต, 2561)

2) ความเปราะบาง หมายถึง สภาวะที่ทำให้คน ชุมชน ทรัพย์สิน หรือระบบมีความอ่อนแอหรืออ่อนไหวต่อผลกระทบของภัยพิบัติ ซึ่งเกิดจากปัจจัยด้านกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม (UNISDR, 2017 อ้างถึงใน สมพร คุณวิชิต, 2561) หรือสภาวะที่ทำให้ครัวเรือน ชุมชน หรือเมือง ขาดความสามารถในการปกป้องตนเอง ส่งผลให้ไม่สามารถรับมือกับภัยพิบัติได้ รวมถึงไม่สามารถฟื้นกลับได้อย่างรวดเร็วจากความเสียหายที่เกิดจากภัย (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2559 อ้างถึงใน สมพร คุณวิชิต, 2561)

มาตรการลดผลกระทบจากภัยพิบัติ

สมพร คุณวิชิต (2561) ได้อธิบายว่า การพิจารณาถึงทางเลือกความเหมาะสมของการเลือกพื้นที่สำหรับการสร้างบ้านเรือน อาคารสถานที่ โครงสร้างพื้นฐาน ระบบ

สาธารณูปโภค พื้นที่การทำเกษตรกรรม ให้มีผลกระทบน้อยที่สุดนำไปสู่การแบ่งประเภทของมาตรการเพื่อลดผลกระทบจากภัย ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภทหลัก ๆ คือ มาตรการเชิงโครงสร้าง (Structural Mitigation) และมาตรการที่ไม่ใช่โครงสร้าง (Nonstructural Mitigation)

1) มาตรการเชิงโครงสร้าง

เป็นมาตรการเกี่ยวกับโครงสร้างสิ่งปลูกสร้างเชิงวิศวกรรมให้มีความสามารถต้านทาน ทนทานต่อภัยที่อาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เช่น

- 1.1) การสร้างเขื่อนและทำนบเพื่อปิดกั้นขวางทางน้ำเพื่อกักเก็บน้ำ
- 1.2) พนัง/คันน้ำ/คันกั้นน้ำ เพื่อกั้นไม่ให้น้ำจากแม่น้ำหรือทะเลไหลผ่านเข้ามาได้ เพื่อป้องกันน้ำท่วมพื้นที่
- 1.3) กำแพงป้องกันน้ำท่วม เป็นกำแพงคอนกรีตสำหรับป้องกันน้ำท่วม
- 1.4) ทางระบายน้ำท่วม เพื่อเป็นทางระบายน้ำเมื่อเกิดน้ำท่วม
- 1.5) กำแพงกันคลื่น เพื่อป้องกันฝั่งจากการปะทะของคลื่นทะเล
- 1.6) เขื่อนดักทรายและคลื่น เพื่อป้องกันการทับถมของทรายในร่องน้ำ

2) มาตรการที่ไม่ใช่โครงสร้าง

เป็นมาตรการที่ไม่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างเชิงวิศวกรรมหรือเทคโนโลยี เป็นการใช้เครื่องมือเชิงนโยบายในการปรับพฤติกรรมตัวแสดงต่าง ๆ เช่น กลุ่มผู้พัฒนาธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์ ผู้ประกอบการธุรกิจอื่น ๆ เกษตรกร เพื่อให้มีการดำเนินกิจการของตัวแสดงเหล่านั้นไม่นำไปสู่ความเสี่ยงในการเกิดภัยพิบัติหรือได้รับผลกระทบน้อยที่สุด

- 2.1) การที่ไม่เข้าไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน หรือสร้างชุมชนในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงหรือความล่อแหลม สามารถช่วยให้ลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้ ซึ่งปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง คือ ความล่อแหลมและความเสียหาย
- 2.2) การจัดเขตหรือการวางแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อป้องกันการเข้าไปใช้พื้นที่เสี่ยงภัย
- 2.3) การใช้บทบัญญัติอื่น ๆ เพื่อลดความเปราะบางของสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงหรือการสร้างสาธารณูปโภคในพื้นที่เสี่ยง
- 2.4) ส่งเสริมการย้ายผู้คนและทรัพย์สินออกจากพื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติ
- 2.5) หลีกเลี่ยงการสร้างสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ที่เป็นลุ่มต่ำเพื่อป้องกันน้ำท่วมถึง
- 2.6) หลีกเลี่ยงการสร้างสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ลาดชันและดินถล่มเพื่อป้องกันความเสี่ยงจากดินถล่ม (สมพร คุณวิชิต, 2561)

2.7) การซื้อประกันภัยเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินและได้รับค่าชดเชย
สินไหมเมื่อเกิดภัยพิบัติ

2.8) กำหนดระยะเวลาการถอยร่นของสิ่งปลูกสร้างบริเวณชายฝั่งทะเลเพื่อ
ป้องกันความเสี่ยงการพังทลายและกัดเซาะชายฝั่ง

2.9) การติดตั้งกำแพงหน้าต่าง/ประตูบ้านเรือนและอาคาร

2.10) การชิงอุปกรณ์ผลิตความร้อนหรือพลังงานรูปแบบอื่น ๆ ยึดกับ
ผนังอาคารที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติ

2.11) การใช้เครื่องมือทางภาษีเพิ่มแรงจูงใจในการพัฒนาพื้นที่ให้มี
ความปลอดภัยและการใช้เครื่องมือภาษีลดแรงจูงใจในการพัฒนาพื้นที่ที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติ

2.12) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ
การอนุรักษ์ดินในเมือง เพราะพื้นที่เป็นคอนกรีตจะให้น้ำไม่สามารถไหลซึมได้ อันเป็นสาเหตุ
ของน้ำท่วมขัง การอนุรักษ์พื้นที่ลาดชัน ด้วยการปลูกพืชคลุมดินและต้นไม้เพื่อป้องกันดินถล่ม

2.13) การให้ข้อมูลเกี่ยวกับภัยพิบัติต่างๆ การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์
ให้ประชาชนเข้าใจและตระหนักรู้ (สมพร คุณวิชิต, 2561)

กล่าวโดยสรุปในบริบทผู้วิจัยมาตรการจากข้างต้นเป็นการลดผลกระทบ
จากภัยพิบัติ หากได้รับแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องก็จะสามารถช่วยลดผลกระทบจากภัยพิบัติที่
อาจจะเกิดขึ้นในชุมชนหรือพื้นที่เสี่ยงภัย ซึ่งแนวทางการลดผลกระทบจากภัยพิบัติเป็นเรื่องที่
เกี่ยวข้องกับพื้นที่บริเวณของการสร้างสิ่งปลูกสร้างที่ไหนและสร้างอย่างไร กล่าวคือประเด็น
เกี่ยวกับสร้างที่ไหน เป็นเรื่องของความล่อแหลมหรือการเปิดรับภัย ประเด็นสร้างอย่างไรเป็นเรื่อง
ความเปราะบาง เพราะหากไปสร้างสิ่งปลูกสร้าง โครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภคในพื้นที่ที่
มีความเสี่ยงจะทำให้สิ่งเหล่านั้นมีความล่อแหลมหรือเสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบสูงและถ้าหาก
บ้านเรือนใช้วัสดุไม่มีคุณภาพ ไม่ทนทาน ขาดการดูแล บ้านเรือนก็จะมี ความเปราะบางสูง
ก่อให้เกิดความเสียหายได้ง่าย เพราะฉะนั้น การลดผลกระทบจากภัยพิบัติจึงเป็นเรื่องที่ต้องมีการ
พิจารณาว่าจะสร้างที่ไหนและสร้างอย่างไร เพื่อก่อให้เกิดผลกระทบและความเสียหายน้อยที่สุด

2.6.2 การเตรียมความพร้อม เพื่อรับมือกับภัยพิบัติ (Preparedness)

เมื่อได้รับข่าวสาร การแจ้งเตือนถึงภัยพิบัติที่อาจจะเกิดขึ้นหรือ
เหตุการณ์รุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ต้องมีการดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อให้มั่นใจว่า
ประชาชนสามารถรับมือและอพยพออกจากพื้นที่เสี่ยงอย่างทันท่วงที การดำเนินการที่ต้องแข่งกับ
เวลา หากมีการวางแผนการปฏิบัติไว้ล่วงหน้า จะช่วยให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงาน การ
อพยพคนจำนวนมาก การแจ้งเตือนภัย และการจัดศูนย์พักพิง อย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์

เร่งด่วน การเตรียมความพร้อมจะช่วยให้ผู้มีบทบาทที่เกี่ยวข้องสามารถรับมือได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ (สมพร คุณวิชิต, 2561)

ความหมายของการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติ

การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์ความเสี่ยงภัยพิบัติที่มีเหตุผลและเชื่อมโยงกับการวางระบบเตือนภัยล่วงหน้า การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดทำแผนรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน การเตรียมการด้านการประสานงาน การเตรียมการเกี่ยวกับการอพยพประชาชน และการให้ข้อมูลข่าวสารประชาชน รวมไปถึงการอบรมให้ความรู้และการฝึกซ้อมแผนต่าง ๆ ที่มีโดยการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องได้รับการสนับสนุนทั้งในเชิงสถาบัน เชิงกฎหมาย และเชิงการเงิน หากมีการเตรียมความพร้อมที่ดีแล้ว ประชาชน ชุมชน หน่วยงานและรัฐบาล ย่อมมีสิ่งทีเรียกว่า ภาวะความพร้อม และสามารถรับมือกับภัยพิบัติหรือสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (UNISDR, 2017 อ้างถึงใน สมพร คุณวิชิต, 2561)

ในมุมมองของสำนักงาน FEMA และกระทรวงความมั่นคงแห่งมาตุภูมิ (Department of Homeland Security: DHS) ของสหรัฐอเมริกา การเตรียมความพร้อมเป็นวงจรการดำเนินงานที่มีความต่อเนื่องตามลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การฝึกอบรม การจัดหาอุปกรณ์ การฝึกซ้อมแผน การประเมินผล และการดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้เกิดการประสานงานที่มีประสิทธิภาพกับสถานการณ์ฉุกเฉิน (FEMA, 2017 อ้างถึงใน สมพร คุณวิชิต, 2561)

ความสำคัญของการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ

สมพร คุณวิชิต (2561) อธิบายว่า การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติ เป็นรากฐานสำคัญของการจัดการภัยพิบัติในภาพรวมซึ่งจะนำไปสู่การรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรืออย่างน้อยผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานดีกว่าไม่มีการเตรียมความพร้อมใดๆ ความสำคัญของการเตรียมความพร้อมสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) ความสามารถในการกำจัดหรือลดความเสี่ยงหรือลดความเปราะบางได้ทั้งหมด ภัยที่รุนแรงกว่าระดับที่มาตรการลดผลกระทบเชิงโครงสร้างต่าง ๆ จะรับหรือต้านทานไหวอาจเกิดขึ้นได้เสมอ และสามารถสร้างความเสียหายจนกลายเป็นภัยพิบัติได้ ดังนั้น ต้องมีการเตรียมความพร้อมหรือสร้างสภาวะความพร้อมเพื่อเผชิญหน้ากับภัยพิบัติหรือสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นระยะ และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

2) การเตรียมความพร้อมด้วยการดำเนินกิจกรรมจะช่วยให้การดำเนินการรับมือและฟื้นฟูเป็นไปอย่างรวดเร็ว หรือดีกว่าไม่มีการเตรียมความพร้อมเพราะหากทุกคนรู้บทบาทหน้าที่ของตน ย่อมรู้ว่าต้องปฏิบัติอย่างไร ทำอะไร ต้องประสานงานกับใครหากมีการ

เตรียมความพร้อมที่ดีจะทำให้ความสามารถในการรับมือประสบผลสำเร็จได้มากกว่าไม่มีการเตรียมความพร้อม

3) กิจกรรมการรับมือภัยพิบัติเป็นที่จำเป็นต้องกระทำอย่างเร่งด่วนแข่งกับเวลาเพราะผลกระทบของภัยพิบัติเปลี่ยนแปลงหรือเคลื่อนไปอย่างรวดเร็วความสูญเสียอาจจะเพิ่มขึ้นหากไม่รีบหยุดยั้งหรือจัดการ ดังนั้น การวางแผนและการฝึกซ้อมแผนส่งผลให้สามารถรับมือได้อย่างไหลลื่น และเป็นไปด้วยดีระดับหนึ่ง

4) การรับมือต้องมีการประสานงานจากหลากหลายภาคส่วนหากไม่เคยมีการฝึกซ้อมแผนร่วมกันเป็นระยะการประสานงานในการรับมือเมื่อเกิดเหตุขึ้นจริงอาจมีปัญหาได้ เนื่องจากกิจกรรมแต่ละกิจกรรมจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่ในเวลาจำกัดเพราะสถานการณ์อาจจะพลิกผันหรือเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา จึงต้องมีการดำเนินการอย่างท่วงที่ซึ่งการฝึกซ้อมแผนไว้ล่วงหน้าจะช่วยให้เกิดความเคยชิน ลดความสับสน ความไม่แน่ใจ ความกังวล ความกลัว ความตระหนก ได้ในระดับหนึ่ง

ดังนั้นการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติเป็นประโยชน์แก่ทุกคน ทุกองค์กร เพราะช่วยให้สามารถรับมือกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในขณะที่เกิดภัยได้ดียิ่งขึ้นทั้งยังช่วยให้การฟื้นฟูจากภัยพิบัตินั้น ๆ ดำเนินไปได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ เพื่อให้ชุมชนปลอดภัยจากภัยพิบัติและสามารถเผชิญเหตุกับภัยพิบัติต่าง ๆ ได้อย่างดีในระดับหนึ่ง

2.6.3 การรับมือ (Response)

ความหมายของการรับมือภัยพิบัติ

สมพร คุณวิชิต (2561) ได้กล่าวว่า การรับมือภัยพิบัติ หมายถึง กิจกรรมที่มีการดำเนินอย่างเร่งด่วนเพียงไม่กี่ชั่วโมงก่อนเหตุการณ์จะเกิดขึ้นหรือระหว่างเหตุการณ์กำลังดำเนินอยู่ มีจุดประสงค์เพื่อรักษาชีวิต บรรเทาผลกระทบต่อสุขภาพ รักษาความปลอดภัย และตอบสนองความต้องการพื้นฐานของผู้ประสบภัย ซึ่งเป็นความต้องการที่เกิดขึ้นทันที ได้แก่ การกิน การอยู่อาศัย และการดูแลรักษาสุขภาพที่ผู้ประสบภัยไม่สามารถดำเนินการได้เองในขณะนั้น ฉะนั้นหน่วยงานราชการหรือองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการตอบสนองความตอบสนองระยะสั้น ให้แก่ผู้ประสบภัย การรับมืออย่างทันท่วงที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นเป็นผลมาจากการดำเนินมาตรการเตรียมความพร้อมที่สอดคล้องกับสภาพเสี่ยงของภัยพิบัติซึ่งมีความสอดคล้องกับ

การรับมือภัยพิบัติ เป็นการดำเนินการอย่างทันทีทันใดก่อนที่เหตุการณ์จะเกิดในอีกไม่ช้า การดำเนินในขณะที่เหตุการณ์กำลังดำเนินอยู่ มีเป้าหมายเพื่อรักษาชีวิตผู้คน และลดความเสียหายต่อทรัพย์สิน Godschalk (1991 อ้างถึงใน สมพร คุณวิชิต, 2561)

นอกจากนี้ McEntie (2007 อ้างถึงใน สมพร คุณวิจิต, 2561) ได้เสริมว่า การรับมือภัยพิบัติหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการแจ้งเตือนประชาชนในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงเกิดภัยพิบัติทำการอพยพประชาชนที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบ การจัดหาที่พักพิงชั่วคราวให้กับผู้ประสบภัย การแพทย์เบื้องต้น เพื่อบรรเทาการบาดเจ็บและรักษาชีวิตผู้ประสบภัย การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน และการบริหารจัดการสิ่งของบริจาคและอาสาสมัคร

พอจะสรุปได้ว่า การรับมือกับภัยพิบัติมีเป้าหมายสำคัญ ได้แก่ การปกป้องดูแลชีวิตของประชาชน การลดหรือจำกัดความเสียหายต่อทรัพย์สินและระบบสาธารณูปโภค การจัดการกับปัญหาการหยุดชะงักของการดำเนินการต่าง ๆ ขององค์กร หน่วยงานหรือร้านค้า อันเป็นผลมาจากภัยพิบัติ การบรรลุซึ่งการปฏิบัติการรับมืออย่างพร้อมเพรียง ราบรื่น และประสานกันเป็นอย่างดี และจำกัดความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม

ความเปลี่ยนแปลงที่มาพร้อมกับภัยพิบัติ

สมพร คุณวิจิต (2561) กล่าวว่า ในช่วงสภาวะฉุกเฉินหรือวิกฤตของภัยพิบัติมักจะเกิดความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญขึ้นหลายประการซึ่งความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจมีลักษณะที่ดี และลักษณะที่ทำให้เกิดปัญหาความยุ่งยากหรืออุปสรรคต่อการปฏิบัติงานได้ความเปลี่ยนแปลงที่มาพร้อมกับภัยพิบัติ ได้แก่

1) เกิดสภาพที่ไม่แน่นอน เนื่องจากเหตุการณ์เกิดขึ้นอย่างกะทันหันและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ทั้งในแง่ของข้อมูลข่าวสารที่ไม่แน่ชัด ฉะนั้นด้วยสภาพที่ไม่แน่นอนมักจะมีข่าวลือและข่าวจริงปะปนกันไป ทำให้เกิดความสับสนด้านข้อมูล

2) เกิดสภาพความเร่งด่วน ช่วงเกิดภัยพิบัติจะมีปัญหาและความต้องการต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ซึ่งล้วนมีความสำคัญและต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน เช่น การให้การช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับบาดเจ็บ การแจ้งเตือนประชาชน การส่งเจ้าหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือ

3) ทุกฝ่ายหันมาร่วมมือกันเฉพาะกิจเพื่อสู้กับปัญหาภัยพิบัติหรือสู่วิกฤตร่วมกัน การเข้ามาช่วยคนละไม้ คนละมือเพื่อแก้ปัญหา และตอบสนองความต้องการต่าง ๆ

4) เกิดปรากฏการณ์ที่ประชาชนปฏิบัติภารกิจที่ไม่ใช่หน้าที่ของตน เช่น การอาสาช่วยเหลือความปลอดภัยของคนและชุมชน การช่วยเหลือค้นหาและช่วยชีวิต ซึ่งปกติเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่นักดับเพลิง เจ้าหน้าที่กู้ภัย

5) เกิดสภาพที่กิจกรรมในสังคมดำเนินการไปไม่เน้นความสัมพันธ์เชิงสัญญาที่เอกสารหรือความสัมพันธ์ซื้อขาย แต่จะมีความยึดหยุ่นกว่าการดำเนินกิจกรรมในยามปกติ เช่น เจ้าของธุรกิจร้านค้าทำอาหารเพื่อแจกจ่ายฟรีแก่ผู้ประสบภัยหรืออาจจะบริจาคสิ่งของต่าง ๆ อุปถัมภ์ให้ฟรี

6) เกิดปรากฏการณ์บรรจบทุกสรรพสิ่ง ภัยพิบัติเมื่อเกิดขึ้นแล้ว จะกลายเป็นจุดสนใจ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ที่ต้องเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ หน่วยงานภาคเอกชน องค์กร สาธารณสุข และกลุ่มจิตอาสาต่างๆ ที่เข้ามาให้การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ภาครัฐและผู้ประสบภัย สื่อมวลชน นักวิชาการหรือนักวิจัย สิ่งของบริจาคต่างๆ พรั่งพร้อมเข้ามาในพื้นที่เกิดภัยพิบัติ ดังนั้น จึงต้องมีการจัดการที่ดี เพราะอาจจะก่อให้เกิดปัญหาต่อการปฏิบัติการกิจของเจ้าหน้าที่ได้ (สมพร คุณวิชิต, 2561)

ดังนั้นสรุปได้ว่า การรับมือกับภัยพิบัติ เป็นความรับผิดชอบของทุกคน ในชุมชน ทุกองค์กร และหน่วยงานรัฐเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการรับมือกับภัยพิบัติ ซึ่งจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในภัยต่างๆ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการรับมือกับเหตุการณ์ฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถทำงานเป็นทีมร่วมกันจากหลายภาคส่วน รวมทั้งมีการประสานงานที่สอดคล้องกันภายในกลุ่ม อันมีเป้าหมายช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้ได้รับผลกระทบ หรือความเสียหายน้อยที่สุด

2.6.4 การฟื้นฟู (Recovery)

ความหมายของการฟื้นฟู หมายถึง ศักยภาพต่างๆ ที่ช่วยให้ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติสามารถฟื้นกลับมาเป็นปกติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อประชาชนได้รับความสูญเสียและชุมชนหรือเมืองได้รับความเสียหายอย่างหนักจากภัยพิบัติ สิ่งที่เป็นที่ จะช่วยให้ผู้คนและชุมชนหรือเมืองกลับคืนสู่สภาวะปกติได้ดั้งเดิม คือ ศักยภาพในการซ่อมแซม และสร้างระบบสาธารณูปโภค การบริการประชาชนในด้านอื่นๆ รวมไปถึงการซ่อมแซม ทรัพยากรธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่เสียหาย (FEMA, 2011; FAMA, 2016 อ้างถึงใน สมพร คุณวิชิต, 2561)

การฟื้นฟูเป็นการดำเนินการเพื่อทำให้วิถีชีวิต สุขภาพ ทรัพย์สินทาง สังคม ทรัพย์สินทางสิ่งแวดล้อม ทรัพย์สินทางปัญญาหรือสิ่งปลูกสร้างต่างๆ รวมไปถึงระบบและ กิจกรรมต่างๆ ของชุมชนได้รับผลกระทบให้กลับคืนมาและพัฒนาให้ดีกว่าเดิมโดยการฟื้นฟู จะต้องสอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนและหลักการซ่อมสร้างที่ดีกว่าเดิม หรือ Build Back Better เพื่อหลีกเลี่ยงหรือลดความเสี่ยงจากจากภัยพิบัติแบบเดิมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต (UNISDR, 2017 อ้างถึงใน สมพร คุณวิชิต, 2561)

หลัก 8 ประการในการฟื้นฟูจากภัยพิบัติให้ประสบความสำเร็จ

สมพร คุณวิชิต (2561) ได้อธิบายว่า การจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน แบบเบ็ดเสร็จในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการนำหลักการ 8 ประการเพื่อเพิ่มสัมฤทธิ์ผลของการ ฟื้นฟู

1) การเพิ่มอำนาจให้กับประชาชน การฟื้นฟูจากภัยพิบัตินั้นต้องอาศัยสมาชิกในชุมชน ประชาชนที่ประสบภัยมีโอกาสเท่าเทียมกันในการเข้ามามีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในการดำเนินการฟื้นฟูจากผลกระทบของภัยพิบัติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินงานต่าง ๆ ในช่วงการฟื้นฟูไม่มีการกีดกันคนบางกลุ่มออกจากกระบวนการฟื้นฟูเพียงเพราะเหตุผลด้านเชื้อชาติ สีผิว ชาติพันธุ์ ศาสนา เพศ อายุ และความพิการ เป็นต้น

2) การประสานความสอดคล้องของการนำองค์กรในทุกระดับและความรับผิดชอบหลักในการฟื้นฟู การดำเนินงานกิจกรรมฟื้นฟูจากภัยพิบัติ ต้องอาศัยการนำองค์กรที่อยู่บนพื้นฐานของข้อมูลข่าวสาร ทั้งในระดับรัฐบาลท้องถิ่น ส่วนภูมิภาค รัฐบาลกลาง

3) การวางแผนฟื้นฟูก่อนล่วงหน้า จะช่วยทำให้ปฏิบัติการฟื้นฟูภัยพิบัติจริงมีความรวดเร็วและมีประสิทธิผล ซึ่งการปฏิบัติการที่รวดเร็วและมีประสิทธิผลจะช่วยให้ชุมชนที่ได้รับผลกระทบสามารถฟื้นฟูกลับได้เร็วและมีประสิทธิภาพ

4) การหาภาคีร่วมดำเนินการและการมีส่วนร่วมของทุกคน การดึงเอาคนทุกกลุ่ม ทุกองค์กร ภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐในทุกระดับ เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันจะช่วยส่งเสริมให้เกิดผลสำเร็จในการฟื้นฟูมากขึ้น ทุกเสียงได้รับการรับฟัง ความต้องการของทุกฝ่ายได้ถูกรับรู้ และมีการนำทรัพยากรจากทุก ๆ ฝ่ายเข้ามาช่วยในการฟื้นฟู

5) ความเป็นเอกภาพในการดำเนินงาน คือ การที่หน่วยงานภาครัฐในทุกระดับและภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันให้แต่ละฝ่ายดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายการฟื้นฟู มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการเป็นหนึ่งเดียวโดยการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันและการวางแผนกระบวนการฟื้นฟูจากกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วม

6) ความรวดเร็วทันเวลาและความยืดหยุ่น การฟื้นฟูให้ประสบผลสำเร็จต้องยึดมั่นในหลักความเร็วทันเวลาและหลักการยืดหยุ่นเป็นหลักสำคัญในการประสานงานและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการส่งมอบความช่วยเหลือต้องมีความรวดเร็วทันเวลาและยืดหยุ่นในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการฟื้นฟูให้ประสบความสำเร็จ

7) การมุ่งสู่ชุมชนรู้รับปรับตัวและยั่งยืน การฟื้นฟูที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนมีแนวปฏิบัติในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ เสริมกำลังชุมชนให้มีความสามารถในการรับมือและฟื้นฟูจากภัยพิบัติในอนาคตได้ และมีการวางรากฐานสู่การเป็นชุมชนที่รู้รับปรับตัว (สมพร คุณวิชิต, 2561)

8) การฟื้นฟูด้านจิตใจและความรู้สึกของผู้ประสบภัย ผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการต้องตระหนักด้วยว่าผู้ประสบภัยผ่านทุกข์ยากอะไรมาบ้าง บางคนสูญเสียบ้านเรือน บางคนสูญเสียธุรกิจ บางคนสูญเสียสมาชิกในครอบครัว ฉะนั้นการดำเนินการฟื้นฟูมิใช่แค่การ

ซ่อมสร้างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เป็นอาคารบ้านเรือน ถนนหนทาง ระบบสาธารณูปโภค แต่ต้องฟื้นฟูจิตใจและความรู้สึกของประชาชนด้วยที่ ผู้ปฏิบัติงานต้องให้การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับการฟื้นฟูสภาพจิตใจของประชาชนอย่างเท่า ๆ กัน จึงจะถือว่าเป็นความสำเร็จของการฟื้นฟูจากภัยพิบัติ (สมพร คุณวิชิต, 2561)

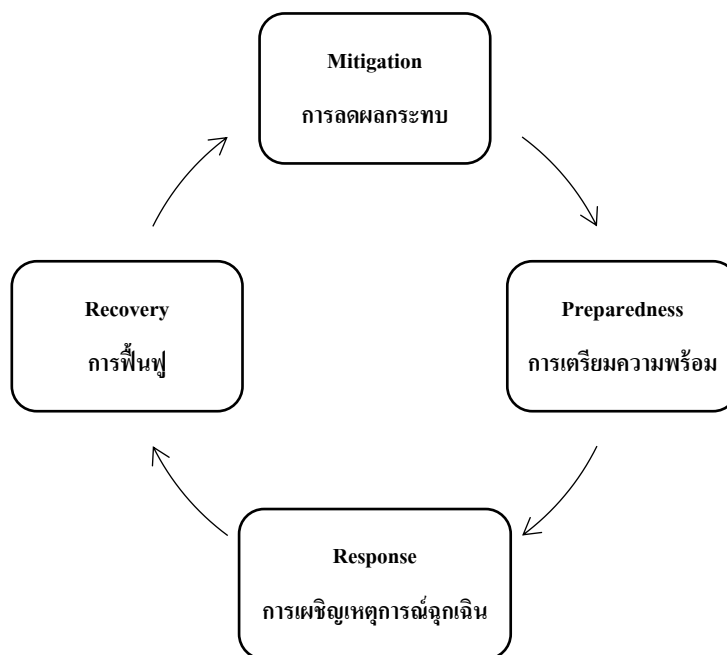
ประเภทของการฟื้นฟูจากภัยพิบัติ

การแบ่งประเภทของการฟื้นฟูจากภัยพิบัติในบริบทของประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระยะ โดยได้กำหนดกรอบแนวทางในการดำเนินการในแต่ละระยะต่อไปนี้

1) ระยะสั้น เป็นการดำเนินงานต่อเนื่องจากการค้นหา การบรรเทา และการให้ความช่วยเหลือหรือหลังจากที่ดำเนินการรับมือในภาวะฉุกเฉินยุติลงเพื่อตอบสนองความต้องการเร่งด่วนและจำเป็นของผู้ประสบภัย ผู้ประกอบการ และชุมชน ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ รวมถึงการจัดการด้านการรักษาความปลอดภัยไม่ให้เกิดอันตรายและเกิดภัยซ้ำ และต้องประเมินความเสียหายของโครงสร้างพื้นฐาน การจัดเตรียมที่พักชั่วคราว และการให้บริการสาธารณะ

2) ระยะกลาง เป็นการดำเนินการต่อเนื่องในด้านการประสานและสนับสนุนชุมชนที่ประสบภัย การฟื้นฟูหรืออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต การฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจและการจัดการกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสภาพจิตใจ สุขภาพร่างกายของผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ

3) ระยะยาว เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากระยะกลาง ซึ่งอาจใช้เวลาในระยะหลายเดือนหรือหลายปี หลังจากเกิดภัยพิบัติโดยมุ่งเน้นการกลับสู่สภาวะปกติ หรือดีกว่าเดิม มีความปลอดภัยกว่าเดิม (คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2558 อ้างถึงใน สมพร คุณวิชิต, 2561)

ภาพประกอบ 1 : วงจรการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินแบบเบ็ดเสร็จของสหรัฐอเมริกา
ที่มา : FEMA (n.d.) (อ้างถึงในสมพร คุณวิจิต, 2561)

คอปโปลา (2007 อ้างถึงใน ศิวพร โพธิวิทย์, 2564) ได้สรุปองค์ประกอบของการจัดการภัยพิบัติดังนี้

1. การลดผลกระทบ (Mitigation) เป็นการลดหรือการจัดการความน่าจะเป็นหรือความเป็นไปได้ในการเกิดภัยอันตราย
2. การเตรียมความพร้อม (Preparedness) เป็นการทำให้ประชาชนผู้ที่มีความเสี่ยงต่อภัยพิบัติได้มีความรู้ ความเข้าใจ และเครื่องมือที่จะช่วยเพิ่มโอกาสในการรอดชีวิตจากภัยพิบัติ และลดความเสียหายของชีวิตและทรัพย์สิน
3. การเผชิญเหตุเหตุการณ์ฉุกเฉิน หรือการตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน (Response) เป็นการลงมือปฏิบัติเพื่อลดหรือจัดการกับผลกระทบในช่วงระหว่างที่เกิดเหตุการณ์หรือเกิดภัยพิบัติ และเป็นการป้องกันไม่ให้อชีวิตและทรัพย์สินเกิดความเสียหายมากขึ้น
4. การฟื้นฟูความเสียหาย (Recovery) เป็นการทำให้ผู้ประสบภัยหรือผู้รอดชีวิตจากภัยพิบัติกลับสู่สภาพชีวิตที่ปกติ หลังจากภัยพิบัติผ่านพ้น

ทวิตา กมลเวช (2554 อ้างถึงใน นพรัตน์ วิชิโร, 2561) กระบวนการจัดการภัยพิบัติตั้งแต่การเตรียมความพร้อม ถึงการฟื้นฟูจากภัยพิบัตินั้น เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐที่เป็นหน่วยงานหลักไม่สามารถจะปฏิบัติการได้หน่วยงานเดียว หรือแม้แต่ประสานงานและขอความ

ช่วยเหลือเพียงในเครือข่ายหน่วยงานรัฐเท่านั้น เพราะภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในทุก ๆ ครั้ง จะครอบคลุมบริเวณกว้าง และเป็นพื้นที่ที่มีประชากรอยู่หนาแน่น การใช้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด จะเป็นกลจักรสำคัญอย่างยิ่งในความรวดเร็วและการเข้าถึงในการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งรวมถึงการที่ประชาชนและชุมชนต้องได้รับการให้ความรู้ และมีบทบาทในการออกแบบแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นตนเอง ในเรื่องเกี่ยวกับภัยพิบัติและร่วมฝึกซ้อมกับเจ้าหน้าที่ การเตรียมความพร้อมประชาชนและชุมชนซึ่งถือเป็นด่านหน้าของการเผชิญต่อสภาวะต่าง ๆ กล่าวคือ การให้ประชาชนมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภัย ที่จะส่งผลให้การแจ้งเตือนภัยของภาครัฐถูกกระจายออกสู่สาธารณะ ซึ่งทำให้เกิดการเตรียมตัวล่วงหน้า รู้จักการปฏิบัติตนเบื้องต้น และรู้ว่าการบริหารจัดการของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นอย่างไร หน่วยงานได้รับผิดชอบสั่งการและปฏิบัติการหน่วยงานใดเป็นผู้นำในศูนย์การสั่งการการตอบสนองภาวะฉุกเฉิน และประชาชนสามารถร้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานได้อย่างทันทีทันใด และเพื่อให้เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ชุมชนและประชาชนได้ทราบการปฏิบัติตน ของตนเองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทุกภาคส่วนปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีระบบ ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานร่วมกันของหน่วยงานที่หลากหลายมีระบบการประสานงาน และการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่มีประสิทธิภาพ (ทวิตา กมลเวชช, 2554)

2.7 การจัดการภัยพิบัติในบริบทของประเทศไทย

การจัดการภัยพิบัติในบริบทของประเทศไทยการบริหารจัดการที่มีความพร้อมและมีระบบขั้นตอนจะเป็นการช่วยเหลือประชาชนก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุได้ดี Provan & Milward (อ้างถึงใน เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร และคณะ, 2563) ได้กล่าวว่า การสร้างความร่วมมือในการให้บริการของหน่วยงานรัฐจำเป็นต้องสร้างความร่วมมือและภาคีเครือข่ายจาก 3 ระดับ ได้แก่ การสร้างความร่วมมือระดับชุมชน การสร้างความร่วมมือระดับเครือข่าย และระดับหน่วยงานทุกระดับจะมีความเชื่อมโยงกันหากแต่ในการประเมินประสิทธิภาพนั้นในแต่ละระดับจะมีเกณฑ์ในการประเมินของตนเองกล่าวว่าการประเมินที่เหมาะสมในการประเมินประสิทธิภาพของระดับหนึ่งอาจจะเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับอีกระดับหนึ่งโดยที่เครือข่ายทั้งสาม 3 ระดับ หรือเรียกอีกอย่างว่า เครือข่ายทางสังคมรวมถึงการบูรณาการของพลเมืองท้องถิ่นให้อยู่ในรูปแบบขององค์การเพื่อที่จะทำงานร่วมกันกับหน่วยงานรัฐบาลเพื่อที่จะสามารถลดความเสี่ยงและจัดการกับสถานการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติได้ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภัยพิบัติ ได้แก่ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมอุตุนิยมวิทยา กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ กรมทรัพยากรธรณี กรมอุทกศาสตร์กองทัพเรือ ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตรสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยี

อวกาศและภูมิสารสนเทศ ซึ่งในประเทศไทยได้มีแผนยุทธศาสตร์การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2565-2570 เป็นการนำแนวคิดหลักในการพัฒนาระบบป้องกัน การเตรียมความพร้อมและการสร้างภูมิคุ้มกันโดยมาจากการพัฒนาองค์ความรู้และสร้างความเข้มแข็งในระดับชุมชน ในการเฝ้าระวังและรับมือกับภัยพิบัติการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและการสร้างภูมิต้านทานให้แก่ชุมชนตามแนวทางการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเพื่อป้องกันภัยตามหลักสากลคือ “รู้รับ - ปรับตัว - ฟื้นเร็วทั่ว - อย่างยั่งยืน” โดยการสร้างความตระหนักในการลดความเสี่ยง ตั้งแต่ก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังการเกิดภัย รวมถึงให้เป็นไปตามกรอบพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการดำเนินงานเช่นใด เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. 2558 - 2573 จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2564 - 2570 ได้แก่ การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย การจัดการในภาวะฉุกเฉินแบบบูรณาการ การเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟู การส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการและสร้างนวัตกรรมด้านสาธารณภัยซึ่งเป็นแนวทางหลักในการนำไปปฏิบัติและให้บรรลุผลสำเร็จ ที่มียุทธศาสตร์การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของแผนฉบับนี้เป็นการตอบสนองเป้าหมายการจัดการสาธารณภัยของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยงที่มีอยู่เดิมและป้องกันไม่ให้เกิดความเสี่ยงใหม่มีระบบการจัดการในภาวะฉุกเฉินที่มีมาตรฐาน ยืดหยุ่น และมีเอกภาพ ระบบการฟื้นฟูอย่างยั่งยืนในทุกระดับให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม การเป็นหุ้นส่วนทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง

รวมถึงการประยุกต์นำงานวิจัย นวัตกรรม เทคโนโลยี และภูมิปัญญาเพื่อให้ทุกภาคส่วนรู้เท่าทันการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย ยุทธศาสตร์ที่ 2 การจัดการในภาวะฉุกเฉินแบบบูรณาการ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการและสร้างนวัตกรรมด้านสาธารณภัย (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2559)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเป็นแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการลดโอกาสของความรุนแรงและผลกระทบที่เกิดจากสาธารณภัยได้ด้วยการประเมินความเสี่ยงเพื่อนำมากำหนดนโยบาย แผน และมาตรการเพื่อแก้ไขต้นเหตุของปัญหาในการลดความเสี่ยงที่เกิดในพื้นที่ชุมชน

และสังคม โดยการมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงที่มีอยู่เดิม และป้องกันไม่ให้เกิดความเสี่ยงใหม่ด้วยการลดความล่อแหลม ลดปัจจัยที่ทำให้เกิดความเปราะบางและเพิ่มศักยภาพในการจัดการให้สังคมมีความพร้อมในการเผชิญเหตุ และฟื้นฟูให้ดีกว่าเดิมและปลอดภัยกว่าเดิมอันนำไปสู่การรับรู้ - ปรับตัว - ฟื้นเร็วทั่ว - อย่างยั่งยืน (Resilience) (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2559)

1. เป้าประสงค์

1.1 เพื่อจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นโดยการลดความเปราะบาง และความล่อแหลม พร้อมทั้งการเพิ่มขีดความสามารถในการเตรียมรับสาธารณภัยที่เกิดขึ้น

1.2 เพื่อให้ทุกภาคส่วนดำเนินมาตรการลดความเสี่ยงที่มีอยู่เดิม และป้องกันไม่ให้เกิดใหม่

2. กลยุทธ์การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

2.1 พัฒนาและส่งเสริมให้มีความเข้าใจความเสี่ยงจากสาธารณภัยทุกระดับ (ระดับชาติ จังหวัด อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)

2.2 พัฒนามาตรการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

2.3 ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนและทุกระดับสร้างความเป็นหุ้นส่วนในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การจัดการในภาวะฉุกเฉินแบบบูรณาการ

การปฏิบัติการเผชิญเหตุเพื่อบรรเทาความรุนแรงของสาธารณภัย รวมทั้งการรักษาขวัญ สร้างความมั่นใจ และปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นระเบียบของเจ้าหน้าที่ และประชาชนโดยให้ยึดถือว่าการรักษาชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนเป็นเรื่องเร่งด่วนลำดับแรกที่จะต้องเร่งเข้าระงับเหตุและให้ความช่วยเหลือ ทั้งนี้ การจัดการในภาวะฉุกเฉินต้องให้ความสำคัญกับมาตรฐานเอกภาพ ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าโดยการจัดโครงสร้างองค์ปฏิบัติ ระบบการจัดการทรัพยากรและแบ่งมอบภารกิจความรับผิดชอบตามความเหมาะสม ทรัพย์สิน ทรัพยากร สภาพแวดล้อม และสังคมให้มีผลกระทบน้อยที่สุด ดังนั้นในภาวะปกติจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมไว้ให้สามารถเผชิญเหตุกับสาธารณภัยที่เกิดขึ้นได้

1. เป้าประสงค์

1.1 เพื่อยกระดับมาตรฐานระบบการจัดการในภาวะฉุกเฉินให้เป็นอย่างมีมาตรฐานเอกภาพ และยืดหยุ่นโดยการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.2 เพื่อให้ผู้ประสบภัยได้รับความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์อย่างรวดเร็วทั่วถึง และทันต่อเหตุการณ์ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2559)

1.3 เพื่อลดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสาธารณภัยให้น้อยที่สุด

2. กลยุทธ์การจัดการในภาวะฉุกเฉินแบบบูรณาการ

2.1 พัฒนามาตรฐานการจัดการในภาวะฉุกเฉินอย่างมีเอกภาพ

2.2 พัฒนาระบบและเครื่องมือสนับสนุนการเผชิญเหตุ

2.3 เพิ่มประสิทธิภาพระบบและแนวปฏิบัติในการบรรเทาทุกข์ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2559)

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน

หลังจากการจัดการในภาวะฉุกเฉินจากสาธารณภัยก็จะสู่ระยะฟื้นฟูโดยใช้กระบวนการฟื้นฟูสภาพ (Rehabilitation) และซ่อมสร้าง (Reconstruction) ซึ่งเป็นการดำเนินการเพื่อปรับสภาพสาธารณูปโภค การดำรงชีวิต และสภาวะวิถีความเป็นอยู่ของชุมชนที่ประสบภัยกลับมาสู่สภาวะปกติ หรือพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าเดิมตามความเหมาะสม โดยแบ่งระยะการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะสั้น เป็นการดำเนินการเพื่อบรรเทาหรือช่วยเหลือเมื่อภาวะฉุกเฉินได้ผ่านพ้นไปแล้ว ไม่ให้เกิดอันตรายหรือสาธารณภัยซ้ำอีก เช่น การประเมินความเสียหายขั้นพื้นฐาน การจัดที่พักอาศัยชั่วคราว และการให้บริการสาธารณสุข 2) ระยะกลาง เป็นการดำเนินการต่อเนื่องเพื่อฟื้นฟูหรือสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตขึ้นใหม่ เช่น การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสภาพจิตใจ ร่างกาย และสังคมของผู้ประสบภัย 3) ระยะยาว เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากระยะสั้น เช่น การซ่อมสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เป็นต้น ซึ่งอาจจะใช้ระยะเวลาในการดำเนินการยาวนาน นับจากเกิดสาธารณภัย ไปจนกว่าสถานการณ์จะกลับไปสู่สภาวะปกติเพื่อการฟื้นฟูให้ดีกว่าเดิม และปลอดภัยกว่าเดิม (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2559)

1. เป้าประสงค์

1.1 เพื่อฟื้นฟูให้ผู้ประสบภัยได้รับการสงเคราะห์ช่วยเหลืออย่างรวดเร็วทั่วถึง ต่อเนื่อง เป็นธรรม สอดรับกับความจำเป็นในการให้ความช่วยเหลือ และสามารถกลับไปดำรงชีวิตได้ตามปกติ

1.2 เพื่อให้พื้นที่ประสบภัยได้รับการฟื้นฟูให้กลับสู่สภาวะปกติหรือให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม

2. กลยุทธ์การเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน

2.1 พัฒนาระบบการประเมินความต้องการหลังเกิดสาธารณภัย (Post – Disaster Needs Assessment: PDNA)

2.2 พัฒนาแนวทางบริหารจัดการด้านการฟื้นฟู

2.3 เสริมสร้างแนวทางการฟื้นฟูให้ดีกว่าและปลอดภัยเดิม (Build Back Better and Safer) (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2559)

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยการสร้างความเป็นหุ้นส่วนการจัดการสาธารณภัยและประสานความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมในทุก ๆ ระดับกับประเทศต่าง ๆ และหน่วยงานภาคีเครือข่ายระดับสากล โดยการนำแนวคิดกรอบการพัฒนาในระดับโลกที่เกี่ยวข้อง เช่น การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นต้น มาเชื่อมโยงและปรับใช้แผนพัฒนาทุกภาคส่วนเพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยตามบริบทของประเทศสู่การปฏิบัติตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับชุมชนรวมถึงการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน นอกจากนี้ยังต้องส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพระบบการจัดการสาธารณภัยของประเทศผ่านการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างระบบการบูรณาการทรัพยากรที่เหมาะสม สนับสนุนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวทางปฏิบัติที่ดีเพื่อสร้างความร่วมมือ ความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้เกิดความตระหนักในการลงทุนที่คำนึงถึงความเสี่ยงจากสาธารณภัยและประโยชน์ที่ได้รับอย่างรอบด้านและสมดุล อันนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

1. เป้าประสงค์

1.1 เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีความตระหนัก และเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยอย่างยั่งยืน

1.2 เพื่อยกระดับมาตรฐานการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยในระดับชาติและนานาชาติ

1.3 เพื่อยกระดับการประสานความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมอย่างมีเอกภาพ

2. กลยุทธ์การส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

2.1 เสริมสร้างการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยระหว่างประเทศ

2.2 พัฒนาระบบประสานความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมที่มีเอกภาพ

2.3 ยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรม

2.4 ส่งเสริมความเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2559)

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการและสร้างนวัตกรรมด้านสาธารณสุข

เป็นการปรับปรุงกระบวนการทำงานที่มีอยู่เดิมให้มีคุณภาพรวมถึงการใช้ นวัตกรรมจากองค์ความรู้เทคโนโลยีเพื่อให้การจัดการสาธารณสุขของประเทศเกิดประสิทธิภาพ สูงสุดภายใต้กรอบแนวคิดพัฒนานวัตกรรมอย่างยั่งยืน โดยใช้ฐานข้อมูล องค์ความรู้ เทคโนโลยี การลงทุน บุคลากร องค์กรที่เกี่ยวข้อง การวิจัยและสร้างนวัตกรรมด้านสาธารณสุข การทบทวน และบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนการเสริมสร้างความเข้าใจ ความตระหนัก และเพิ่มศักยภาพของ ชุมชนในการป้องกันและจัดการสาธารณสุขเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการจัดการความเสี่ยง จากสาธารณสุขของประเทศให้ดียิ่งขึ้น (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2559)

1. เป้าประสงค์

1.1 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุข ของประเทศโดยนำระบบอัจฉริยะในการสร้างระบบบริหารจัดการ การวิจัย นวัตกรรม เทคโนโลยี และภูมิปัญญา

1.2 เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการรู้เท่าทันภัยให้กับประชาชนทุก ช่วงวัยอย่างเสมอภาค และการมีส่วนร่วมของมีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน

2. กลยุทธ์การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการและสร้าง นวัตกรรมด้านสาธารณสุข

2.1 พัฒนาระบบสารสนเทศด้านสาธารณสุข

2.2 พัฒนาความรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุข

2.3 พัฒนาการสื่อสารความเสี่ยงจากสาธารณสุขที่มี

ประสิทธิภาพ

2.4 ส่งเสริมการลงทุนด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุข แบบมีส่วนร่วมจากภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคมในระดับชาติ จังหวัด และองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น

2.5 เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการ ความเสี่ยงจากสาธารณสุข (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2559)

ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่า การจัดการภัยพิบัติไม่ว่าจะเป็นภัยจากธรรมชาติ ภัยจากฝีมือ มนุษย์ ภัยพิบัติซับซ้อน ล้วนเป็นภัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายและได้รับผลกระทบทั้งด้านกายภาพ ผลกระทบทางสังคม ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ดังนั้นการจัดการภัยพิบัติเป็นรูปแบบแนวทางที่ เกี่ยวกับการลดความเปราะบาง และพัฒนาความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติเพื่อให้เกิดความ เข้าใจและเป็นประโยชน์ต่อการลดผลกระทบจากภัยพิบัติให้ได้รับผลกระทบทางลบน้อยที่สุด และ

ลดโอกาสการเกิดภัย การจัดการภัยพิบัติสามารถแบ่งได้ 3 ระยะ คือ ระยะก่อนเกิดภัย เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเกิดภัย พร้อมทั้งการรับมืออย่างถูกวิธี ระยะระหว่างเกิดภัยมุ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือ ปฐมพยาบาลเบื้องต้น และระยะหลังเกิดภัยมุ่งเน้นการฟื้นฟูชุมชนให้กลับสู่สภาวะปกติโดยเร็ว โดยการซ่อมแซมให้กลับมาเหมือนเดิมหรือการสร้างใหม่ให้ดีกว่าเดิม รวมถึงการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม การดูแลจิตใจของประชาชน

3.แนวคิดเกี่ยวกับการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ (กรอบ Sendai Framework For Disaster Risk Reduction 2015-2030)

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (2559) ได้อธิบายว่า กรอบการดำเนินงานเซนไดหรือกรอบเซนได คือ กรอบแนวทางการดำเนินงานสำหรับการจัดการความเสี่ยงเกี่ยวกับภัยพิบัติ ที่มุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ กล่าวคือ การป้องกันมิให้เกิดความเสี่ยงใหม่ ลดความเสี่ยงเดิมที่มีอยู่ก่อน เน้นมาตรการและแนวทางที่หลากหลายในการป้องกันและลดความล่อแหลม ความเปราะบาง และเพิ่มศักยภาพในการเตรียมความพร้อมในการเผชิญเหตุ พร้อมทั้งการได้รับการฟื้นฟูให้ฟื้นกลับสภาพเดิมอย่างรวดเร็วและดีกว่าเดิม โดยมีหลักการสำคัญที่กำหนดไว้ ได้แก่ 1 ผลลัพธ์ 1 เป้าหมาย 7 เป้าหมายระดับโลก และ 4 ภารกิจสำคัญ ดังต่อไปนี้

1 ผลลัพธ์ เป็นการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติและลดอัตราการสูญเสียชีวิต ทรัพย์สิน วิถีชีวิต และสุขภาพ รวมถึงความสูญเสียในระบบเศรษฐกิจ โครงสร้างทางกายภาพ วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมเดิมของบุคคล ชุมชน ธุรกิจ ไปจนถึงระดับประเทศ

1 เป้าหมาย คือ การป้องกันความเสี่ยงใหม่ที่อาจจะเกิดขึ้น และลดความเสี่ยงเดิมโดยใช้มาตรการทางเศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐาน กฎหมาย ข้อบังคับ สังคม ระบบสาธารณสุข วัฒนธรรม ระบบการศึกษา สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี การเมือง และมาตรการขององค์กรเพื่อป้องกันและลดความล่อแหลม ลดความเปราะบางในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงที่จะเกิดภัยพิบัติ รวมถึงการเพิ่มศักยภาพในการเตรียมความพร้อมในการเผชิญเหตุ และการฟื้นฟูคืนกลับสู่สภาพเดิมได้อย่างรวดเร็วและดีกว่าเดิม

7 เป้าหมายระดับโลก เนื่องด้วยกรอบการดำเนินงานเซนไดเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ มีการดำเนินงานจากหลากหลายประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติกว่า 187 ประเทศให้การรับรองในการประชุมทบทวนการดำเนินงานจึงข้อสรุปเป้าหมายในระดับโลก อันได้แก่ 4 ลด 3 เพิ่ม ดังนี้

- 1) อัตราการเสียชีวิตจากภัยพิบัติลดลงในปี ค.ศ. 2030
- 2) จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติลดลงในปี ค.ศ. 2030

3) ความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่เกิดจากภัยพิบัติโดยตรงมีอัตราลดลงในปี ค.ศ.2030

4) ระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการที่สำคัญได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติลดลงในปี ค.ศ.2030

5) การเพิ่มอัตราการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในระดับชาติและระดับท้องถิ่นในปี ค.ศ.2020

6) การเพิ่มกำลังการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศในปี ค.ศ.2030

7) การเพิ่มศักยภาพในการเข้าถึงข้อมูลการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าและข้อมูลความเสี่ยงจากภัยพิบัติได้มากขึ้นในปี ค.ศ.2030 (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2559)

4 ภารกิจสำคัญที่ควรปฏิบัติ มีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่สำคัญสำหรับระดับประเทศและท้องถิ่น ดังนี้

1) **เข้าใจความเสี่ยงจากภัย**

1.1) การส่งเสริมให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์จัดการข้อมูลและระบบสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง และมีการนำไปใช้ประโยชน์ โดยต้องคำนึงถึงความหลากหลายในการใช้ข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ความต้องการที่หลากหลายในด้านต่างๆ ตลอดจนการเผยแพร่ข้อมูลให้เป็นที่รับรู้ของประชาชน

1.2) กระตุ้นให้มีการตรวจสอบและปรับปรุงเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานเพื่อการอ้างอิงที่มีมาตรฐาน สามารถนำไปใช้ประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ความเปราะบาง ความล่อแหลม ลักษณะของภัยพิบัติ และผลกระทบภัยได้บริบททางสังคมและระบบนิเวศของพื้นที่ประกอบกับสภาพแวดล้อมภายในประเทศ

1.3) พัฒนาข้อมูลให้เป็นข้อมูลปัจจุบันและเผยแพร่เป็นระยะๆ มีระบบสารสนเทศเพื่อดำเนินการภายใต้ความเสี่ยงจากภัยพิบัติ รวมถึงการจัดแผนที่พื้นที่ที่มีความเสี่ยงสำหรับประชาชน และชุมชนที่มีความล่อแหลมต่อการเกิดภัยพิบัติ ด้วยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์มาใช้ในรูปแบบที่เหมาะสม

1.4) ประเมินความสูญเสียที่เกิดจากภัยพิบัติ มีการบันทึกข้อมูล และเผยแพร่ให้สาธารณชนเข้าใจเกี่ยวกับความสูญเสียที่เป็นไปได้รวมถึงเข้าใจในผลกระทบต่อสังคม สุขภาพ การศึกษา เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยใช้ข้อมูลสะท้อนถึงความล่อแหลมต่อการเกิดภัยประกอบกับสารสนเทศเกี่ยวกับความเปราะบางของพื้นที่

1.5) เผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความล่อแหลมในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงเกิดภัยพิบัติ ซึ่งมีใช้ประเด็นอ่อนไหว ความเปราะบาง ความเสี่ยง ภัยพิบัติ และความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นให้ได้ประชาชนได้เข้าถึงอย่างเต็มที่

1.6) การสร้างองค์ความรู้ระหว่างหน่วยงานรัฐ ประชาชน ชุมชน อาสาสมัคร และเอกชนทุกระดับ เพื่อร่วมแบ่งปันประสบการณ์ บทเรียนจากสถานการณ์ต่าง ๆ แนวทางการปฏิบัติ โดยการฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการลดความเสี่ยงต่อภัยพิบัติ รวมถึงการฝึกอบรมและสร้างการเรียนรู้ด้วยกัน

1.7) ส่งเสริมข้อมูลที่น่าเชื่อถือและเป็นปัจจุบัน ที่สามารถเข้าถึงได้ และสามารถใช้ประโยชน์จากสารสนเทศเกี่ยวกับพื้นที่นั้น ๆ โดยการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวม วิเคราะห์ ข้อมูลต่าง ๆ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2559)

1.8) ส่งเสริมการประสานงานระหว่างชุมชน ผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้กำหนดนโยบาย เพื่อให้การดำเนินการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับนโยบาย

1.9) การนำองค์ความรู้และวิถีปฏิบัติของภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมถึงแนวทางการบริหารของท้องถิ่นมาใช้ โดยเชื่อมโยงกับหลักการทางวิทยาศาสตร์เพื่อนำไปประเมินความเสี่ยงต่อภัยพิบัติและนำไปพัฒนานโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน และโครงการ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น

1.10) ส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์เพื่อสร้าง ความศักยภาพขององค์ความรู้เดิม และเพื่อพัฒนาปรับวิธีการ โมเดลใหม่ ๆ ในการประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติและความล่อแหลมต่อภัยประเภทอื่น

1.11) ส่งเสริมการลงทุนด้านนวัตกรรมและการพัฒนา เทคโนโลยีในการวิจัยเกี่ยวกับภัยพิบัติให้มีความหลากหลาย และการบริหารจัดการความเสี่ยงต่อภัยพิบัติ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2559)

1.12) ส่งเสริมการประสานความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงต่อภัยพิบัติ ได้แก่ การป้องกันภัย การลดความสูญเสีย การเตรียมความพร้อม การเผชิญเหตุ การฟื้นฟูกลับสู่สภาพเดิม

1.13) ส่งเสริมการทำยุทธศาสตร์ระดับชาติเพื่อเพิ่มศักยภาพในการสร้างความตระหนักรู้ถึงการลดความเสี่ยงต่อภัยต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน

1.14) การนำเสนอสารสนเทศเกี่ยวกับความเสี่ยงในการประเมินความเปราะบาง ศักยภาพและความอ่อนแอของบุคคล ชุมชน ทรัพยากร ในการกำหนดนโยบาย เพื่อนำไปดำเนินการลดความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติ

1.15) สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างประชาชนในท้องถิ่นเพื่อเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศที่มีความเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงภัยพิบัติผ่านองค์กรภาคเอกชนและองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร (NGO)

2.) เสริมสร้างศักยภาพในการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

2.1) ให้ความสำคัญในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ มีการทบทวนและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นภายใต้กรอบของกฎหมาย ระเบียบ และนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบเพื่อเป็นแนวทางให้แก่ภาครัฐและภาคเอกชน

2.2) มีแผนงานและยุทธศาสตร์ในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น โดยการระบุเป้าหมาย ตัวชี้วัด และกรอบเวลา เพื่อลดโอกาสที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยง รวมถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ประชาชน สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจให้ฟื้นกลับโดยเร็ว

2.3) ประเมินขีดความสามารถในการบริหารจัดการความเสี่ยงในด้านเทคนิค การเงิน และการบริหารจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินในระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับประเทศ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2559)

2.4) สร้างแรงจูงใจและกลไกการนำกฎและระเบียบเกี่ยวกับความปลอดภัยที่มีอยู่ไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง

2.5) จัดให้มีการพัฒนาการติดตาม ประเมินผล และการรายงานผลการดำเนินงานในแผนการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ประชาชนมีส่วนร่วมในการอภิปราย สามารถตรวจสอบได้

2.6) กำหนดบทบาทและหน้าที่ที่ชัดเจนแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการความเสี่ยงในกระบวนการและขั้นตอนการตัดสินใจ

2.7) มอบอำนาจการจัดการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการออกกฎหมายหรือระเบียบ และกระบวนการทางงบประมาณเพื่อให้องค์กรสามารถประสานงานกับประชาชน ชุมชน รวมถึงผู้อพยพมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการความเสี่ยงในแต่ละพื้นที่ได้

2.8) กระตุ้นให้เล็งเห็นถึงความสำคัญ และพัฒนากระบวนการนิติบัญญัติและการพิจารณางบประมาณให้มีความเหมาะสมกับการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

2.9) ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพความร่วมมือระหว่างภาคเอกชน ภาคประชาสังคม องค์กรวิชาการ องค์กรวิทยาศาสตร์ และองค์การสหประชาชาติ

2.10) มีการกำหนดนโยบายเพื่อป้องกันการย้ายถิ่นฐานของประชาชนในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

3.) ลงทุนในด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเพื่อให้พร้อมรับมือและฟื้นกลับได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2559)

3.1) จัดให้มีทรัพยากรที่จำเป็นในทุกระดับ รวมทั้งการเงิน การคลัง และการขนส่งให้มีความเหมาะสมเพียงพอในการพัฒนายุทธศาสตร์ นโยบาย แผน กฎหมาย และระเบียบต่าง ๆ เพื่อลดความเสี่ยงที่เกิดจากภัยพิบัติ

3.2) ส่งเสริมการถ่ายโอนความเสี่ยงและการประกันความเสียหายจากภัยพิบัติ รวมถึงการกู้และการดูแลรักษาสถานะทางการเงิน การกระจายและการยอมรับความเสี่ยง สำหรับการลงทุนของภาครัฐและเอกชนเพื่อลดผลกระทบทางการเงิน

3.3) สนับสนุนการลงทุนทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อเพิ่มศักยภาพความสามารถในการฟื้นฟูหลังเกิดภัยพิบัติ ผ่านองค์กรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องรวมถึงมีมาตรการลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับโครงสร้างพื้นฐาน

3.4) ส่งเสริมการดูแลรักษาสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และสถาบันการศึกษา แหล่งมรดกวัฒนธรรม และสถานที่สำคัญทางศาสนา (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2559)

3.5) ส่งเสริมให้การประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาในการกำหนดนโยบายและการดำเนินการเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน เช่น การวางผังเมือง การจัดหาที่อยู่ชั่วคราว

3.6) ส่งเสริมการสร้างสถานที่ทำงานโดยให้มีความสามารถในการฟื้นตัวจากภัยพิบัติ โดยการใช้มาตรการเชิงโครงสร้างและมาตรการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.7) กระตุ้นให้มีการทบทวนกฎหมาย ควบคุมอาคาร หรือพัฒนา กฎหมายใหม่ที่ครอบคลุมถึงการฟื้นฟูบูรณะ ให้มีความเหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นมากขึ้น

3.8) สนับสนุนให้เกิดระบบสุขภาพระดับประเทศที่มีความสามารถในการฟื้นตัวหลังเกิดภัยพิบัติรวมถึงการประสานการจัดการภัยพิบัติเป็นส่วนหนึ่งของระบบสุขภาพปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และตติยภูมิ การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ด้าน

สาธารณสุข ยกกระดับศักยภาพของการฝึกอบรมด้านการแพทย์ให้มีความสอดคล้องกับระเบียบ
สาธารณสุขนานาชาติ

3.9) เสริมสร้างแนวทางการกำหนดนโยบายความปลอดภัย
สำหรับทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียม โดยการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นส่วนหนึ่งของการ
ดำรงชีวิตในทุกช่วงวัยเพื่อสร้างความเข้มแข็งและให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบ
อย่างยั่งยืน

3.10) ควรมีการกำหนดนโยบายและแผนจัดการความเสี่ยง
สำหรับประชาชนที่มีความเปราะบาง ต้องคำนึงถึงการได้รับโอกาสในการเข้าถึงด้านบริการ และ
การช่วยชีวิต (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2559)

3.11) เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเกี่ยวกับระบบนิเวศ และ
การบูรณาการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

4.) พัฒนาศักยภาพการเตรียมความพร้อมเผชิญเหตุที่มีประสิทธิภาพ
ตลอดจนการฟื้นฟูสภาพ และซ่อมสร้างดีกว่าเดิมในช่วงของการบูรณะฟื้นฟูภายหลังเกิดภัยพิบัติ

4.1) เตรียมความพร้อมเผชิญเหตุ กำหนดนโยบาย และ
แผนการดำเนินงาน รองรับสถานการณ์ เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของทุกภาคส่วนที่มีความ
เกี่ยวข้อง ทบทวน ปรับปรุงให้มีความเป็นปัจจุบันทันสมัยตลอดเวลาให้สอดคล้องกับแต่ละบริบท

4.2) จัดให้มีระบบพยากรณ์ก่อนเกิดภัยพิบัติและการแจ้งเตือน
ล่วงหน้าโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางการติดต่อสื่อสารเมื่อเกิดความเสี่ยงและสถานการณ์
ฉุกเฉิน (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2559)

4.3) ส่งเสริมการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่และการ
ก่อสร้างใหม่ ในด้านการขนส่งทางน้ำ คมนาคม สถานศึกษา โรงพยาบาล และสถานบริการ
สาธารณสุข เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์ฉุกเฉิน

4.4) จัดตั้งศูนย์กลางในพื้นที่ชุมชนเพื่อเสริมสร้างความ
ตระหนักรู้ของประชาชนและเป็นแหล่งเก็บวัสดุอุปกรณ์ในกิจกรรมการบรรเทาสาธารณภัย

4.5) สนับสนุนให้มีการกำหนดนโยบายสนับสนุนบทบาทของ
ส่วนราชการในการสร้างหรือส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนอื่น ๆ สร้างกระบวนการจัดหา
งบประมาณเพื่อการเตรียมการฟื้นฟูและซ่อมสร้างภายหลังจากเกิดภัย

4.6) ในการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติเป็นภารกิจที่
ต้องปฏิบัติเป็นประจำ การฝึกซ้อมการรับมือและการฟื้นฟูกลับสู่สภาพเดิม การซ้อมอพยพ การ
ฝึกอบรมเกี่ยวกับระบบต่าง ๆ

4.7) การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับสถานการณ์ฉุกเฉิน และเพิ่มศักยภาพด้านเทคนิคและการขนส่งเพื่อให้ตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินได้ทันที

4.8) มีแผนงานในการดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการฟื้นฟูสภาพสังคม และเศรษฐกิจตลอดจนการให้บริการขั้นพื้นฐานหลังจากเกิดภัยพิบัติ

4.9) พัฒนาคู่มือการเตรียมความพร้อมสำหรับประชาชนในการซ่อมสร้างหลังจากเกิดภัยพิบัติ เช่น การวางแผนการใช้ประโยชน์จากที่ดิน และการก่อสร้างใหม่

4.10) เสริมสร้างศักยภาพผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในท้องถิ่นสามารถอพยพประชาชนออกจากพื้นที่เสี่ยงได้อย่างรวดเร็วและปลอดภัย

4.11) เพิ่มศักยภาพของกฎหมายในประเทศ และความร่วมมือระหว่างประเทศ ภายใต้แนวทางการดำเนินการภายในประเทศ และระบุว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศเพื่อการฟื้นฟูและซ่อมสร้างหลังจากภัยพิบัติให้ดีกว่าเดิม (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2559)

ในบริบทผู้วิจัยพอจะสรุปได้ว่า กรอบการดำเนินงานเช่นใดเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ 2015 – 2030 เป็นกรอบแนวทางสำหรับการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้น โดยการกระบวนกรสร้างความร่วมมือจากภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนให้มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน คือ การป้องกันไม่ให้เกิดความเสี่ยงใหม่ ลดความเสี่ยงเดิม เน้นมาตรการและวิธีการที่หลากหลายในการป้องกันการเกิดภัยพิบัติ พร้อมทั้งลดความล่าช้า ลดความเปราะบาง และเพิ่มศักยภาพความสามารถในการเตรียมความพร้อมการเผชิญเหตุกับภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงเพิ่มความสามารถในการฟื้นฟูให้กลับมาสู่การกลับคืนสภาพได้อย่างรวดเร็วและดีกว่าเดิม โดยกรอบการดำเนินงานเช่นใด มีความสำคัญที่เฉพาะเจาะจงสำหรับการดำเนินการ 4 ประการ คือ 1) การทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติ 2) การสร้างความเข้มแข็งในการบริหารความเสี่ยงจากภัยพิบัติเพื่อจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ 3) การลงทุนในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเพื่อความยืดหยุ่น 4) การเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติเพื่อตอบสนอง ที่มีประสิทธิภาพ และเพื่อสร้างที่ดีขึ้น ในการฟื้นฟูเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์เพื่อผลลัพธ์ตั้งที่ว่า การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติและความสูญเสียในชีวิต ความเป็นอยู่และสุขภาพและในด้านเศรษฐกิจ ร่างกาย สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของบุคคล ธุรกิจ ชุมชน และประเทศต่าง ๆ

4. แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ในปัจจุบันโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งด้านบวกและด้านลบ ประชาชนทุกคนจึงต้องมีความตระหนักในการปฏิบัติตนและสร้างความเข้าใจถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงมีเข้ามา มีบทบาทในการดำรงชีวิตในปัจจุบันที่ส่งผลต่อคนรุ่นต่อไปในอนาคต

4.1 นิยามและความหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

พระธรรมปิฎก (2539 อ้างถึงใน บานชื่น และเพ็ญศรี, 2559) ได้กล่าวว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนในยุคปัจจุบันโดยไม่กระทบถึงความสามารถของคนยุคต่อไปในการที่จะตอบสนองความต้องการในอนาคตซึ่งมีความสอดคล้องกับนิยามที่ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาที่คอยตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในปัจจุบันโดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ กับความต้องการที่จำเป็นต้องตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในอนาคต (คณะกรรมการการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2546 อ้างถึงใน บานชื่น และเพ็ญศรี, 2559)

ไพฑูริย์ พงศบุตร (2544 อ้างถึงใน บานชื่น และเพ็ญศรี, 2559) ได้อธิบายว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปในระยะยาว และมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่คนส่วนใหญ่รวมทั้งการสร้างความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการรวมองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม มาเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในการพัฒนาโครงการโดยต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน การพัฒนาไม่ใช่แค่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่เป็นการปรับเปลี่ยนระบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อป้องกัน ดูแล รักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุลระหว่างผู้คนและธรรมชาติให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ (สุทธิดา ศิริบุญหลง, 2554)

4.2 เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนมุ่งเน้นการให้ความสำคัญในการปรับสมดุลทั้ง 3 มิติ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในรูปแบบของการพัฒนา และบูรณาการการมีส่วนร่วม โดยมีเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนี้

- 1) จัดความยากจน
- 2) จัดความหิวโหย
- 3) การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี

- 4) การศึกษาที่เท่าเทียม
  - 5) ความเท่าเทียมทางเพศ
  - 6) การจัดการน้ำและสุขาภิบาล
  - 7) พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้
  - 8) การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ
  - 9) อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน
  - 10) ลดความเหลื่อมล้ำ
  - 11) สร้างเมืองและตั้งถิ่นฐานที่ปลอดภัย
  - 12) แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน
  - 13) การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
  - 14) การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล
  - 15) การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก
  - 16) สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก
  - 17) ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (สุทธิดา ศิริบุญหลง, 2554)
- หลักการสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน**

หลักการสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการสร้างความสมดุลระหว่าง 3 มิติ อันได้แก่ มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติสิ่งแวดล้อม ที่มุ่งเน้นการพัฒนาให้มีความยั่งยืนในรุ่นปัจจุบันสู่รุ่นอนาคต ดังนี้

1) มิติของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีความเจริญอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถกระจายรายได้ให้เอื้อต่อประโยชน์ประชาชนในสังคม

2) มิติของการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพของคนให้มีความรู้ ความสามารถ เพิ่มสมรรถนะ และขีดความสามารถในการพัฒนาคนจะช่วยให้สังคมมีคุณภาพและเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (สุทธิดา ศิริบุญหลง, 2554)

3) มิติของการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนซึ่งเป็นการนำทรัพยากรธรรมชาติไปใช้ในปริมาณที่เหมาะสม ระบบนิเวศสามารถฟื้นกลับสู่สภาพเดิมได้เอง รวมถึงการปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมในระดับที่เหมาะสม ที่ระบบนิเวศสามารถดูดซับ และทำลายมลพิษนั้นได้เอง และสามารถผลิตทดแทนทรัพยากรในบางประเภทได้

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการสื่อถึงคนในยุคปัจจุบันและคนรุ่นต่อไปในอนาคตโดยผ่านกระบวนการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความสมดุลหรือมีปฏิสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันในแต่ละด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม อันเป็น

องค์ประกอบในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิตอยู่ดีมีสุข เกิดการขยายตัวในทุก ๆ ด้านอย่างมีเสถียรภาพในทุกระดับ รวมถึงในระดับประเทศ และภายนอกประเทศสามารถปรับตัวในทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีความเพียงพอนับเป็นการบูรณาการทำให้เกิดองค์รวมเพื่อการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์ และธรรมชาติตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

4.3 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

สภาพแวดล้อมในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับการผลักดัน และส่งเสริมให้เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นเครื่องมือหรือมาตรการหนึ่งในการส่งเสริมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพซึ่งมีแนวโน้มว่าจะลดน้อยหรือเสื่อมโทรมลง เป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวคิดที่มาจากแนวโน้มในด้านการอนุรักษ์ และแนวโน้มแห่งการเปลี่ยนแปลงด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว กล่าวคือ ที่ผ่านมาประเทศต่าง ๆ ได้พยายามผสมผสานเรื่องของการอนุรักษ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจโดยการใช้ประโยชน์พื้นที่อนุรักษ์ให้เป็นแหล่งพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมควบคู่ไปกับการสงวนรักษาระบบนิเวศตามธรรมชาติโดยส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์ซึ่งจะเป็นทางเลือกหนึ่งที่เปิดโอกาสให้มีการจ้างงานและสร้างรายได้จำนวนมากทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติซึ่งจะเป็นแรงจูงใจให้แก่ประชาชนในชุมชนให้ตระหนักถึงความสำคัญและช่วยสนับสนุนการสงวนรักษาพื้นที่อนุรักษ์และทรัพยากรธรรมชาติ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540 อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548) กล่าวว่า แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนั้น พบว่าในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มนุษย์มีความต้องการการท่องเที่ยวในรูปแบบผจญภัยมากขึ้นรวมทั้งการได้เข้าไปมีส่วนร่วมและสัมผัสธรรมชาตินอกจากนี้นักท่องเที่ยวธรรมชาติมีความต้องการที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสถานที่ที่ได้ไปเยือนทั้งในด้านระบบนิเวศ ชนิดพันธุ์พืช และสัตว์ที่ได้อพบเห็น รวมถึงประเด็นปัญหาด้านการอนุรักษ์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้มีสาเหตุสำคัญจากการให้ความสนใจในเรื่องคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นปัญหาในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจากกรอบแนวความคิด Earth Summit ที่ประเทศบราซิลในปี 2535 กำหนดกระแสการท่องเที่ยวที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ความต้องการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวในด้านการศึกษาเรียนรู้ และความต้องการพัฒนาคนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มาจากรากหญ้า ซึ่งจะนำไปสู่การกระจายรายได้ที่เหมาะสมในท้องถิ่น จึงนำไปสู่การเกิดทางเลือกใหม่ในการท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ดังนั้นโดยนัยแนวความคิดระดับชาติและนานาชาติสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะเกี่ยวกับการนำแหล่งทุนทางธรรมชาติและแหล่งทุนทางวัฒนธรรม มาพัฒนาบริหารจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นนั้น ๆ

การสัมมนาในระดับชาติเรื่องท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (2545 อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548) ได้อธิบายความสำคัญ ดังนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ ซึ่งบ่งบอกให้เห็นว่าเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม และอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นด้วย

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสหรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้วยังจะเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกด้วย

4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและ การอนุรักษ์ธรรมชาติ ในขณะเดียวกันจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ จะมุ่งเน้นที่คุณค่าของธรรมชาติ หรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว มิใช่เน้นที่การเสริมแต่งหรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

ดังนั้นผู้วิจัยพอจะสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงมีแนวคิดที่สำคัญ คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับระบบนิเวศโดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตใต้สำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะแตกต่างไปจากแนวคิดการท่องเที่ยวแบบดั้งเดิมที่เน้นในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคเพียงมิติเดียว โดยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาคน ชุมชน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมโดยการนำศักยภาพที่มีเป็นทุนเดิมของสังคม ทรัพยากรธรรมชาติ มาพัฒนาและจัดการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งเป็นกระบวนการบูรณาการกิจกรรมด้านต่าง ๆ ในท้องถิ่นผสมผสานกันโดยคำนึงถึงบริบทของท้องถิ่น สร้างเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างแท้จริงให้

คนในรุ่นปัจจุบันและรุ่นต่อไปได้ทราบ และเข้าใจถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้จึงนับเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

5. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ จากงานวิจัยที่หลากหลายผู้วิจัยสามารถจำแนกงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ 2 แนวคิด ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ ดังต่อไปนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

งานวิจัยของเมธาวี บูหงาเรือง (2562) ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารได้มีแนวนโยบายในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีอัตลักษณ์ เช่น เกษตรปลอดภัย โครงการระบบสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์หรือโซลาเซลล์ ผู้นำชุมชนมีแนวคิดในการขับเคลื่อนการดำเนินการท่องเที่ยวและปรับพื้นที่สองฝั่งคลองให้เป็นตลาดน้ำ กลุ่มพิพิธภัณฑน์ นำเครื่องมือที่ใช้ทำเกษตรตั้งแต่อดีตมาจัดแสดง กลุ่มเกษตรกรรวมนำผลผลิตทางการเกษตรที่มีจุดเด่นเรื่องผักปลอดภัยมาจำหน่าย กลุ่มโซลาเซลล์ จะมีการแสดงนิทรรศการพลังงานทดแทน กลุ่มปศุสัตว์มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ให้อาหารแพะ และป้อนนมลูกแพะ ความต้องการของนักท่องเที่ยวมีความต้องการมากที่สุดคือ ด้านการคมนาคม ด้านกิจกรรม ด้านสินค้าและบริการ ด้านธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านความปลอดภัย โดยกิจกรรมที่มีความต้องการมากที่สุดคือ กิจกรรมเกษตรกรรม รองลงมาคือ กิจกรรมพิพิธภัณฑน์ กิจกรรมปศุสัตว์ กิจกรรมล่องเรือ และกิจกรรมโซลาเซลล์

งานวิจัยของดวงธิดา พัฒโน, ณิชกานต์ รัตนพันธุ์ และพัชราภรณ์ บุญเลื่อน (2562) ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนของชุมชนบ้านหัวทาง อำเภอละงู จังหวัดสตูล ผลการศึกษาพบว่า ด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีความโดดเด่นของระบบนิเวศชายฝั่งโดยเฉพาะป่าชายเลน ป่าลำพู และหิ้งห้อย ทรัพยากรทางวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิต และภูมิปัญญาของกลุ่มอาชีพ ทั้งกลุ่มจักสาน กลุ่มทำขนมพื้นบ้าน กลุ่มยาต้ม กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง และกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองละงู สู่ทะเล และทรัพยากรทางการบริการแก่นักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ดังนั้นแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวประกอบด้วยด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และด้านการบริการทางการ

ท่องเที่ยว ส่วนแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหัวทาง คือ โปรแกรมหลักด้วย 2 โปรแกรมย่อย ได้แก่ โปรแกรม 1 “มาแลเต้ บ้านหัวทาง” และโปรแกรม 2 “มาแลเต้ คลองละงูสู่ทะเล” และโปรแกรมเฉพาะ จำนวน 3 โปรแกรม ได้แก่ โปรแกรม แบบ A “เรียนรู้วิถีชุมชนคนหัวทาง” โปรแกรมแบบ B “ลงเล ปลูกป่า หาทอย กับกलयใจ” แบบ C “ราตรีนี้ที่หัวทาง”

งานวิจัยของกรนก กเกิดสังข์ (2560) ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเชิงกลยุทธ์ : กรณีศึกษาตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนมีวิธีการดำเนินการโดยการจัดตั้งกลุ่มของการท่องเที่ยวเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวซึ่งจะมีหัวหน้าชุมชนเป็นผู้ประสานงานและควบคุมการบริการให้มีมาตรฐานแก่นักท่องเที่ยวโดยกิจกรรมทุกกลุ่มได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่เป็นอย่างดี ปัจจุบันกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบางไผ่มี 5 กิจกรรม ได้แก่ ตลาดน้ำประชารัฐบางไผ่ นมัสการพ่อท่านข้าวสุก ล่องคลองชมวิถีชีวิตชาวบางไผ่ นั่งเรือชมหิ่งห้อยตอนกลางคืน การสาธิตการเย็บจากและลอกจาก นอกจากนี้พบว่ามีนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนที่หลากหลาย แต่ละแนวทางมีจุดเน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการร่วมคิด ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมสร้างอย่างยั่งยืน ได้แก่ การส่งเสริมและพัฒนาด้านการตลาดรวมถึงการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว เพื่อยกระดับให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น มีการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพมากขึ้นเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าในการท่องเที่ยวอย่างไรก็ตามหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องของพื้นที่บางไผ่ควรมีการจัดทำโครงการต่าง ๆ ได้แก่ โครงการสร้างเส้นทางการศึกษาธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชน โครงการจัดตั้งศูนย์บริการที่มีมาตรฐานและสื่อเอกสารสิ่งพิมพ์ โครงการความซ่อมแซมและขยายเส้นทางคมนาคม โครงการมัคคุเทศก์น้อย และโครงการความช่วยเหลือระหว่างหัวหน้าชุมชนและผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม เพื่อเป็นการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในตำบลบางไผ่เพิ่มขึ้นรวมทั้งเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

งานวิจัยของจิตศักดิ์ พุฒจรรย์ (2560) ศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พื้นที่อุทยานแห่งชาติทางทะเลในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า การประชุมระดมความคิดเห็นถึงสภาพปัญหาของการจัดการอุทยานแห่งชาติทางทะเลในประเทศไทย และข้อเสนอแนะการพัฒนาการจัดการอุทยานแห่งชาติทางทะเลจากผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถพัฒนาและกำหนดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พื้นที่อุทยานแห่งชาติทางทะเลในประเทศไทยขึ้นมาใหม่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยรูปแบบย่อยทั้งสิ้น 11 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดการนโยบายและการวางแผนการท่องเที่ยว 2) การจัดการพัฒนาการท่องเที่ยว 3) การจัดการบริหารงานบุคลากร 4) การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว 5) การจัดการสื่อ

ความหมาย และการสื่อสาร 6) การจัดการบริการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก 7) การจัดการผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว 8) การจัดการผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว 9) การจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคม 10) การจัดการมีส่วนร่วมขององค์กร ชุมชน และ 11) การจัดการการติดตาม และการประเมินการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ โดยสาระสำคัญเน้นการบริหารจัดการองค์กร กฎระเบียบ งบประมาณ การบริหารจัดการบุคลากร มุ่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปกป้องการบุกรุกพื้นที่จากผู้หาประโยชน์โดยมิชอบ

งานวิจัยของภาวิณี แก้วตาทิพย์ (2559) ศึกษาศักยภาพและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับบึงขุนทะเลมี 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การท่องเที่ยวธรรมชาติบึงขุนทะเล และ 2) ท่องเที่ยวศึกษาวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนรอบบึงขุนทะเลเส้นทางการท่องเที่ยวในพื้นที่บึงขุนทะเลสามารถประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวได้ทั้งทางน้ำและทางบกโดยส่งเสริมให้เป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศร่วมกับการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์ แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งขุนทะเล ได้แก่ 1) จัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์และท่องเที่ยวบึงขุนทะเลโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 2) รักษา พันธุ์ และเผ่าละวังผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว เช่น มีแผนในการกำหนดขีดความสามารถในการพัฒนา และกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต การใช้ประโยชน์จากผักตบชวา เพื่อลดปัญหาการตื้นเขินของแหล่งน้ำและสามารถลดงบประมาณในการกำจัดผักตบชวา ทั้งยังสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน ควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ด้วยการมีระบบเผ่าละวัง โดยให้ชุมชนร่วมกับหน่วยงานติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล 4) พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีความพร้อมรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ 5) ส่งเสริมและพัฒนารูปแบบกิจกรรมและโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เหมาะสมกับบริบทบึงขุนทะเลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

งานวิจัยของรัฐกานต์ สามสี (2558) ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้บริการ ได้แก่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ลานจอดรถ ที่พัก ห้องน้ำ ถึงขยะ ป้ายสื่อความหมายต่าง ๆ ทั้งนี้สิ่งที่ควรปรับปรุงในการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น เพิ่มจำนวนถังขยะ ควรออกแบบถังขยะให้มีความน่าสนใจ โดยการออกแบบเป็นรูปสัตว์น้ำหรือสัตว์อื่น ๆ เพื่อเกิดความสนใจในการทิ้งขยะลงถังของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้การจำหน่ายสินค้า อาหารและเครื่องดื่มทำให้อุทยานได้รับรายได้จากการจำหน่ายสินค้าแต่พื้นที่ดังกล่าวเหมาะสมแก่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ฉะนั้นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาจะไม่พบสิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวก เพราะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และควรมีการปรับปรุงภูมิทัศน์เป็นประจำ ต้องคำนึงถึงระบบนิเวศและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรมของพื้นที่อุทยาน

งานวิจัยของจิตาภา หวันกะเทิ้ม (2558) ศึกษาการพัฒนาแผนที่แสดงจุดศึกษาธรรมชาติบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขาเจ็ดยอด จังหวัดพัทลุงและจังหวัดตรัง พบว่า การออกแบบและผลิตแผนที่สื่อความหมายแสดงจุดศึกษาธรรมชาติบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขาเจ็ดยอด มีการระบุตำแหน่งของสถานี่การเรียนรู้ธรรมชาติ มีประสิทธิภาพในการสื่อความหมาย และสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่ผู้ใช้ ควรขยายขนาดของแผนที่ให้ใหญ่ขึ้น และเพิ่มขนาดของสัญลักษณ์ในแผนที่ สำหรับข้อเสนอแนะในงานวิจัยชิ้นนี้ในเรื่องของข้อห้ามข้อบังคับ รวมไปถึงข้อปฏิบัติของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งอาจมีการอบรมให้ความรู้หรือจัดทำแผนที่ประกอบแผ่นพับ หรือคู่มือการนำเที่ยวเชิงนิเวศฉบับผู้นำเที่ยวให้เป็นรูปธรรมเพื่อนำไปใช้จริงในการปฏิบัติงาน

งานวิจัยของอุทิศ สังข์รัตน์ และธเนศ ทวีบุรุษ (2558) ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนในเขตพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมในพื้นที่ภาคใต้ พบว่า อัตลักษณ์ของชุมชน กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย มีอัตลักษณ์โดดเด่น ได้แก่ ภาษาพูดที่มีลักษณะโดดเด่นด้วยศัพท์สำเนียงชาวใต้ฝั่งอ่าวไทยนอกจากจังหวัดตอนบนที่ศัพท์สำเนียงเหนือ ๆ อาหารเป็นอาหารที่ได้มาจากทะเลซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นอาหารทะเล ส่วนด้านอาชีพส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพประมง อาชีพทำสวน และทำนา อัตลักษณ์ที่สำคัญคือมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของแต่ละจังหวัดรวมทั้งหัตถกรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้าน กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน อัตลักษณ์ด้านภาษา ใช้ภาษาถิ่นใต้ที่มีคำศัพท์ และสำเนียงแบบภาคใต้ฝั่งตะวันตกคล้าย ๆ นอกจากนี้ที่ดังกล่าวมีกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนจำนวนมากวัฒนธรรมการกินจึงโดดเด่น เช่น ตรัง พังงา และภูเก็ต ทั้งยังมีประเพณีและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชาวไทยเชื้อสายจีน นอกจากนี้ก็มีอัตลักษณ์สำคัญคือแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล ด้านอาชีพส่วนใหญ่จะประกอบด้วยอาชีพประมง อาชีพสวนทำนา และบริการการท่องเที่ยว ส่วนกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน อัตลักษณ์ทางด้านภาษานั้นโดดเด่นเพราะประชากรของกลุ่มจังหวัดชายแดนใต้ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และใช้ภาษายาวีหรือมลายูถิ่นในชีวิตประจำวันเสียส่วนใหญ่ ส่วนไทยพุทธก็ใช้ภาษาไทยถิ่น และภาษาไทยภาคกลาง อาหารมีทั้งอาหารทะเล อาหารที่ได้มาจากป่าหรือภูเขา ส่วนอาชีพมีทั้งประมง การทำสวน วัฒนธรรมประเพณีมีการผสมผสานของหลายกลุ่มคน มีหัตถกรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านเฉพาะแต่ละท้องถิ่น

งานวิจัยของสุภัทรา สังข์ทอง (2558) ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเพื่อป่าเพื่อประโยชน์จังหวัดสตูล พบว่า ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวกที่รองรับด้านการท่องเที่ยวรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม คือกิจกรรมด้านการสอน สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประชาสงเคราะห์ การวิจัยและการศึกษา การก่อสร้างการพัฒนาชุมชน การท่องเที่ยวในชุมชน การพัฒนาธุรกิจ และการแพทย์ และแนวทางการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อแก้ปัญหาประโยชน์ในพื้นที่ควรมุ่งเน้นให้ความรู้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนรู้และเข้าใจในกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาประโยชน์โดยดึงเอาจุดเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่มานำเสนอและจัดรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมและรูปแบบเฉพาะทั้งนี้จำเป็นต้องมีองค์การที่เกี่ยวข้องกับอาสาสมัครหรือภาครัฐให้การสนับสนุนและแนะนำอย่างจริงจัง สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิจัยเล่มนี้ คือ ควรมีการแนะนำและให้องค์ความรู้คนในชุมชนด้านการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความพร้อมในด้านการบริการและการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีมาตรฐาน

งานวิจัยของธเนศ ทวีบุรุษ (2557) ศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนชะแล้ ตำบลชะแล้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พบว่าแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนชะแล้ มีขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้ 1) จัดตั้งการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลชะแล้ 2) กำหนดแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 4) เตรียมความพร้อมของเจ้าบ้านและตัวบ้านที่จัดทำเป็นโฮมสเตย์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว 5) จัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนและเชื่อมโยงกับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง 6) จัดทำการประชาสัมพันธ์และการตลาด ปรับปรุงและแก้ไขในส่วนของโฮมสเตย์ทั้งนี้เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนมีการจัดการอย่างยั่งยืนต่อไป

งานวิจัยของบุญพา คำวิเศษณ์ (2557) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาชุมชนหมู่บ้านวัดเขา ตำบลโคกกลอย อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนหมู่บ้านวัดเขาดังอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกกลอย มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหาร ทางเดินศึกษาธรรมชาติ ห้องน้ำสาธารณะ ศาลานั่งพัก ระบบรักษาความปลอดภัย มีแหล่งน้ำดื่มน้ำใช้สะดวก ปะปาท้องถิ่น ปะปาภูมิภาค บ่อน้ำดื่ม และน้ำจากธรรมชาติ ในส่วนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่ามีความคิดเห็นต่อองค์ประกอบในด้านการท่องเที่ยวของชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านสถานที่ท่องเที่ยวและที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว รองลงมา ด้านความพร้อมและความรู้ความเข้าใจของชุมชน ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านกิจกรรมเบ็ดเตล็ด ตามลำดับ และพบว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนรับผิดชอบในบทบาท และหน้าที่ต่าง ๆ ของหมู่บ้าน มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้ที่มีอาชีพ

เกี่ยวกับการใช้สมุนไพรรักษาโรค คนในชุมชนมีความสามารถในการถ่ายทอด ประสบการณ์ การช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และมีการประชุมระดมความคิดส่งเสริมการปลูกป่าชุมชน และพร้อมที่จะเข้ารับการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ

งานวิจัยของอภิรัฐ ปานแป้น (2555) ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง พบว่า การศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมสามารถสรุปแนวทาง ได้ดังนี้ 1) ควรเร่งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ตัวแทนของกลุ่ม กิจกรรมรวมทั้งประชาชนในชุมชน 2) ควรมีการสนับสนุน ส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ โดยกระจายไปสู่ชุมชนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น 3) ควรมีการจัดทำโครงการ/กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละชุมชนท้องถิ่นให้เป็นเอกลักษณ์ประจำชุมชนท้องถิ่น 4) ควรมีการจัดทำรูปแบบตัวชี้วัดหรือมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวเพื่อประเมินพัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 5) ควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งภายในพื้นที่และภายนอกพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีแนวทางในการจัดการในเรื่อง ศักยภาพและระดับความรู้ ความเข้าใจของผู้นำและประชาชนมากที่สุดเพื่อเพิ่มความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด อันดับ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน องค์กร เพื่อให้เกิดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและสร้างความตระหนักมีจิตสำนึกในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ อันดับที่ 3 การใช้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความยั่งยืนและสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และอันดับที่ 4 การสร้างความตระหนักรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้ประชาชนหรือผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนนักท่องเที่ยว เล็งเห็นถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีประสิทธิภาพ ดังตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 เปรียบเทียบงานวิจัย

ผู้แต่ง/ปี/เอกสาร	การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			
	การสร้างความตระหนักรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน องค์กร รวมถึงศักยภาพของผู้นำ และชุมชน	ศักยภาพและระดับความรู้ ความเข้าใจของผู้นำ และประชาชน	การใช้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
เมธาวิ บุหงาเรือง (2562) ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา		✓	✓	
ดวงธิดา พัฒโน, ณัฐกานต์ รัตนพันธ์ และพัชราภรณ์ บุญเลื่อง (2562) ศึกษาการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนของชุมชนบ้านหัวทางอำเภอละงู จังหวัดสตูล			✓	
กรกนก เกิดสังข์ (2560) ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเชิงกลยุทธ์ : กรณีศึกษาตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี		✓		✓
จิตศักดิ์ พุฒจร (2560) ศึกษาแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พื้นที่อุทยานแห่งชาติทางทะเลในประเทศไทย				✓

ตาราง 1 เปรียบเทียบงานวิจัย (ต่อ)

ผู้แต่ง/ปี/เอกสาร	การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			
	การสร้างความตระหนักรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน องค์กร รวมถึงศักยภาพของผู้นำ และชุมชน	ศักยภาพและระดับความรู้ ความเข้าใจของผู้นำ และประชาชน	การใช้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ภาวิณี แก้วตาทิพย์ (2559) ศึกษา ศักยภาพและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี		✓	✓	
รัฐกานต์ สามสี (2558) ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง				✓
จิตาภา หวันกะเทิร์ม (2558) ศึกษา การพัฒนาแผนที่แสดงจุดศึกษาธรรมชาติบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขาเจ็ดยอด จังหวัดพัทลุงและจังหวัดตรัง			✓	
อุทิศ สังขรัตน์ และธเนศ ทวีบุรุษ (2558) ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนในเขตพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคใต้	✓		✓	

ตาราง 1 เปรียบเทียบงานวิจัย (ต่อ)

ผู้แต่ง/ปี/เอกสาร	การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			
	การสร้างความตระหนักรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน องค์กร รวมถึงศักยภาพของผู้นำ และชุมชน	ศักยภาพและระดับความรู้ ความเข้าใจของผู้นำ และประชาชน	การใช้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
สุภัทรา สังข์ทอง (2558) ศึกษา ศักยภาพการท่องเที่ยวเพื่อบำเพ็ญประโยชน์จังหวัดสตูล		✓	✓	✓
ธเนศ ทวีบุรุษ (2557) ศึกษา แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนชะแล้ ตำบลชะแล้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา		✓	✓	✓
บุญพา คำวิเศษณ์ (2557) ศึกษา ข้อมูลพื้นฐานที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาชุมชนหมู่บ้านวัดเขา ตำบลโคกกลอย อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา		✓	✓	
อภิรัฐ ปานแป้น (2555) ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง		✓		

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ

งานวิจัยของณภัทร จินเดหวา (2563) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการจัดความเสี่ยงจากสาธารณภัย สำหรับผู้นำท้องที่ อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา พบว่าระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยสำหรับผู้นำท้องถิ่นที่อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแบ่งเป็นรายด้านพบว่าด้านการลดผลกระทบ ผู้นำท้องถิ่นมีระดับความรู้มากที่สุด รองลงมาด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการรับมือ และด้านการฟื้นฟู ตามลำดับ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบมีระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย สำหรับผู้นำท้องถิ่น อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา มากกว่าตำแหน่งสารวัตร กำนัน งานวิจัยชิ้นนี้มีข้อเสนอแนะในเรื่องหน่วยงานภาครัฐให้การฝึกอบรม ให้ความรู้แก่ชาวบ้าน และผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องการจัดการสาธารณภัย เพื่อให้เข้าถึงทุกเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้น รองลงมา คือหน่วยงานภาครัฐจัดให้มีการอบรมการปฐมพยาบาล เด็กจมน้ำ วิธีดับไฟฟ้า วิธีการอพยพเมื่อดินถล่ม โดยมีการให้การอบรมเป็นประจำหรือทุก ๆ ปี และจัดอบรมและเยียวยาการซ่อมแซมขั้นพื้นฐาน การรณรงค์ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การตัดต้นไม้ ทำลายป่า การใช้น้ำในแม่น้ำ ลำคลอง และในเรื่องการชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ประสบภัย

งานวิจัยของถาวร ทองประทีป (2562) ศึกษาการมีส่วนร่วมและความต้องการของประชาชนต่อการจัดการสาธารณภัย กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลจะโหนด อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา พบว่า ระดับความสนใจต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสาธารณภัยในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งด้านระยะหลังเกิดภัย (การฟื้นฟู) ด้านระยะระหว่างเกิดภัย และด้านระยะก่อนเกิดภัย ตามลำดับ สำหรับความต้องการในการรับบริการสาธารณภัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ ด้านการฟื้นฟูกับด้านการเผชิญเหตุ เหตุการณ์ฉุกเฉิน ส่วนด้านเตรียมความพร้อมกับด้านการลดผลกระทบนั้นอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีตัวแปรที่นำไปสู่คำตอบของวิจัย คือ ประชาชนที่มีเพศ อายุ ศาสนา และตำแหน่งทางสังคมต่างกัน มีความต้องการในการรับบริการสาธารณะด้านสาธารณภัยในภาพรวมต่างกันเล็กน้อย

งานวิจัยของอารักษ์ พูลศักดิ์ (2562) ศึกษาการใช้มาตรการเชิงโครงสร้างในการลดความเสี่ยงอุทกภัยในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ที่ผ่านมามีโครงการปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่งมีลักษณะการดำเนินเพื่อลดความเสี่ยงอุทกภัยที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เทศบาลตำบลพะตงมีการขุดลอกลำน้ำและการใช้ระบบระบายน้ำในการเร่งผลักดันในพื้นที่ให้ลงสู่คลองอู่ตะเภา เช่นเดียวกับเทศบาลเมืองบ้านพรุที่นอกจากจะมีการ

ดำเนินการในลักษณะดังกล่าวข้างต้น ยังมีการสร้างแก้มลิงขึ้นมาเป็นพื้นที่รับน้ำด้วยในขณะที่เทศบาลนครหาดใหญ่มีการวางแผนการปรับปรุงสภาพลำน้ำอย่างสม่ำเสมอ การขุดลอกลำน้ำ การคาดผิวลำคลอง การใช้พังกันน้ำในพื้นที่เสี่ยง การกำหนดพื้นที่ชะลอน้ำ การสร้างเส้นทางน้ำอ้อมเมือง รวมทั้งมีการพัฒนาระบบระบายน้ำที่ประกอบด้วยประตูระบายน้ำและสถานีสูบน้ำในทุกชุมชนสำหรับเทศบาลเมืองคลองแห เน้นการสร้างพังกันน้ำในการลดความเสี่ยงอุทกภัยเป็นหลักจากการวิเคราะห์ข้อมูลยังพบอีกว่า การใช้มาตรการเชิงโครงสร้างของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว แม้ว่าจะมีส่วนช่วยระบายน้ำในพื้นที่ของตนและช่วยป้องกันน้ำท่วมในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ได้ดีพอสมควรแต่ด้วยที่ผ่านมาเป็นการดำเนินการในลักษณะต่างคนต่างทำ อีกทั้งยังมีปัญหาในเรื่องลำคลองที่ตื้นเขินอันเกิดจากการกัดเซาะจนทำให้กินพังทลายลงมาในลำคลอง ปัญหาขยะอุดตันทางระบายน้ำขนาดของทางระบายน้ำที่เล็กเกินไป รวมไปถึงปัญหาการถมที่ทำให้ในบางครั้งกระทบต่อการระบายน้ำและการลดความเสี่ยงอุทกภัยของอำเภอหาดใหญ่ในภาพรวมที่อาจทำให้ไม่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดอย่างที่ควรจะเป็น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ต่างก็เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาอุปสรรคดังกล่าว นอกจากนี้ยังพบปัญหาเรื่องงบประมาณที่ได้รับนั้นไม่เพียงพอต่อการก่อสร้างมาตรการเชิงโครงสร้างและปัญหาพื้นที่ก่อสร้างไม่ใช่ที่สาธารณะประโยชน์ ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่มีเจ้าของซึ่งเจ้าของไม่ยินยอมให้ใช้พื้นที่ดังกล่าว

งานวิจัยของชลธิรา สุขสงวน (2560) ศึกษาการรับรู้ความเสี่ยงและการปรับตัวต่อภัยน้ำท่วมของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า 1) แต่ละชุมชนได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วมต่างกันในแต่ละสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยกลุ่มชุมชนที่ตั้งอยู่บนความเสี่ยงมากได้รับผลกระทบมาก กลุ่มชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่เสี่ยงปานกลางส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบระดับมากเช่นกัน ส่วนกลุ่มชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่เสี่ยงน้อยได้รับผลกระทบเล็กน้อย ประชาชนมีการรับรู้ความเสี่ยงต่อภัยน้ำท่วม การปรับตัวของประชาชน แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านอาหารการกิน ด้านเครื่องนุ่งห่ม ด้านสุขภาพและสุขลักษณะ และด้านการประกอบอาชีพโดยประชาชนสามารถปรับตัวได้ด้วยตนเอง ด้านที่ปรับตัวเห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ ด้านที่อยู่อาศัยและด้านอาหารการกิน โดยด้านที่อยู่อาศัยประชาชนมีการปรับปรุงบ้าน ขนย้ายสิ่งของมีค่าไว้บนที่สูงหรือชั้นสองของบ้าน ส่วนด้านอาหารการกินประชาชนเตรียมอาหารสดหรืออาหารแห้ง และน้ำดื่ม มากักตุนในปริมาณที่เหมาะสม ในส่วนด้านเครื่องนุ่งห่ม ด้านสุขภาพและสุขลักษณะนั้น ประชาชนหันมาใส่ใจดูแลตนเองมากขึ้น โดยการสวมใส่สไบสะตอกต่อการขนย้ายสิ่งของ พกร่ม พกหมวกก่อนออกจากบ้าน และด้านการประกอบอาชีพ ประชาชนไม่ได้มีอาชีพเสริมหรือสำรอง เพราะน้ำท่วมในเวลาสั้น ๆ ประชาชนมอง

ว่าภาวะน้ำท่วมเช่นนี้ มิได้มีผลทำให้ขาดรายได้มากนัก เพราะไม่ต้องหยุดงานหรือปิดกิจการเป็นเวลานาน

งานวิจัยของรณณภัทร พันโกฏี (2560) ศึกษาการจัดการภัยพิบัติสึนามิในเมืองท่องเที่ยวภาคใต้ฝั่งทะเลอันดามัน: ศึกษาเปรียบเทียบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เสี่ยงภัย ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านผลกระทบพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นเกาะและมีชายหาดเป็นแนวราบต่ำเกิดความเสียหายเป็นอย่างมากโดยเฉพาะด้านชีวิต ทั้งชาวบ้านและนักท่องเที่ยว ความเสียหายทั้งทรัพย์สินของประชาชน อาคาร บ้านเรือน ร้านค้า ร้านอาหาร โรงแรม ยานพาหนะ เรือ รวมถึงทรัพย์สินของประชาชน 2) ด้านการฟื้นฟูจากอดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า ช่วยเหลือในสิ่งที่ประชาชนต้องการ โดยการจะให้การช่วยเหลือเบื้องต้น เช่น อาหาร น้ำ ยารักษาโรคเบื้องต้น การลำเลียงคนเจ็บและผู้เสียชีวิต เยียวยาสภาพจิตใจ และฟื้นฟูด้านอาชีพ เช่น การช่วยต่อเรือ มอบอุปกรณ์ประกอบอาชีพ 3) ด้านการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน พบว่า มีการให้ข้อมูลความรู้แก่ประชาชน ผู้ประกอบการ มีการจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสึนามิ สอดแทรกเนื้อหาความรู้เรื่องสึนามิให้นักเรียนในหลักสูตรของโรงเรียนที่อยู่ในสังกัด จัดหาเส้นทางอพยพและพื้นที่หลบภัย ป้ายเส้นทางหนีภัย และการฟื้นฟูอาชีพให้แก่ผู้ประสบภัยในพื้นที่ให้สามารถฟื้นกลับมาได้อย่างรวดเร็ว

งานวิจัยของนพรัตน์ วิชิโร (2560) ศึกษาการลดความเสี่ยงภัยพิบัติของโรงเรียนเสนพวง อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนเสนพวง ตั้งอยู่ในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก นักเรียนและครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการเผชิญกับน้ำท่วม และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับน้ำท่วม การรับรู้ความเสี่ยงน้ำท่วมของนักเรียนส่วนใหญ่ มองว่า น้ำท่วมไม่ได้สร้างความเสียหาย ต่อตัวครู นักเรียน และโรงเรียน ในส่วนของการลดความเสี่ยงภัยพิบัติของโรงเรียนเสนพวง พบว่า โรงเรียนมีการดำเนิน 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการระบุดูแลเสี่ยงในพื้นที่ ด้านการทำประกันภัยเพื่อลดความเสี่ยง ด้านการรับฟังและแจ้งเตือนภัย ด้านวางแผนรับมือเหตุการณ์น้ำท่วม ด้านการปรับพื้นที่จัดเก็บของ ด้านการฝึกซ้อมรับมือเหตุการณ์น้ำท่วม ปัญหาในการลดความเสี่ยงภัยพิบัติมี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านปัญหาโครงสร้างของอาคารที่ได้รับผลกระทบ จากการทรุดตัวของดินเมื่อยามเกิดน้ำท่วม ด้านปัญหาไม่ตระหนักถึงน้ำท่วมของนักเรียน ด้านการขาดบุคลากรในการรับมือกับน้ำท่วม เนื่องจากโรงเรียนไม่มีบุคลากรที่เข้ามาดูแล ช่วยขนย้ายสิ่งของยามน้ำท่วม เนื่องจากบุคลากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่นอกพื้นที่ และด้านพื้นที่ตั้งของโรงเรียน ซึ่งเป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ติดริมคลอง และเป็นที่ยุ่มต่ำ เมื่อเกิดฝนตกทำให้น้ำเอ่อล้น เข้าท่วมในโรงเรียนได้ง่าย งานวิจัยชิ้นนี้มีข้อเสนอแนะควรมีการส่งเสริมหลักสูตรหรือกิจกรรมในการให้ความรู้ในเรื่องการจัดการภัยพิบัติภายในโรงเรียน และนักเรียนให้มีการตระหนักถึงภัยพิบัติว่าเป็นสิ่งที่ไม่ใช่เรื่องไกลตัวอีกต่อไป

งานของกัณฐิมาภรณ์ บุญประกอบ (2559) ศึกษาการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติของชุมชนในพื้นที่ประสบอุทกภัย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า เทศบาลเมืองท่าข้ามมีการเตรียมความพร้อมรับมืออุทกภัยดีกว่าองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม เนื่องจากเทศบาลมีงบประมาณในการนำมาแก้ไขปัญหามหาภัย อาทิ การนำมาจัดซื้อจัดหา วัสดุอุปกรณ์ การจัดโครงการต่าง ๆ การจัดฝึกอบรมซ้อมแผนให้แก่บุคลากร มีระบบแจ้งเตือนภัย ระบบการติดต่อสื่อสารครบถ้วน เพื่อใช้ในการเผยแพร่ข่าวสารให้แก่ประชาชนรับทราบ ซึ่งต่างจากองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีงบประมาณในการแก้ไขปัญหามหาภัยน้อย ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ บุคลากร ระบบการติดต่อสื่อสารไม่เพียงพอ ไม่มีศูนย์พักพิงให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ในส่วนของปัญหา/อุปสรรคในการเตรียมความพร้อมของชุมชน พบว่า ชุมชนขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้อ/จัดหา วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องใช้ที่จำเป็นในการป้องกันอุทกภัย เรือ เสื้อชูชีพ ขาดกลุ่มเครือข่ายชุมชนในการช่วยเหลือยามเกิดเหตุฉุกเฉิน และประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชน งานวิจัยชิ้นนี้มีข้อเสนอแนะผู้ประสบอุทกภัยที่มีการรับรู้ข่าวสารจากหลายช่องทาง มีความสามารถในการเตรียมความพร้อมสูง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมช่องทางการรับรู้ของประชาชนมากขึ้น และควรมีการจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติอุทกภัยอย่างต่อเนื่องภายในชุมชน และชุมชนมีการตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหามหาภัยภายในชุมชน โดยการนำเงินไปจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่จำเป็น เพื่อใช้ในกรณีเกิดอุทกภัยหรือเกิดเหตุฉุกเฉิน เช่น เรือท้องแบน เสื้อชูชีพ เชือก วิทยุสื่อสาร เครื่องสูบน้ำ เป็นต้น

งานวิจัยของสายฝน แสงศิริ ทองประเสริฐ (2558) ศึกษาเครือข่ายชุมชนเพื่อการจัดการภัยพิบัติในคาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรของชุมชนในพื้นที่ สามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้ มีการทำงานเป็นลักษณะเครือข่ายในพื้นที่ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชน การดำเนินงานในการจัดการภัยพิบัติของเครือข่ายองค์กรชุมชนต่อเหตุการณ์น้ำท่วม มีการประสานกับองค์กรภายนอก เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย มีการตั้งศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนจังหวัดสงขลาเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย โดยมีการจัดระบบประสานงาน การจัดระบบข้อมูล ระบบการสื่อสาร ระบบอาสาสมัคร ระบบการให้ความช่วยเหลือ เป็นการดำเนินการที่เกิดขึ้นภายหลังจากภัยพิบัติเกิดขึ้นแล้ว เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัย โดยบทบาทหลักอยู่ที่เครือข่ายองค์กรชุมชนและภาคประชาสังคม ต่อมาในพ.ศ.2554 -2558 องค์กรชุมชนในพื้นที่ตำบลต่าง ๆ ของ 4 อำเภอในคาบสมุทรสทิงพระ คือ ระโนด กระแสสินธุ์ สทิงพระ และสิงหนคร ได้มีแนวคิดการจัดการภัยพิบัติไปขยายผลในพื้นที่ของตนเอง ภายใต้อาสาสมัครจากฝ่ายองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน ปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินงาน ได้แก่ ความเป็นเครือข่าย มีการทำงานอย่างเป็นระบบ การมีจิตสาธารณะและความมุ่งมั่น และการมีภาคีเครือข่ายภายนอกเข้ามาหนุนเสริม ส่วน

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ได้แก่ การเสนอข่าวของสื่อมวลชนสร้างความสับสนให้เกิดขึ้นในพื้นที่ ปัญหาเชิงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การเรียนรู้และความร่วมมือของบุคลากร การให้ความสำคัญระหว่างคนในกลุ่ม และชาวบ้านเกิดความประมาทเมื่อไม่มีภัยพิบัติเกิดขึ้น ข้อเสนอที่สำคัญ ได้แก่ 1) การให้ความรู้ และทักษะเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติ 2) การบูรณาการงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกิดข้อ ได้แก่ หน่วยงานระดับท้องถิ่น หน่วยงานส่วนภูมิภาค ภาคประชาสังคม และองค์กรชุมชน 3) การเสริมพลังเครือข่ายทางสังคมเพื่อให้สามารถจัดการปัญหาร่วมกัน

งานวิจัยของพีรศุขม์ วัฒนพงศ์พิทักษ์ (2558) ศึกษาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาชนในการจัดการภัยพิบัติ : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลรางแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำองค์กรเป็นบุคคลสำคัญในการจัดการภัยพิบัติ เป็นหัวใจสำคัญในการสั่งการ ควบคุม ดูแลทรัพยากรทางการบริหารจัดการ ซึ่งผู้นำมีคุณลักษณะ การมีภาวะผู้นำสูงมีความรู้ ความเข้าใจในบริบทของพื้นที่และปรากฏการณ์ การเกิดภัยเป็นอย่างดี มีความสามารถในการรับมือเป็นอย่างดี มีการใช้รูปแบบธรรมภิบาล เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชน นอกจากนี้มีการดำเนินแผนยุทธศาสตร์ และโครงการสำคัญ ๆ ในช่วงก่อนเกิดภัยเป็นหลัก เช่น นโยบายส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติ นโยบายส่งเสริมการอบรม ดูงานเกี่ยวกับภัยพิบัติ นโยบายทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้าง เช่น การสร้างบ้านที่ไม่ขวางทางน้ำ การสร้างฝายกักเก็บน้ำ เป็นต้น ข้อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลและภาคประชาชนในการจัดการภัยพิบัติที่ดีต่อไปในอนาคต ประกอบด้วย 1) ความครบถ้วนสมบูรณ์ทุกด้าน ทุกภัย ทุกผลกระทบ 2) การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย 3) เครือข่ายการทำงานระหว่างรัฐ 4) ความพร้อมวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัย 5) การจัดตั้งกองทุนภัยพิบัติ 6) การสร้างเครือข่ายทางสังคม

งานวิจัยของพุดวิมล คชรัตน์ (2557) ศึกษาหาแหล่งโมเดล: ความสำเร็จในการรับมือภัยพิบัติ พบว่า ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการรับมือกับภัยพิบัติอุทกภัยและดินถล่มในตำบลนาหวาย อำเภอหนองบัว จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) การจัดการ (ความสามารถในการบริหารจัดการ การเตรียมความพร้อม และการทำงานแบบบูรณาการร่วมกับเครือข่าย) 2) การปฏิสัมพันธ์ (การติดต่อสื่อสารและให้การช่วยเหลือจากภายนอก) 3) ตัวแสดง (ประสบการณ์/การเรียนรู้ของคนในชุมชน การพึ่งตนเองของประชาชนในชุมชน บทบาทของผู้นำและอาสาสมัครที่มีความสามารถ) และ 4) ทูทางสังคม (ความสัมพันธ์ทางสังคมและความร่วมมือของประชาชนในชุมชน) ในส่วนของปัญหาและอุปสรรค ประกอบด้วย 1) การจัดโครงสร้างองค์การและภาระหน้าที่ให้เหมาะสมกับการบริหารจัดการภาวะฉุกเฉิน 2) การบูรณาการแผนการจัดการภัยพิบัติ 3) การสร้างเครือข่ายภาคประชาชน 4) การปรับปรุงวิธีการ/

มาตรการช่วยเหลือผู้ประสบภัยและกระบวนการฟื้นฟูเยียวยา 5) การปรับปรุงกระบวนการอพยพ 6) การส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนภัยพิบัติ 7) การจัดการความรู้และการฝึกอบรมทักษะ 8) การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย และ 9) การเชิดชูยกย่องคนดี เสียสละ

งานวิจัยของพีรพงศ์ ชูพากเพียร (2556) ศึกษาประสิทธิผลของการลดความเสี่ยงจากการเกิดภัยพิบัติ : กรณีศึกษาอุทกภัยของเทศบาลตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลของการลดความเสี่ยงภัยจากการเกิดภัยพิบัติ อุทกภัย วิเคราะห์ การเพิ่มพูนขีดความสามารถในการกระจายข้อมูลข่าวสารและระบบแจ้งเตือนภัย การจัดตั้งฝ่ายร้องทุกข์เพื่อรับเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้ประสบภัย การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับภัยพิบัติให้ประชาชนรับทราบอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลข่าวสารถึงประชาชนโดยตรง ซึ่งประชาชนให้ความสำคัญกับสถานการณ์ของระดับน้ำขึ้น-น้ำลง และทางเทศบาลมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีการตรวจสอบสภาพอากาศเพื่อเป็นการระวังเตือนภัยให้กับประชาชนทราบล่วงหน้า สำหรับปัญหาอุปสรรคของประสิทธิผลของการลดความเสี่ยงภัยจากการเกิดภัยพิบัติด้านอุทกภัย ของเทศบาลตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ 1) ด้านการกระจายข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์ข่าวสารยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ และประชาชนบางส่วนไม่เข้าใจในเนื้อหาที่ประชาสัมพันธ์ 2) ด้านการเตรียมความพร้อมและรับมือภัยพิบัติทางเทศบาลขาดงบประมาณที่มากพอต่อการแก้ไขปัญหา การเตรียมความพร้อมทั้งด้านบุคลากร เมื่อยามเกิดภัยพิบัติ บุคลากรยังไม่เพียงพอ ขอบเขตของความรับผิดชอบในหน้าที่ยังไม่ชัดเจน 3) ด้านการตระหนักและการให้การศึกษาระดับชุมชน ข้อมูลที่ใช้ในการจัดฝึกอบรม ยังไม่ชัดเจน ประชาชนในพื้นที่ไม่ค่อยให้ความสนใจกับปัญหา 4) ด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลขาดงบประมาณไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุง

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดการภัยพิบัติในบริบทของประเทศไทยมีการศึกษาการจัดการภัยพิบัติในเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน องค์กร รวมถึงศักยภาพของผู้นำ และชุมชนมากที่สุด เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติและสามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนในการเผชิญสถานการณ์จริง ลำดับที่ 2 การเตรียมความพร้อม การรับมือ และการฟื้นฟูจากภัยพิบัติ เพื่อเพิ่มความสามารถในการรับมือที่ถูกต้องพร้อมทั้งทราบถึงแนวทางการเตรียมความพร้อม การรับมือ รวมไปถึงการฟื้นฟู ที่ควรปฏิบัติ ลำดับที่ 3 การส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติและการรับรู้ความเสี่ยงจากภัยพิบัติเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและสร้างความตระหนักในการจัดการภัยพิบัติพร้อมทั้งนำความรู้ที่ได้มาไปปฏิบัติ เมื่อเจอเหตุการณ์จริง ลำดับที่ 4 การใช้มาตรการเชิงนโยบายหรือเชิงโครงสร้างในการจัดการภัยพิบัติ เพื่อให้ชุมชนตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีศักยภาพในการจัดการภัยพิบัติ และสามารถป้องกันภัยพิบัติให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด ดังตาราง 2

ตาราง 2 เปรียบเทียบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ

ผู้แต่ง/ปี/เอกสาร	การลดความเสี่ยงภัยพิบัติ			
	การส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติ และการรับรู้ความเสี่ยงจากภัยพิบัติ	การเตรียมความพร้อม การรับมือ และการฟื้นฟูจากภัยพิบัติ	การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน องค์กร รวมถึงศักยภาพของผู้นำ และชุมชน	การใช้มาตรการเชิงนโยบายหรือเชิงโครงสร้าง ในการจัดการภัยพิบัติ
ณภัทร จินเดทวา (2563) ศึกษา การศึกษาแนวทางการส่งเสริมความรู้ เกี่ยวกับการจัดการ ความเสี่ยงจาก สาธารณภัย สำหรับผู้นำท้องที่ อำเภอ สะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา	✓	✓	✓	
ถาวร ทองประทีป (2562) ศึกษา การมีส่วนร่วมและความต้องการของ ประชาชนต่อการจัดการสาธารณภัย กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบล จะโหนด อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา		✓	✓	
อารักษ์ พูลศักดิ์ (2562) ศึกษาการ ใช้มาตรการเชิงโครงสร้างในการลด ความเสี่ยงอุทกภัยในพื้นที่อำเภอ หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา				✓

ตาราง 2 เปรียบเทียบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ (ต่อ)

ผู้แต่ง/ปี/เอกสาร	การลดความเสี่ยงภัยพิบัติ			
	การส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติ และการรับรู้ความเสี่ยงจากภัยพิบัติ	การเตรียมความพร้อม การรับมือ และการฟื้นฟูจากภัยพิบัติ	การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน องค์กร รวมถึงศักยภาพของผู้นำ และชุมชน	การใช้มาตรการเชิงนโยบายหรือเชิงโครงสร้าง ในการจัดการภัยพิบัติ
ชลธิรา สุขสงวน (2560) ศึกษาการรับรู้ความเสี่ยงและการปรับตัวต่อภัยน้ำท่วมของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	✓			✓
รณนภัทร พันโกฏิ (2560) ศึกษาการจัดการภัยพิบัติสึนามิในเมืองท่องเที่ยวภาคใต้ฝั่งทะเลอันดามัน: ศึกษาเปรียบเทียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เสี่ยงภัย		✓	✓	
นพรัตน์ วิชิโร (2560) ศึกษาการลดความเสี่ยงภัยพิบัติของโรงเรียนเสนพวงค์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา	✓			

ตาราง 2 เปรียบเทียบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ (ต่อ)

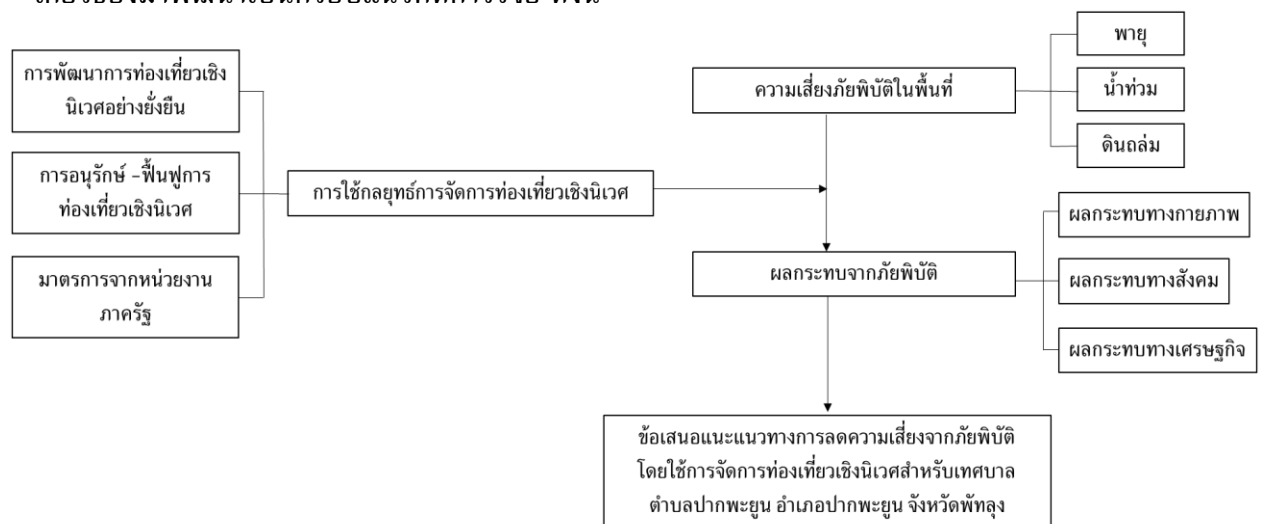
ผู้แต่ง/ปี/เอกสาร	การลดความเสี่ยงภัยพิบัติ			
	การส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติ และการรับรู้ความเสี่ยงจากภัยพิบัติ	การเตรียมความพร้อม การรับมือ และการฟื้นฟูจากภัยพิบัติ	การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน องค์กร รวมถึงศักยภาพของผู้นำ และชุมชน	การใช้มาตรการเชิงนโยบายหรือเชิงโครงสร้าง ในการจัดการภัยพิบัติ
กัญจิมาภรณ์ บุญประกอบ (2559) ศึกษาการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติของชุมชนในพื้นที่ประสบอุทกภัย จังหวัดสุราษฎร์ธานี	✓	✓	✓	
สายฝน แสงหิรัญ ทองประเสริฐ (2558) ศึกษาเครือข่ายชุมชนเพื่อการจัดการภัยพิบัติในคาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา			✓	
พุดวิมล คชรัตน์ (2557) ศึกษาหาแนวทางโมเดล: ความสำเร็จในการรับมือภัยพิบัติ	✓	✓	✓	
พีรพงศ์ ชูพากเพียร (2556) ศึกษาประสิทธิผลของการลดความเสี่ยงจากการเกิดภัยพิบัติ : กรณีศึกษาอุทกภัยของเทศบาลตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี		✓		

โดยสรุปจากการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนมากเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ แต่ส่วนงานวิจัยเรื่องการใช้กลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติเป็นเรื่องที่ยังไม่มีการศึกษามา

ก่อน จึงทำให้เกิดช่องว่างทางการวิจัย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของช่องว่างทางการวิจัยและเห็นควรมีการศึกษาต่อในประเด็นการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ ด้วยเหตุผลที่ว่า การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติสามารถดำเนินได้หลากหลายทางเลือก แต่ทางเลือกหนึ่งที่มีความยั่งยืนและมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน คือการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในการกำหนดแนวทางการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่อาจจะเผชิญในอนาคตและเป็นประโยชน์แก่ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการภัยพิบัติในชุมชนต่อไป

6. กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แนวคิดการจัดการภัยพิบัติ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ และการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวทางการศึกษาดำเนินการเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากกรอบแนวคิดการวิจัยข้างต้นทำการศึกษาการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอันได้แก่ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน การอนุรักษ์-ฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมาตรการจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อนำมาลดความเสี่ยงภัยพิบัติต่าง ๆ ในพื้นที่ อาทิ อายุ น้ำท่วม รวมทั้งดินถล่ม และลดผลกระทบจากภัยพิบัติ ประกอบด้วย ผลกระทบทางกายภาพ ทางสังคม และทางเศรษฐกิจ นำมาสู่ข้อเสนอแนะแนวทางในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง” ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาและจัดการเกี่ยวกับการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง 2) เพื่อศึกษาการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการใช้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ซึ่งมีวิธีการศึกษาดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก
2. แบบแผนการวิจัย
3. เครื่องมือในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล
7. ระยะเวลาในการทำวิจัย

3.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้แนวคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เป็นการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการภัยพิบัติ ทั้งในระดับนโยบายและในระดับปฏิบัติการ ได้แก่ ผู้นำองค์กรหรือตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ผู้บริหารท้องถิ่น บุคลากร และเจ้าหน้าที่ หรือหัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภัยพิบัติในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ผู้นำองค์กรหรือตัวแทนจากภาครัฐที่เกี่ยวข้อง (ผู้บริหาร บุคลากร และเจ้าหน้าที่ หรือหัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภัยพิบัติในองค์กรภาครัฐที่

เกี่ยวข้อง) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน ประชาชนที่เคยได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คณะกรรมการมัสยิดประจำเทศบาลตำบลปากพะยูน ผู้ประกอบการค้าปลีกประจำตำบลปากพะยูน ผู้ประกอบการร้านค้า ผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก ผู้ประกอบการร้านอาหาร ดังตาราง 3

ตาราง 3 ผู้ให้ข้อมูลหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก	จำนวน
ผู้นำหรือตัวแทนจากเทศบาลตำบลปากพะยูน กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	5 คน
ผู้นำหรือตัวแทนจากสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพัทลุง	2 คน
ผู้นำหรือตัวแทนจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพัทลุง	2 คน
ผู้นำหรือตัวแทนจากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพัทลุง	1 คน
ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน	4 คน
ประชาชนที่เคยได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ	3 คน
ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3 คน
คณะกรรมการมัสยิดประจำเทศบาลตำบลปากพะยูน	5 คน
ผู้ประกอบการค้าปลีก ผู้ประกอบการร้านค้า ผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก ผู้ประกอบการร้านอาหาร	5 คน
รวมทั้งหมด	30 คน

จำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษามี 30 คน ได้แก่ ผู้นำองค์กรหรือตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ผู้บริหารท้องถิ่น บุคลากร และเจ้าหน้าที่หรือหัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภัยพิบัติจากเทศบาลตำบลปากพะยูน กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย) ผู้นำองค์กรหรือตัวแทนจากภาครัฐที่เกี่ยวข้อง (ผู้บริหารท้องถิ่น บุคลากร และเจ้าหน้าที่หรือหัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภัยพิบัติในองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพัทลุง, สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพัทลุงและสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพัทลุง) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน ประชาชนที่เคยได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คณะกรรมการมัสยิดประจำเทศบาลตำบลปากพะยูน ผู้ประกอบการค้าปลีกประจำตำบลปากพะยูน ผู้ประกอบการร้านค้า ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักและผู้ประกอบการร้านอาหาร ซึ่งมีเกณฑ์การเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

- ผู้นำหรือตัวแทนจากเทศบาลตำบลปากพะยูน กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย คัดเลือกจากผู้นำหรือตัวแทนที่มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ มีความเข้าใจในเรื่องการจัดการภัยพิบัติและเคยมีประสบการณ์การเผชิญเหตุภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง
- ผู้นำหรือตัวแทนจากสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพัทลุง คัดเลือกจากผู้นำหรือตัวแทนที่มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ มีความเข้าใจในเรื่องการจัดการภัยพิบัติและเคยมีประสบการณ์การเผชิญเหตุภัยพิบัติในจังหวัดพัทลุง
- ผู้นำหรือตัวแทนจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพัทลุง คัดเลือกจากผู้นำหรือตัวแทนที่มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ มีความเข้าใจในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง
- ผู้นำหรือตัวแทนจากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพัทลุง คัดเลือกจากผู้นำหรือตัวแทนที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในจังหวัดพัทลุง
- ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน คัดเลือกจากประชาชนที่มีความรู้ มีความเข้าใจในบริบทพื้นที่ของเทศบาลตำบลปากพะยูน
- ประชาชนที่เคยได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ คัดเลือกจากประชาชนที่เคยได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูนในช่วง ปี พ.ศ. 2560- พ.ศ. 2565
- ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คัดเลือกจากประชาชนที่มีความรู้ มีความเข้าใจในบริบทพื้นที่ และอาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน
- คณะกรรมการมัสยิดประจำเทศบาลตำบลปากพะยูน คัดเลือกจากผู้นำหรือตัวแทนที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการจัดการภัยพิบัติ พร้อมทั้งเคยมีประสบการณ์การเผชิญเหตุภัยพิบัติในพื้นที่
- ผู้ประกอบการค้าปลีก ผู้ประกอบการร้านค้า ผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก ผู้ประกอบการร้านอาหาร คัดเลือกจากตัวแทนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน

ทั้งนี้การลงพื้นที่ทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจริง 26 ครั้ง จาก 30 ครั้ง ขาดไป 4 ครั้ง อันเนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือจากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมจังหวัดพัทลุง จำนวน 1 ท่านและตัวแทนจากภาคประชาสังคมจำนวน 3 ท่าน ในการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผลที่ได้จากการศึกษา

3.2 แบบแผนการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย ข้อมูล 2 ส่วน ได้แก่

1. ข้อมูลปฐมภูมิ

เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้นำองค์กรหรือตัวแทน ตัวแทนชุมชน บุคลากร เจ้าหน้าที่หรือหัวหน้าหน่วยงาน ตัวแทนภาคประชาชน ตัวแทนภาคเอกชน รวมทั้งผู้ที่มีประสบการณ์ตรงที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

2. ข้อมูลทุติยภูมิ

เป็นการศึกษางานเอกสาร งานวิจัย และบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและได้มีผู้จัดทำเอาไว้แล้วนำมาใช้ในการวิเคราะห์เป็นข้อมูลประกอบและสนับสนุนข้อมูลในส่วนแรก เพื่อให้ผลการศึกษานั้นได้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3.3 เครื่องมือในการวิจัย

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยทำการออกไปเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อนำมาวิเคราะห์และสรุปผลในครั้งนี้ อันประกอบไปด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ โดยการถ่ายภาพ เพื่อที่จะได้นำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ถึงผลกระทบจากภัยพิบัติในพื้นที่ นำไปสู่แนวทางการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง โดยการนำเอากลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อศึกษาและหาข้อสรุปว่าเทศบาลตำบลปากพะยูนได้รับผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติอย่างไร และเทศบาลตำบลปากพะยูนมีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในลักษณะใดบ้าง รวมทั้งมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติอย่างไร รวมไปถึงแนวทางการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยการใช้กลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูนควรเป็นอย่างไร จากบททบทวนวรรณกรรม มีการใช้วิธีการศึกษา ดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก

ใช้แนวคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการภัยพิบัติทั้งในระดับนโยบายและในระดับปฏิบัติการ ได้แก่ ผู้นำองค์กรหรือตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลตำบลปากพะยูน กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ฝ่ายป้องกันและ

บรรเทาสาธารณภัย ผู้นำองค์กรหรือตัวแทนจากภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพัทลุง สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพัทลุง ผู้นำองค์กรหรือตัวแทนจากชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ ผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตัวแทนจากภาคประชาชน ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน ประชาชนที่เคยได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ตัวแทนจากองค์กรภาคประชาสังคม ได้แก่ คณะกรรมการมัสยิดประจำเทศบาลตำบลปากพะยูน ตัวแทนจากภาคธุรกิจเอกชนในพื้นที่ ได้แก่ ผู้ประกอบการค้าปลีกประจำตำบลปากพะยูน ผู้ประกอบการร้านค้า ผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก ผู้ประกอบการร้านอาหาร ซึ่งทำการเก็บข้อมูล จำนวน 30 คน และใช้เวลาในการสัมภาษณ์แต่ละท่าน ราว 20-40 นาที โดยจะใช้การจดบันทึก ร่วมกับการบันทึกเสียงจากผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นหลักฐานยืนยันในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

2. การสังเกตการณ์

สังเกตการณ์ โดยการถ่ายภาพจากหลักฐานต่าง ๆ ในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ทะเลสาบสงขลา เขตอนุรักษ์นกเป็ดน้ำ รวมทั้งในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ อันได้แก่ พายุ น้ำท่วม ดินถล่ม ซึ่งได้มีการจัดการหรือดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการจัดการภัยพิบัติภัยพิบัติ โดยการนำภาพถ่ายที่ได้มานั้นมาประกอบและสนับสนุนในการวิเคราะห์ผลการวิจัย

ตาราง 4 ตรวจสอบความสอดคล้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์การวิจัย	คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์	ผู้ให้ข้อมูลหลัก
1. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง	1. ที่ผ่านมาในพื้นที่มีภัยพิบัติรูปแบบใด 2. จากภัยพิบัติที่เคยเกิดขึ้นท่านได้รับความเสียหายอย่างไร และได้รับผลกระทบอย่างไร	ทุกกลุ่ม
2. เพื่อศึกษาการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง	3. ในพื้นที่ที่มีการดำเนินกิจกรรมหรือวิธีการ พร้อมทั้งโครงการในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติอย่างไร 4. ในอนาคตท่านคิดว่าควรดำเนินกิจกรรมหรือวิธีการ พร้อมทั้งโครงการใดในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ 5. ในพื้นที่มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ 6. ในพื้นที่มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบใด 7. ในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีกิจกรรม, โครงการ หรือมาตรการใดที่ท่านคิดว่าช่วยลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในด้านการฟื้นฟู, การอนุรักษ์, และการพัฒนา	ทุกกลุ่ม
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการใช้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ	8. ในอนาคตท่านคิดว่าควรมีการดำเนินกิจกรรมหรือการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (การฟื้นฟู, การอนุรักษ์, และการพัฒนา) อย่างไร ที่จะสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พร้อมทั้งเป็นการช่วยลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติและเป็นการสร้างความยั่งยืนให้แก่ชุมชน	ทุกกลุ่ม

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ติดต่อหน่วยงานต่าง ๆ โดยการโทรศัพท์ไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการทำวิจัยเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ต่อหน่วยงาน จากนั้นทำการขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ขอความร่วมมือไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน บุคลากร เจ้าหน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ในการเข้าไปสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลในหน่วยงานนั้น ๆ

2. การดำเนินการเก็บข้อมูล โดยวิธีการนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยตนเอง

3. สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้นำองค์กรหรือตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำองค์กรหรือตัวแทนจากภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารท้องถิ่น บุคลากร และเจ้าหน้าที่หรือหัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภัยพิบัติในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน ประชาชนที่เคยได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คณะกรรมการมัสยิดประจำเทศบาลตำบลปากพะยูน ผู้ประกอบการค้าปลีกประจำตำบลปากพะยูน ผู้ประกอบการร้านค้า ผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก ผู้ประกอบการร้านอาหาร

4. รวบรวมแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการจัดบันทึก และเทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์

5. ถอดเทปบันทึกเสียงสัมภาษณ์อย่างละเอียด เพื่อนำมาวิเคราะห์ผลการศึกษา

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล และการตีความข้อมูลแบบอุปนัย คือ การตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์ โดยการถ่ายภาพ เพื่อที่จะนำผลการศึกษา และข้อมูลต่าง ๆ มาใช้เพื่อการวิเคราะห์และเขียนถึงผลสรุปถึงผลการวิจัยที่ได้ทำการศึกษา รวมทั้งข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการใช้ กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง โดยจะทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน ได้แก่ 1) ใช้วิธีการสังเกตจากภาพถ่าย 2) การใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกในการสัมภาษณ์ 3) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้วย 3 วิธีดังกล่าวว่ามีการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติไปในแนวทางใด จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้ ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปความเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำข้อสรุปที่ได้จากการศึกษา

3.6 การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย การดำเนินการวิจัย และสิทธิของผู้ถูกสัมภาษณ์ก่อนการสัมภาษณ์ โดยข้อมูลทุกอย่างของการสัมภาษณ์จะถูกนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของทำวิจัยเท่านั้น

3.7 ระยะเวลาในการท่ววิจัย

ระยะเวลาดำเนินการ									
การดำเนินงาน	ปี พุทธศักราช 2565-2566								
	สิงหาคม 2565	กันยายน 2565	ตุลาคม 2565	พฤศจิกายน 2565	ธันวาคม 2565	มกราคม 2566	กุมภาพันธ์ 2566	มีนาคม 2566	
1.ขอรับคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาเกี่ยวกับประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษา	↑								
2.ทำการค้นคว้าข้อมูลและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการจัดการภัยพิบัติ จากหนังสือวิจัยได้ดำเนินการจัดทำโครงร่าง สภานิพนธ์และนำเสนอโครงร่างสภานิพนธ์			↑						
3.ลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลจากภาคภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับหน่วยงานต่าง ๆ				↑					
4.แก้ไขสภานิพนธ์ต้นฉบับและนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ						↑			
5.เขียนสภานิพนธ์ต้นฉบับและจัดทำรูปเล่มรายงานพร้อมทั้งแก้ไขสภานิพนธ์							↑		
6.เขียนสภานิพนธ์ต้นฉบับและจัดทำรูปเล่มรายงานนำเสนอขอผลการวิจัยในช่วงเดือนธันวาคม 2566									↑

ตาราง 5 ระยะเวลาในการดำเนินการท่ววิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษา เรื่องการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยได้อาศัยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวนทั้งสิ้น 26 คน ประกอบด้วย ผู้นำองค์กรหรือตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน ผู้นำองค์กรหรือตัวแทนจากภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 คน ผู้นำองค์กรหรือตัวแทนจากชุมชนในพื้นที่ จำนวน 4 คน ตัวแทนจากภาคประชาชน จำนวน 4 คน ตัวแทนจากองค์กรภาคประชาสังคม จำนวน 4 คน และตัวแทนจากภาคธุรกิจเอกชนในพื้นที่จำนวน 5 คน จากนั้นได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้ผลการศึกษาสามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

ส่วนที่ 2 การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

ส่วนที่ 3 แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

ส่วนที่ 1 ผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

1.บริบทพื้นที่ ความเสี่ยงภัยพิบัติ และผลกระทบจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ สามารถนำเสนอถึงบริบทพื้นที่ ความเสี่ยงภัยพิบัติต่าง ๆ และผลกระทบในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในบริบทพื้นที่ของเทศบาลตำบลปากพะยูนที่ได้ทำการศึกษา กล่าวคือ ข้อมูลที่นำเสนอส่วนนี้จะช่วยให้เห็นถึงปรากฏการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ผลกระทบในพื้นที่ โดยสามารถสรุปภาพรวมได้ ดังนี้

1.1 บริบทพื้นที่

สภาพทั่วไป

อำเภอปากพะยูน เป็นอำเภอ 1 ใน 11 อำเภอของจังหวัดพัทลุง คำว่า “ปากพะยูน” สันนิษฐานว่ามาจากคำว่า “ปลาพะยูน” ซึ่งเป็นปลาที่มีลักษณะคล้ายกับปลาโลมาเลี้ยงลูกด้วยนม สมัยก่อนปลานี้มีอยู่มากในทะเลสาบตอนใต้ อำเภอปากพะยูน เมื่อ พ.ศ. 2439 ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชการที่ 5 เดิมมีอาณาจักรเขตกว้างขวางมีตำบลอยู่ในเขตการปกครอง รวม 17 ตำบล รวมทั้งตำบลเขาชัยสน และตำบลกำแพงเพชร พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชการที่ 5 ได้เสร็จเมื่อ ร.ศ.108 มีหลักฐานพระปรมาภิไธยย่อ จปร. ร.ศ.108 ไว้ ณ หน้าเพิงเทวดา ในหมู่เกาะสี่ เกาะห้า อำเภอปากพะยูน แบ่งออกเป็น 2 อบต. และ 6 เทศบาล โดยเฉพาะเทศบาลแบ่งชุมชนเป็น 4 ชุมชน ดังนี้

ชุมชนบ้านหัวฟาด เป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลปากพะยูนประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพประมงและค้าขาย นับถือศาสนาอิสลาม มีศาสนสถานประจำชุมชน คือ มัสยิดนูรุดดีน

ชุมชนอำเภอเก่า ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย รับราชการและเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ มีศาสนสถานประจำชุมชน คือ วัดธรรมประยูร

ชุมชนบ้านกลาง เป็นชุมชนเก่าแก่ที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล มีอายุประมาณ 150 ปี ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขายและประมง ประชากรนับถือศาสนาอิสลาม มีศาสนสถานประจำชุมชน คือ มัสยิดกลางประจำจังหวัดพัทลุง

ชุมชนบ้านออก เป็นชุมชนเก่าแก่ที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล มีอายุประมาณ 200 ปี ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพประมงและค้าขาย ประชากรส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม มีศาสนสถานประจำชุมชน คือ มัสยิดอัลศอรุสสุนนะห์

อาณาเขต

ทิศเหนือ จดทะเลสาบสงขลา

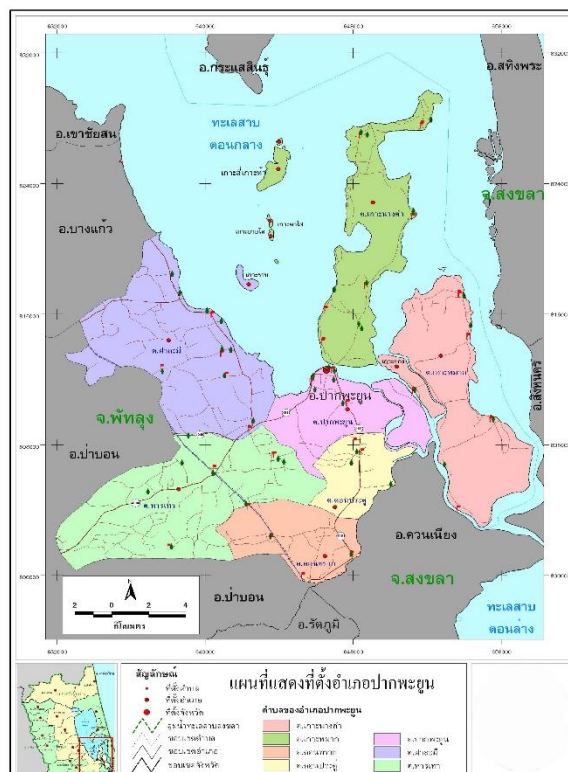
ทิศใต้ จดหมู่ 5 บ้านพรหมอ เทศบาลตำบลอ่าวพะยูน

ทิศตะวันออก จดทะเลสาบสงขลา

ทิศตะวันตก จดหมู่ที่ 3 บ้านบางเตง เทศบาลตำบลอ่าวพะยูน

สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของเทศบาลตำบลปากพะยูน มีหลายลักษณะ มีทั้งที่เป็นพื้นที่ราบซึ่งอยู่ตอนกลาง พื้นที่เนินลักษณะเป็นลูกคลื่นขี้สูง อยู่ทางตอนใต้ของเทศบาล จะลาดต่ำลงมาทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ จนจดทะเลสาบ ส่วนพื้นที่ทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ และ ตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นพื้นที่ลาดชัน พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในการทำสวนยางพารา และ สวนผลไม้ ปัจจุบันเทศบาลตำบลปากพะยูนมีพื้นที่ 1.5 ตารางกิโลเมตร หรือมีเนื้อที่ประมาณ 937.50 ไร่

ภาพประกอบ 3 : ที่ตั้งอำเภอปากพะยูน

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศ แบ่งเป็น 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนกรกฎาคม ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงเดือนมกราคม อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 25-37 องศาเซลเซียส

ลักษณะของแหล่งน้ำและป่าไม้

บริเวณพื้นที่ในชุมชนมีลักษณะติดกับทะเลมีแหล่งน้ำที่ใช้บริโภคอุปโภค ซึ่งเป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติ คือ ทะเลสาบสงขลา และเทศบาลตำบลปากพะยูนได้ดำเนินการปรับปรุงก่อสร้างขึ้นใหม่เพื่อให้เพียงพอกับการอุปโภคและบริโภคของประชาชน ในส่วนของป่าไม้ ในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลปากพะยูนไม่มีพื้นที่ที่เป็นป่าสงวนหรือไม้เศรษฐกิจ

ประชากร

ในเขตเทศบาลจำนวนประชากรทั้งสิ้น 3,583 คน แยกเป็น

เพศชาย 1,703 คน

เพศหญิง 1,880 คน

มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 1,509 ครัวเรือน ขนาดครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน ต่อ 1 ครัวเรือน มีความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ย 2,268 คน ต่อ ตร.กม

ระบบเศรษฐกิจ

1. การเกษตร

ในเขตเทศบาลมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งสิ้น 100.33 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 937.50 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 10.70 ของพื้นที่ทั้งหมด มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญคือ ยางพารา และไม้ผลต่าง ๆ

2. การประมง

ประชาชนในเขตเทศบาล มีการประกอบอาชีพประมงขนาดเล็กเป็นส่วนมาก

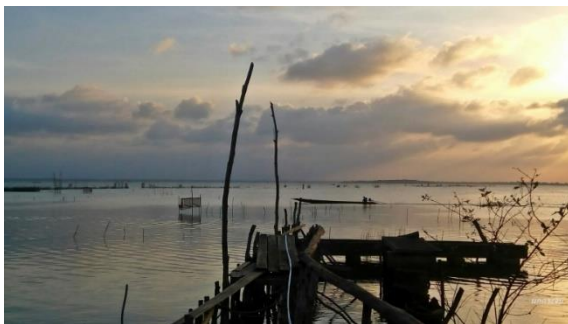
3. การปศุสัตว์

เทศบาลตำบลปากพะยูนมีพื้นที่ขนาดเล็ก จึงไม่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพปศุสัตว์ จึงไม่มีครัวเรือนที่ทำการปศุสัตว์อย่างจริงจัง จะมีเพียงแต่การเลี้ยงไว้บริโภคภายในครอบครัว เช่น แพะ เป็ด ไก่ เป็นต้น

4. ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปากพะยูน ได้อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ วิธีการทำเครื่องจักสานใช้สำหรับครัวเรือน การทำขนมพื้นเมืองและวิธีการจับปลาธรรมชาติ

ภาพประกอบ 4 : พื้นที่บริเวณเทศบาลตำบลปากพะยูน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพัทลุง (ซ้าย) ภาพทะเลสาบสงขลา ในบริเวณพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน (ขวา) ท่าเรือปากพะยูน

1.2 ความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอความเสี่ยงที่อาจจะเกิดภัยในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน เพื่อให้เข้าใจในปรากฏการณ์การเกิดภัยในพื้นที่ที่ได้ทำการศึกษา ซึ่งจะช่วยให้เห็นบริบทของปรากฏการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้น สามารถสรุปภาพรวม ได้ดังนี้

จากลักษณะภูมิประเทศที่มีพื้นที่ลาดเชิงเขา พื้นที่ราบลุ่มตอนกลาง และพื้นที่ราบลุ่มทะเลสาบสงขลาจึงส่งผลให้เกิดฝนตกในพื้นที่ และน้ำทะเลหนุน ประกอบกับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือค่อนข้างแรงและลมตะวันออกเฉียงใต้พัดปกคลุมอ่าวไทยและภาคใต้ ส่งผลให้พื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูนมีฝนตกหนัก มีปริมาณน้ำฝนสะสมทำให้มีความเสี่ยงที่จะเกิดอุทกภัย ตลอดจนวาตภัยพัดเข้าพื้นที่ ซึ่งในช่วงเดือนสิงหาคมถึงมกราคม พ.ศ. 2565 เทศบาลตำบลปากพะยูนได้ประกาศเป็นเขตพื้นที่ประสบภัยพิบัติ/เขตการให้การความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน (อุทกภัย) ในพื้นที่หมู่ที่ 1,2,3,4,5 และ 6 ซึ่งภัยพิบัติก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน บ้านเรือน พื้นที่ทางการเกษตร ประมง ปศุสัตว์ และสิ่งสาธารณประโยชน์ (สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพัทลุง ,2565) นอกจากนี้หลังจากฝนตกติดต่อกันหลายวัน ทำให้เกิดดินถล่มลงมาทับเส้นทางเข้า-ออก หมู่ที่ 2 อ.ปากพะยูน

ตาราง 6 สถิติการเกิดอุทกภัยของเทศบาลตำบลปากพะยูน

พ.ศ.	จำนวนครั้งที่เกิดภัย (ครั้ง)	พื้นที่ประสบภัย (ชุมชน)	ผลกระทบความเสียหาย				มูลค่าความเสียหาย (ล้านบาท)
			จำนวนครัวเรือนที่ประสบภัย	เสียชีวิต (คน)	สูญหาย (คน)	บาดเจ็บ (คน)	
2558	-	ม.1 ต.ปากพะยูน	189	-	-	-	-
2559	2	พะยูน	250	-	-	-	496,125
2560	2	1.ชุมชนบ้าน	300	-	-	-	600,300
2561	1	ออก	-	-	-	-	559,000
2562	-	2.ชุมชนบ้านกลาง 3.ชุมชนอำเภอกำ 4.ชุมชนหัวฝาด	-	-	-	-	-
รวม	5	ชุมชนทั้ง 4 ชุมชน	739	-	-	-	1,655,425

ที่มา : งานสวัสดิการและสังคมเทศบาลตำบลปากพะยูน ข้อมูล ณ วันที่ 8 มกราคม 2563

การจัดลำดับความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน

จากการวิเคราะห์สถานการณ์ภัยพิบัติและการประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติภายใต้ฐานข้อมูลสถานการณ์ภัยพิบัติ สถิติการเกิดภัย ความถี่การเกิดภัย และปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสียหาย สามารถจัดลำดับความเสี่ยงจากมากไปหาน้อย ตามลำดับ ดังนี้

ตาราง 7 ลำดับความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

ลำดับความเสี่ยงภัย	ประเภทของภัย	ลักษณะของการเกิดภัย
1	อุทกภัยและวาตภัย	ฝนตกหนัก, น้ำทะเลหนุน
2	ภัยแล้ง	ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น สวนยาง สวนผลไม้ อยู่ในสภาวะขาดน้ำ
3	อัคคีภัย	ไฟไหม้บ้านเรือน ร้านค้า

ที่มา : ผู้วิจัย (2565)

ปฏิทินภัยพิบัติประจำปี

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา มีการเกิดภัยขึ้นบ่อยครั้งและเกิดขึ้นเป็นประจำจึงทำให้เทศบาลตำบลปากพะยูนสามารถคาดการณ์การเกิดภัยได้มากขึ้น ได้แก่ อุทกภัยและวาตภัย นอกจากนี้ยังมีภัยจากการคมนาคม (อุบัติเหตุทางถนน)

ตาราง 8 ปฏิทินการเกิดภัย

ภัย/ เดือน	ระยะเวลาที่เกิดภัย												
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
อุทกภัย/ วาตภัย	←	→									←	→	
อัคคีภัย	←	→										←	→
อุบัติเหตุทาง ถนน	←												→

ที่มา : ผู้วิจัย (2565)

ความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน ได้แก่ อุทกภัย (น้ำท่วมขัง/น้ำล้นตลิ่ง/น้ำป่าไหลหลาก) วาตภัย และน้ำทะเลหนุนช่วงมรสุมพายุฤดูร้อน ปัญหาฝนทิ้งช่วง โรคระบาดจาก สัตว์ และโรคแมลงศัตรูพืช ดังคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ในช่วงที่ผ่านมาจังหวัดพัทลุงประสบภัยพิบัติด้านการเกษตรอันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติหลายรูปแบบ อาทิ อุทกภัย วาตภัย รวมทั้งปัญหาฝนทิ้งช่วง การระบาดของโรคแมลงศัตรูพืช และโรคระบาดสัตว์”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 15 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...ปากพะยูนมีภัยพิบัติมีพายุเข้า ดินทรุด แต่ก่อนเคยมีดินถล่ม เมื่อ 10-20 ปีที่แล้ว แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีนานแล้ว”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 29 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...ภัยพิบัติ คือ น้ำท่วมขัง น้ำท่วมปี 54 ปากพะยูนโดนสาหัสเหมือนกัน และมีพายุมรสุมมแรง”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 7, 3 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...มีภัยพิบัติน้ำท่วม กับพายุแต่พายุมาเป็นช่วง ๆ และก็ดินทรุดที่เกิดจากฝีมือมนุษย์”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 17, 7 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

จากการให้คำสัมภาษณ์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน ได้แก่ น้ำท่วมขัง น้ำทะเลหนุน พายุ ดินทรุด

1.3 ผลกระทบในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน

จากภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในพื้นที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน ในด้านกายภาพ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ ตลอดจน ระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ สัตว์เลี้ยง สามารถสรุปภาพรวมได้ ดังนี้

1.3.1 ผลกระทบด้านกายภาพ

จากการลงพื้นที่พบว่าความเสียหายแก่ชีวิต ผู้ได้รับบาดเจ็บมีไม่มากแต่เคยมีปรากฏผู้เสียชีวิตจากพายุ จำนวน 1 ราย โครงสร้างสาธารณูปโภคภายในชุมชน เช่น ไฟฟ้า ประปา น้ำดื่มชุมชน เครื่องปั้นไฟชุมชน ตลาดสดได้รับความเสียหาย ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของประชาชน และในด้านการเกษตรได้รับผลกระทบ เช่น สวนยาง สวนปาล์ม สวนผัก สวนผลไม้ของชาวบ้าน ได้รับเสียหายทั้งสิ้น บางครัวเรือนพืชผลทางการเกษตรเสียหายทั้งแปลง และสิ่งแวดล้อมได้รับผลกระทบ ส่งผลให้ระบบนิเวศตลอดจนสิ่งแวดล้อมได้รับความเสียหาย

จากคำสัมภาษณ์ทำให้ทราบถึงผลกระทบจากภัยพิบัติด้านกายภาพในมิติต่าง ๆ ในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...ได้รับผลกระทบ เช่น บ้านเรือนได้รับความเสียหายและทางร้านและโกดังได้รับผลกระทบหลังคาเปิดพายุเข้า แล้วถ้าน้ำท่วมเอาของมาขายบนถนน”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 29 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...น้ำไม่ไหล ไฟไม่ติด ร้านค้า ตลาดสด ร้านสะดวกซื้อ ยังกระทบ ตู้เอทีเอ็ม ก็โดนหมด ในช่วงพายุมา น้ำท่วมขัง แต่มันเป็นแค่แป๊บ ๆ ไม่ถึงขั้นวิกฤติ หรือต้องขอความช่วยเหลือจากภายนอก ประชาชนยังช่วยเหลือตัวเองได้”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 9, 30 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...การเกิดภัยพิบัติมีผลกระทบเช่นบ้านเช่า จะไม่มีการทำมาหากินทางหน่วยงานก็อาจมีค่าเช่าทดแทน ภัยพิบัตินี้ส่งผลกระทบต่อทุกด้านไม่ว่าสังคม กายภาพ

สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 10, 30 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...พายุแรงแรงๆ มาที่หนึ่งบ้านเรือนเสียหาย หลังคาบ้านปลิวก็มี ข้าวของปลิวก็มี บางบ้านต้นไม้ล้มใส่ก็มี แต่มันก็ไม่ได้โดนทุกหลัง โดนแค่บางบ้าน”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 12, 30 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...กระทบต่อส่วนรวมนะพวกไฟฟ้า ประปาที่ใช้ไม่ได้”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 17, 7 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...โรงเรียนปิด น้ำท่วมขังในโรงเรียน นักเรียนก็มาเรียนไม่ได้ ทางมาโรงเรียนมีน้ำท่วม”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 19, 15 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

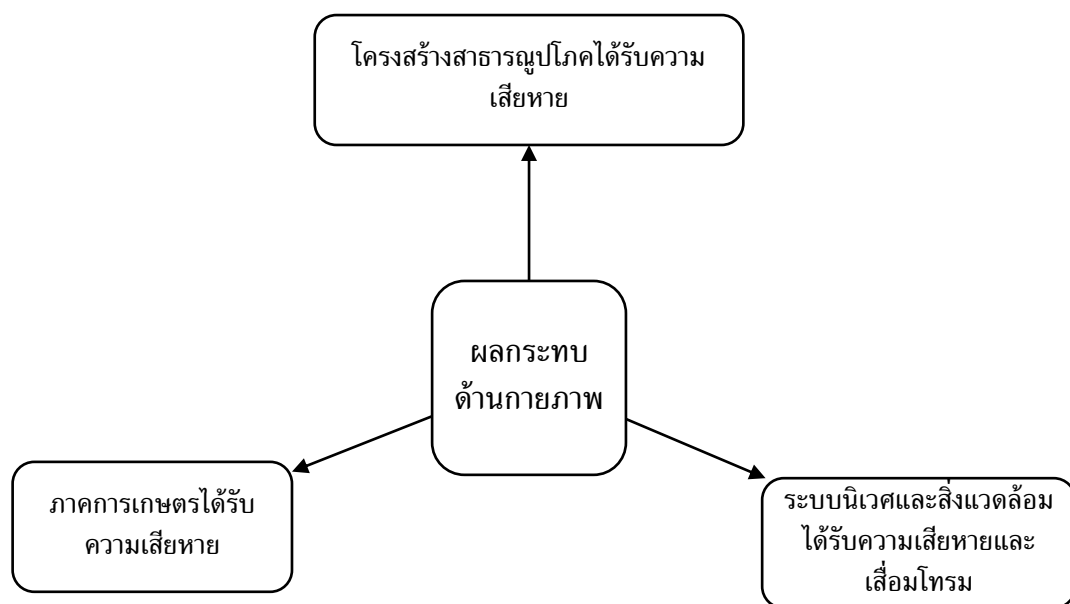
“...ผลกระทบทำให้บ้านเรือนเสียหายโดยเสียหายบางส่วน ถ้าบ้านเสียหายก็ไปอยู่บ้านเครือญาติ โดยน้ำท่วมปี 53 มีการท่วมบ้านมิดชั้น 1”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 25, 3 มกราคม 2566, สัมภาษณ์)

“...มีครั้งหนึ่งต้นไม้ ต้นใหญ่ๆ เลยนะ บิดหมุนเป็นเกลียว เหมือนในหนัง ส่วนผู้เสียชีวิตมันแทบไม่มี พายุมา น้ำมา คือคนมักจะรู้ล่วงหน้า แต่มันก็เคยมีผู้เสียชีวิต ตอนพายุเข้าตอนนั้น ผมจำไม่ได้ปีอะไร คนตายเป็นคนเฝ้าเกาะ แล้วพายุพัดมา ถูกพายุพัด มาเจออีกที่เป็นศพแล้ว”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 26, 19 มกราคม 2566, สัมภาษณ์)

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าประชาชนได้รับผลกระทบทางกายภาพในมิติต่าง ๆ อาทิ ระบบสาธารณูปโภคของชุมชน เช่น ไฟฟ้า ประปา น้ำดื่มชุมชน เครื่องปั้นไฟชุมชน ตลาดสด ได้รับความเสียหาย ส่งผลให้การดำเนินชีวิตประจำวัน ในด้านการเกษตร ได้รับความผลกระทบอย่างมาก นับเป็นหลายร้อยไร่ เช่น สวนยาง สวนปาล์ม สวนผัก สวนผลไม้ ได้รับความเสียหายมากที่สุด และสิ่งแวดล้อมได้รับผลกระทบ ส่งผลให้ระบบนิเวศได้รับความเสียหาย ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 ผลกระทบด้านกายภาพจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน

ภาพประกอบ 6 ภาพบ้านเรือนประชาชนได้รับความเสียหาย รวมถึงธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร บริเวณชุมชนหัวฝาดได้รับความเสียหาย

ภาพประกอบ 7 ภาพผลกระทบจากน้ำท่วมส่งผลให้การดำรงชีวิตประจำวันและการคมนาคมไม่สามารถสัญจรได้

1.3.2 ผลกระทบด้านสังคม

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพบว่าผลกระทบในด้านสังคม ประชาชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบ ในด้านความเครียด เกิดภาวะวิตกกังวล เนื่องจากการดำรงชีวิตประจำวันมีความลำบาก และทรัพยากรในการประกอบอาชีพได้รับเสียหาย พร้อมทั้งอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพได้รับความเสียหาย ส่งผลให้เกิดภาวะเครียด ในด้านประชากร บางครอบครัวมีการย้ายถิ่นที่อยู่ จากเดิมอาศัยอยู่ในพื้นที่เปราะบางและเป็นจุดเสี่ยงภัยในพื้นที่ ย้ายไปอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบน้อยลง นอกจากนี้ประชาชนยังได้รับผลกระทบจากโรคติดต่อ อาทิ โรคน้ำกัดเท้า โรคไข้หวัด โรคปอดบวม โรคตาแดง อาหารเป็นพิษ โรคฉี่หนู ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“... สภาวะเครียดต้องมีอยู่แล้ว เพราะคนไม่สามารถใช้ชีวิตได้เหมือนเดิม จะออกไปกินน้ำซาก็ไม่ได้ ออกไปซื้อปลาทำแกงก็ไม่ได้ ส่งผลต่อสภาวะจิตใจ แต่ไม่หนักหนา แต่ที่หนักก็พวกโรคที่จะมากับน้ำ เช่น โรคน้ำกัดเท้า โรคไข้หวัด โรคตาแดง โรคติดเชื้ออาหารเป็นพิษ ท้องร่วง โรคฉี่หนู โรคไข้เลือดออก โรคหัด โรคไข้มาลาเรีย พวกนี้มีมาทุกทีที่มีน้ำมา”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, 15 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...บางคนเขาก็เครียดนะ บางครอบครัวที่โดนหนัก ๆ พอเครียด ๆ ขายของไม่ได้ ก็ไปค้าขายยาเสพติด บางครอบครัวก็ต้องไปกู้นอกระบบ ไปกู้หนี้ยืมสินมา”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 29 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...พี่ก็เครียด และเชื่อว่าทุกครัวเรือนก็กังวล เพราะว่ามันเป็นที่เรากำหนดและควบคุมไม่ได้ มันใช้ชีวิตแบบปกติไม่ได้ ไปทำงานก็ไม่ได้ ต้องไปยืมเงินญาติมาใช้จ่ายชีวิตประจำวัน”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 11, 15 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

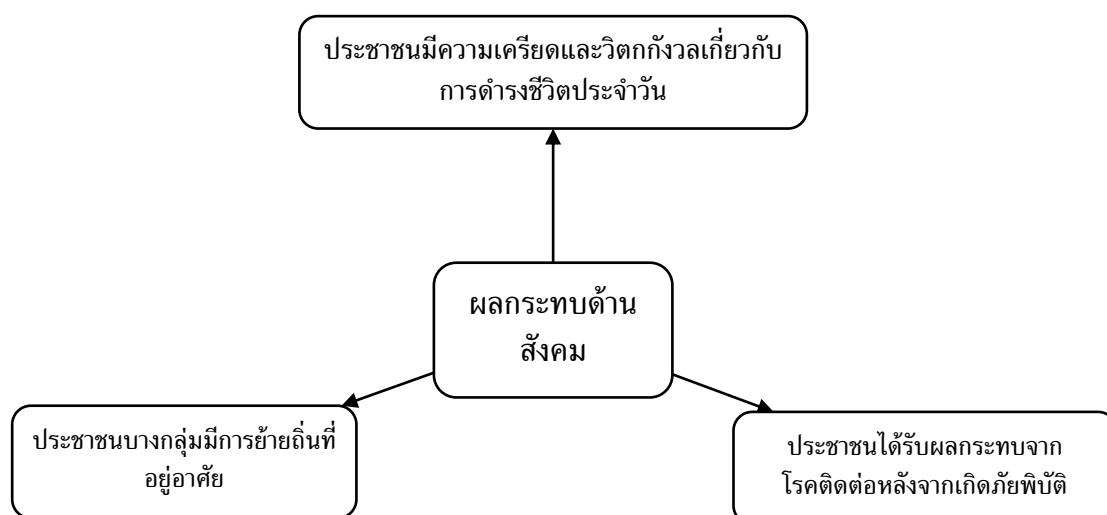
“...กระทบกับสภาพจิตใจของประชาชนบางคนมีความวิตกกังวล เพราะบางคนมีโรคประจำตัว ต้องเดินทางไปโรงพยาบาล บางคนเป็นผู้ป่วยติดเตียง การเคลื่อนย้ายและการดูแลจึงมีขั้นตอนมากกว่าปกติเพราะญาติ ๆ และพยาบาลพิเศษที่ดูแลผู้ป่วยต้องทำหน้าที่เพิ่มขึ้น เช่น การรักษาความรักษาของผู้ป่วยและผู้ดูแล เพื่อป้องกันโรคที่มาจากน้ำท่วม”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 12, 30 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...ประชาชนส่วนใหญ่มีความกังวล เกี่ยวกับความเป็นอยู่ เป็นห่วงบ้านเรือนที่อยู่อาศัย และสัตว์เลี้ยง และเป็นห่วงสวนยาง ไร่ผักผลไม้ของตน เพราะบางคนเพิ่งเริ่มทำการเกษตร เริ่มกรีดยางเอง”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 26, 19 มกราคม 2566, สัมภาษณ์)

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ผลกระทบด้านสังคมประชาชนในพื้นที่ส่วนมากมีความเครียดและมีสภาวะวิตกกังวลเกี่ยวกับการดำรงชีวิตประจำวัน และความเป็นอยู่ของประชาชนในช่วงการเกิดภัยพิบัติ ตลอดจนประชาชนมีความกังวลเกี่ยวกับโรคติดต่อที่จะมาหลังจากเกิดภัยพิบัติ เช่น โรคหวัด ไข้หวัดใหญ่ ไข้หวัดใหญ่ ที่อาจจะแพร่ระบาดในชุมชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ดังภาพประกอบ 8

ภาพประกอบ 8 ผลกระทบด้านสังคมจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน

1.3.3 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

จากสถานการณ์การเกิดภัยพิบัติในพื้นที่ชุมชนเทศบาลตำบลปากพะยูน เช่น น้ำท่วม และพายุพัดเข้าทำเรือและตลาดสด ส่งผลให้รายได้ของชุมชนลดลง รายได้ของประชาชนลดลง หรือสูญเสียรายได้ ประชาชนที่ประกอบอาชีพได้รับความเสียหาย เพราะสูญเสียทั้งรายได้และผลผลิต เนื่องจากไม่สามารถจำหน่ายสินค้าได้ และพืชผลทางการเกษตร และอาหารทะเล เน่าเสีย นอกจากนี้ผลผลิตทางการเกษตร และผลผลิตทางประมงลดลง และได้รับความเสียหาย ไม่สามารถจำหน่ายออกสู่ตลาดภายนอกได้ ผู้ประกอบร้านค้า ร้านอาหารไม่สามารถประกอบอาชีพได้ เนื่องจากโครงสร้างของสิ่งปลูกสร้างได้รับความเสียหาย ดังคำสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

“...พอพายุมา น้ำมาพื้ก็ได้รับความเสียหายด้านรายได้ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้ของชาวเกษตรกรและความเป็นอยู่ของเกษตรกรเป็นอย่างมาก เกษตรกรสูญเสียผลผลิตเท่ากับสูญเสียรายได้”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2, 15 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...แม่ค้า พ่อค้าทุกคนขายของไม่ได้ บางคนพยายามจะขายก็ไม่มีคนจะมาซื้อ เพราะบางคนก็ไม่สามารถออกจากบ้านได้ เนื่องจากน้ำท่วมขังบริเวณหน้าบ้านและในบ้าน ส่งผลต่อรายได้ของพ่อค้าแม่ค้าในชุมชน”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 29 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...ทางบ้านผลกระทบจากน้ำท่วม มีผลกระทบทางด้านการทำมาหากิน น้ำท่วมมันเลยหากินไม่ได้ คลื่นแรง เรือก็ไม่กล้าลงไป โรงแรมได้รับผลกระทบทางด้านรายได้ เพราะช่วงฤดูฝนไปไหนมาไหนลำบาก ด้านสังคมไม่ได้รับผลกระทบใช้ชีวิตประจำวัน”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 8, 29 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...สวนยางของชาวบ้านก็เก็บไม่ได้ ต้นยางล้มกันเป็นแถวๆ ของผมเองก็โดนไปเยอะ ต้องตัดยกใหม่ ปลูกใหม่กัน กระทบทั้งรายได้ กระทบทั้งจิตใจ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 9, 30 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

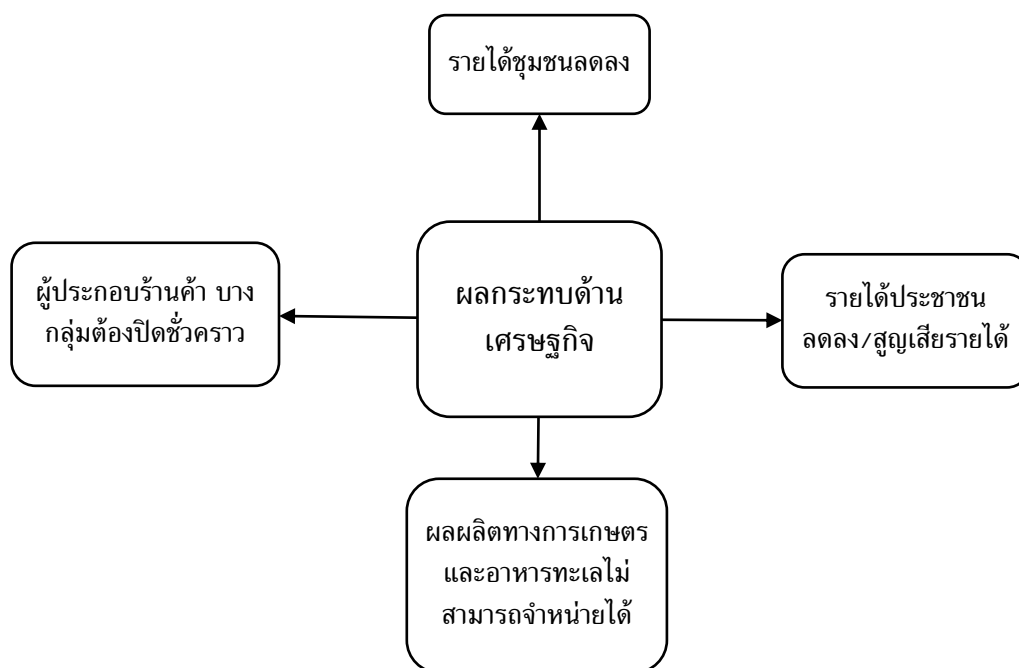
“...ผลกระทบเศรษฐกิจ ขายของไม่ได้ มีการกักตุนแต่ละบ้าน ด้านสังคม มีการอำนวยความสะดวกด้านบ้านเรือน ข้าวสารอาหารแห้ง กระทบกับชีวิตประจำวัน โดยจากภัยที่เกิดขึ้น 50 เปอร์เซ็นต์ไม่มีการเข้ามาดูแล”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 16, 19 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...พี่ชายของในตลาดไม่ได้เลย ตลาดสดมันจมน้ำขัง คนก็หายหมด พวกเส้นถนนหน้ามัสยิด ย่านการค้า ย่านเศรษฐกิจเลย แม่ค้า พ่อค้ายังขายไม่ได้เลย มันก็กระทบนะสำหรับครอบครัวพี่”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 20, 14 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

จากคำสัมภาษณ์ สามารถสรุปภาพรวมได้ว่า ประชาชนได้รับความผลกระทบด้านเศรษฐกิจอย่างมาก ประชาชนได้รับความเสียหายในด้านการประกอบอาชีพเป็นส่วนมาก ซึ่งได้รับผลกระทบทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ มีรายได้ลดลง ไม่สามารถขายของในตลาดสดได้ ร้านค้าไม่สามารถเปิดขายได้ ผลผลิต พืชทางการเกษตรไม่สามารถจำหน่ายได้ ผลผลิตเกี่ยวกับประมงไม่สามารถจำหน่ายและส่งออกไปจำหน่ายสู่ตลาดภายนอกได้ ดังภาพประกอบ 9

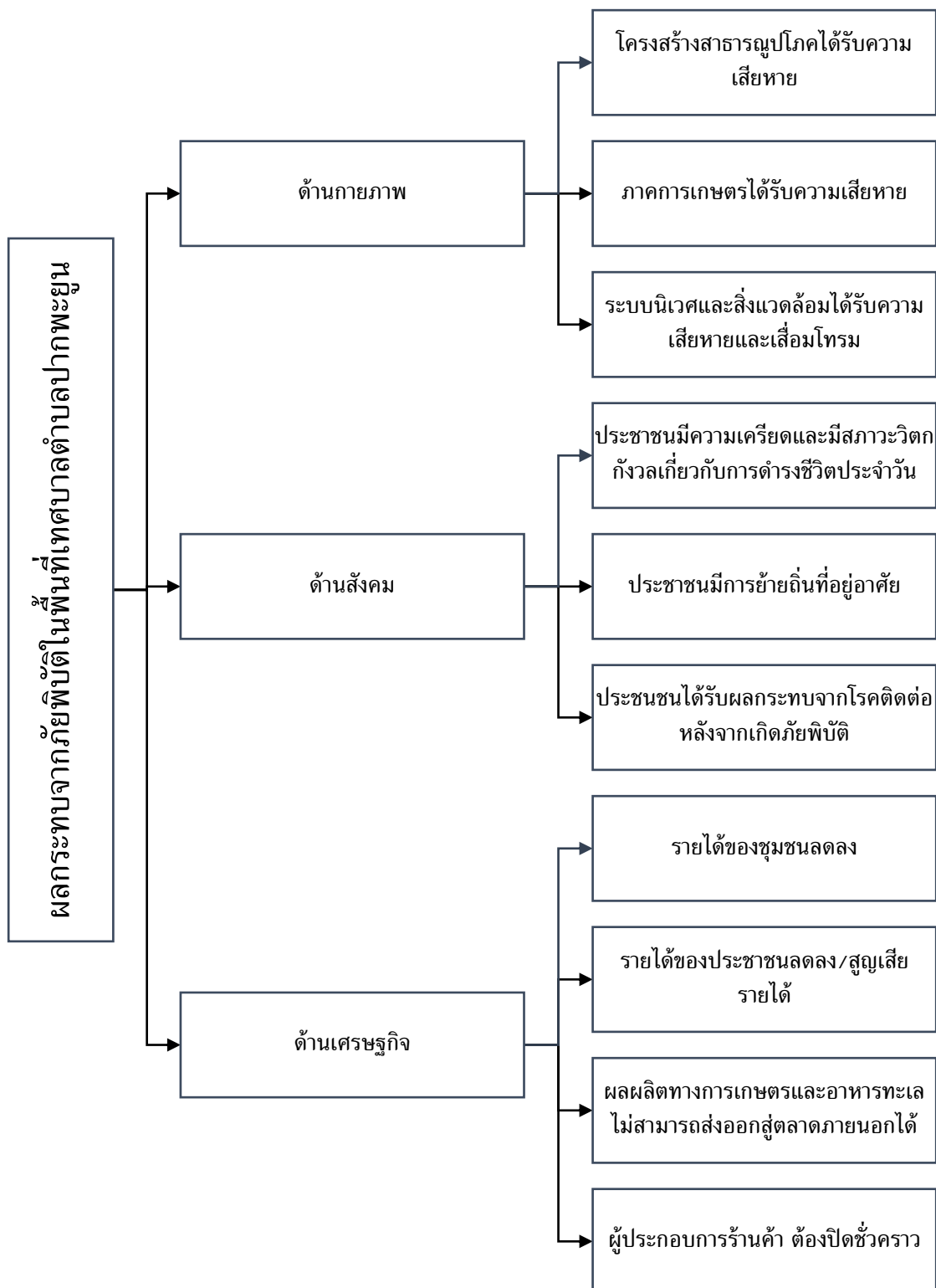

ภาพประกอบ 9 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน

ภาพประกอบ 10 ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมและพายุ ไม่สามารถประกอบอาชีพได้

ทั้งนี้สามารถสรุปผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูนญภาพรวมได้ 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านกายภาพ ความเสียหายในชีวิตมีไม่มาก โครงสร้างสาธารณูปโภคภายในชุมชน เช่น ไฟฟ้า ประปา น้ำดื่มชุมชน เครื่องปั้นไฟชุมชน ตลาดสด ได้รับความเสียหาย ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนไม่ได้รับความสะดวก และในด้านการเกษตร ได้รับผลกระทบ เช่น สวนยาง สวนปาล์ม สวนผัก สวนผลไม้ของชาวบ้าน ได้รับเสียหายทั้งสิ้น บางครัวเรือนพืชผลทางการเกษตรเสียหายทั้งหมด และสิ่งแวดล้อมได้รับผลกระทบ ส่งผลให้ระบบนิเวศได้รับความเสียหาย 2) ด้านสังคมพบว่าประชาชนความมีเครียด วิตกกังวล เกี่ยวกับความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชนในช่วงการเกิดภัยพิบัติ ประชาชนต้องอาศัยอยู่แต่ในบ้านเนื่องจากน้ำท่วมขังในบ้าน ส่งผลให้สภาพจิตใจอ่อนแอ เบื่อหน่าย และทรัพยากรการประกอบอาชีพได้รับเสียหาย พร้อมทั้งอุปสรรคในการประกอบอาชีพได้รับความเสียหาย ส่งผลให้เกิดภาวะเครียดในการประกอบอาชีพ ในด้านประชากร บางครอบครัวมีการย้ายถิ่นที่อยู่ ไปอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบน้อยลง นอกจากนี้ได้รับผลกระทบจากโรคติดต่อ อาทิ โรคน้ำกัดเท้า โรคไข้หวัด โรคปอดบวม โรคตาแดง อาหารเป็นพิษ โรคฉี่หนู และ 3) ด้านเศรษฐกิจ รายได้ของประชาชนลดลง หรือสูญเสยรายได้ ประชาชนที่ประกอบอาชีพ เนื่องจากไม่สามารถจำหน่ายสินค้าได้ และพืชผลทางการเกษตร และอาหารทะเล นำเสย นอกจากนี้ผลผลิตทางการเกษตร และผลผลิตทางประมงลดลงและได้รับความเสียหาย ไม่สามารถจำหน่ายออกสู่ตลาดภายนอกได้ ผู้ประกอบร้านค้า ร้านอาหารไม่สามารถประกอบอาชีพได้ เนื่องจากโครงสร้างของสิ่งปลูกสร้างได้รับความเสียหาย ดังภาพประกอบ 11

ภาพประกอบ 11 ผลกระทบจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน

ส่วนที่ 2 การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

1.การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ พบว่าเทศบาลตำบลปากพะยูนมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่มากนัก และไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน ได้แก่ 1) การนั่งเรือชมนก ชมปลา ชมวิถีชีวิตชาวเล ล่องแพชมธรรมชาติและชมรังนกนางแอ่น 2) การจัดกิจกรรมปล่อยกุ้ง ปล่อยพันธุ์ปลาและสร้างบ้านปลา และ 3) กิจกรรมส่งเสริมการปลูกการชายเลน ดังนี้

1) การนั่งเรือชมนก ชมปลา ชมวิถีชีวิตชาวเล ล่องแพชมธรรมชาติและชมรังนกนางแอ่น

จากการสัมภาษณ์สะท้อนว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ การนั่งเรือชมนก ชมปลา ชมรังนกนางแอ่น พร้อมทั้งชมวิถีชีวิตชาวบ้านที่ประกอบอาชีพประมง และชาวบ้านที่ประกอบอาชีพการแปรรูปอาหารทะเล และนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม

“...มีให้ล่องแพ ไปแลรังนก ไปเกาะกระกิมี่ มีชมรมแปรรูปอาหาร ทำให้คนมาเที่ยวได้ดู ได้ลองทำ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2, 15 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...ขี่เรือชมธรรมชาติ ชมอ่าวบัว และพานักท่องเที่ยวหรือประชาชนทั่วไปไปดูรังนก แต่ตอนนี้เป็นของสัมปทาน ต้องขออนุญาตก่อนเข้าไปและสอนการทำประมงแบบดั้งเดิม”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 9, 30 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...แต่ก่อนพานักท่องเที่ยวขึ้นเรือที่ทำเรือปากงูไปดูรังนกนางแอ่น นำเสนอวิถีชีวิตชาวบ้าน และนักท่องเที่ยวได้ซื้ออาหารทะเลสด ๆ ที่ขึ้นจากทำเป็นของฝาก”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 14, 29 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

2) การจัดกิจกรรมปล่อยกุ้ง ปล่อยพันธุ์ปลาและสร้างบ้านปลา

จากการลงพื้นที่พบว่า ทางหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการส่งเสริมกิจกรรมการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ เช่น พ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ปลา การเพาะเลี้ยงกุ้ง ใน

โครงการอนุบาลสัตว์น้ำ และมีกิจกรรมการสร้างบ้านปลาในทะเล เพื่อเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ ดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“...ทางเทศบาลได้จัดให้มีโครงการอนุบาลสัตว์น้ำ เพื่อเพาะเลี้ยงพันธุ์ตัวอ่อน ก่อนจะไปปล่อยลงสู่ทะเล และกิจกรรมการสร้างบ้านปลาก็ได้รับการตอบรับดี ทั้งนักท่องเที่ยวและประชาชนต่างมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 15 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...พวกหน่วยงานต่าง ๆ มีกิจกรรมปล่อยกุ้ง ปล่อยปลา ประชาชนเองก็ไปร่วมกิจกรรมด้วย”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 16, 19 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...มีการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ มีการทำบ้านปลา ปะการังเทียม ให้กุ้งปลาที่มีอยู่อาศัย”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 17, 7 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

3) กิจกรรมส่งเสริมการปลูกป่าชายเลน

จากการลงพื้นที่พบว่าหน่วยงานภาครัฐและประชาชนในพื้นที่ที่มีการส่งเสริมกิจกรรมการปลูกป่าชายเลนในบริเวณพื้นที่ ซึ่งกิจกรรมการปลูกป่าชายเลนเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของโรงเรียนในชุมชนและเป็นกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว ดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“...มีการส่งเสริมการปลูกป่าชายเลน แต่ส่วนมากเป็นกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นให้เด็ก ๆ ลงไปปฏิบัติ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 18, 15 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

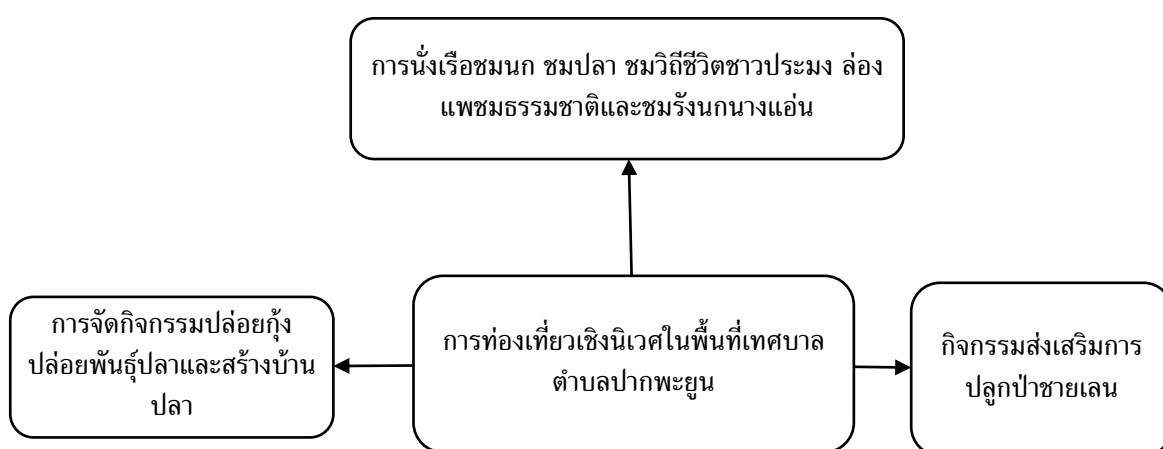
“...การปลูกป่าชายเลนส่วนมากหน่วยงานรัฐเป็นคนจัดการ แต่มีนักเรียนนักท่องเที่ยวที่มาซื้อจักรยานและทำกิจกรรมปลูกป่า”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 20, 14 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...มีกิจกรรมขี่จักรยานรอบ ๆ ชายฝั่ง บางครั้งในมีกิจกรรมมีการปลูกต้นโกงกาง ปลูกต้นไม้”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 25, 3 มกราคม 2566, สัมภาษณ์)

กล่าวโดยสรุปการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน ได้แก่ 1) การนั่งเรือชมนกนางแอ่น ชมปลา ชมวิถีชีวิตชาวประมง ล่องแพชมธรรมชาติและชมรั้งนกนางแอ่น 2) การจัดกิจกรรมปล่อยพันธุ์กุ้ง ปล่อยพันธุ์ปลาและกิจกรรมการสร้างบ้านปลา เพื่อเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำในทะเล และ 3) กิจกรรมการปลูกป่าชายเลนสำหรับประชาชนนักเรียนและท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังภาพประกอบ 12

ภาพประกอบ 12 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน

2. การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์สามารถนำเสนอการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูนสามารถแบ่งได้ 4 มิติ ได้แก่ 1) การใช้กลยุทธ์การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์น้ำ 2) การใช้กลยุทธ์การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศ 3) การใช้กลยุทธ์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนและ 4) การใช้มาตรการจากภาครัฐเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ โดยสามารถสรุปภาพรวม ได้ดังนี้

1. การใช้กลยุทธ์การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์น้ำ

การใช้กลยุทธ์การฟื้นฟู ซึ่งเป็นการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ชุมชน และการฟื้นฟูสภาพพันธุ์สัตว์น้ำที่หลากหลายของชุมชน ในปัจจุบันพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูนมีความเสื่อมโทรมและพันธุ์สัตว์น้ำลดลง จึงได้จัดให้มีกิจกรรมการอนุรักษ์และส่งเสริมปลูก

ป่าชายเลน และมีการส่งเสริมนักเรียนในพื้นที่การในทำกิจกรรมการปลูกป่าชายเลน ปล่องพันธุ์สัตว์น้ำลงทะเล รวมถึงการปล่อยปูม้า และการสร้างบ้านปลาในทะเลสาบสงขลา เพื่อรักษาระบบนิเวศและการปลูกป่าชายเลน ซึ่งการฟื้นฟูป่าชายเลนเพื่อเพิ่มความสามารถในการปรับตัวของระบบนิเวศป่าชายเลนที่เสื่อมโทรมหรือได้รับความเสียหาย และถูกทำลาย โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน ดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“...การฟื้นฟูอยากเน้นไปที่ป่าเสื่อมสภาพที่เหมาะสมให้แก่ชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชนในการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูป่าอนุรักษ์เสื่อมสภาพ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2, 15 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...การฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ที่เสื่อมโทรม เช่น การปลูกป่าชายเลน การทำธนาคารปูม้า การทำปะการังเทียม”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 29 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...การพัฒนาและฟื้นฟู ในการพัฒนาจะมีการลอกคูเพื่อให้ระบายเร็ว การอนุรักษ์ก็จะเป็นต้นไม้ ป่าชายเลน”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 7, 3 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...การฟื้นฟูถ้าพูดถึงก็เป็นการฟื้นฟูในเรื่องของฟื้นฟูระบบนิเวศทางบก และน้ำส่วนด้านการอนุรักษ์เป็นการปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพ และถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 14, 29 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...การฟื้นฟู ที่คิดว่า หลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 สิ่งสำคัญที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินการเพื่อวางแผนระยะยาวในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควรเดินหน้าดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ทุกภาคส่วนทั้งประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยว มีความรู้ ความตระหนักและเห็นความสำคัญของการดูแล รักษา ฟื้นฟู ธรรมชาติ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 19, 15 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...การฟื้นฟูก็อยากให้ฟื้นฟูธรรมชาติ ฟื้นฟูแหล่งน้ำที่ทรุดโทรม เช่น แหล่งน้ำที่มีหวั่นภัยที่ฟื้นฟูให้เป็นแหล่งปลา เพื่อขยายพันธุ์ปลา”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 24, 18 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...โครงการฟื้นฟู มีการปล่อยกุ้ง ปล่อยปลา การพัฒนา มีการปรับปรุงหน้าตลาด น้ำตก ทำเรือ มีการเคลื่อนปลาพะยูนไปทาสีใหม่เพื่อให้นักท่องเที่ยวมาถ่ายรูปได้เหมือนจุดเช็คอิน มีการปั่นจักรยาน แต่ทางชุมชนขาดงบประมาณในการจัดการ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 26, 3 มกราคม 2566, สัมภาษณ์)

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การใช้กลยุทธ์การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์น้ำ เป็นการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ชุมชน และการฟื้นฟูรักษาพันธุ์สัตว์น้ำที่หลากหลายของชุมชน เช่น การรณรงค์และส่งเสริมปลูกป่าชายเลน ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำลงทะเล รวมถึงการปล่อยปูม้า และการสร้างบ้านปลาในทะเลสาบสงขลา

ภาพประกอบ 13 ป่าชายเลนบริเวณเทศบาลตำบลปากพะยูน

2. การใช้กลยุทธ์การอนุรักษ์

2.1 การใช้กลยุทธ์การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศ

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพบว่าประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมการท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น สภาพัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการใช้กลยุทธ์การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศในพื้นที่ชุมชน เพื่อขยายพันธุ์สัตว์น้ำ อาทิ โครงการอนุรักษ์นกนางแอ่น และนกเป็ดน้ำ พันธุ์ปลา พันธุ์กุ้ง ซึ่งชาวบ้านและชาวประมงจะมีการสำรวจและช่วยกันอนุรักษ์สัตว์น้ำ และการอนุรักษ์พืชน้ำ แม่น้ำพันธุ์สัตว์น้ำต่างๆ ที่อยู่อาศัยในทะเลสาบสงขลาและแนวชายฝั่งป่าชายเลน พร้อมทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รักษาพันธุ์ไม้ต่างๆ เพื่อให้ระบบนิเวศมีความอุดมสมบูรณ์ พร้อมทั้งสนับสนุนการขยายแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ต่าง ๆ เช่น โครงการสร้างบ้านปลาในทะเลที่ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนโครงการให้ประชาชนเข้าใจและรับรู้ถึงพื้นที่บริเวณในการทำการประมงที่ต้องละเว้นการหาสัตว์น้ำ นอกจากนี้โครงการสร้างบ้านปลายังเป็นเสมือนกำแพงป้องกันความเสี่ยงคลื่นพัดเข้าฝั่งและพัดเข้าหาบ้านเรือนประชาชน และเป็นเสมือนป้อมปราการที่สามารถผลกระทบบจากพายุ ดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“...ด้านการอนุรักษ์ก็อยากให้มีการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ สร้างบ้านปลาในทะเล เพราะอย่างที่รู้ว่าปลาที่อร่อยที่สุด คือ ปลาที่ปากพะยูน ฉะนั้นต้องรักษาสิ่งเหล่านี้ไว้ให้ลูกหลานได้สืบทอด”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 10, 30 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...การอนุรักษ์ก็จะเป็นการอนุรักษ์ธรรมชาติเพราะปากพะยูนส่วนใหญ่ก็เกี่ยวข้องับธรรมชาติ และการฟื้นฟูก็จะเป็นการฟื้นฟูความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 11, 15 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...มีการจัดให้มีศูนย์อนุรักษ์หรือพิทักษ์สิ่งมีชีวิตนอกถิ่นกำเนิด เพื่อเป็นที่พักพิงชั่วคราวที่ปลอดภัย ก่อนนำกลับไปสู่ธรรมชาติ เช่น ศูนย์เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ อนุรักษ์ปลาและกุ้ง ให้มีความอุดมสมบูรณ์”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 16, 19 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...การอนุรักษ์อยากให้ทุกคนสงวนรักษา ฟื้นฟูควบคุมดูแลทรัพยากรในระบบนิเวศให้คงสภาพไว้เพื่อสามารถนำไปเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้มากที่สุดหรือตลอดไป”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 19, 15 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...ส่วนการอนุรักษ์ก็เป็นเกี่ยวกับอนุรักษ์พวกปลา กุ้งที่ปล่อยไป นกนางแอ่น นกเป็ดน้ำ และรักษาพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ อย่าให้ใครมาทำลาย และการจัดกิจกรรมการปลูกบ้านปลา ปะการังเทียม เพื่อเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำและช่วยป้องกันคลื่นซัดมาแรงๆ ช่วยบรรเทาชะลอคลื่นลมกว่าจะเข้ามาถึงทางท่าเรือ ถึงแนวบ้านคนอาศัย”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 20, 14 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์ พบว่า การใช้กลยุทธ์การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศ โครงการอนุรักษ์นกกนางแอ่น และนกเป็ดน้ำ พันธุ์ปลา พันธุ์กุ้ง ซึ่งชาวบ้านประชาชนในพื้นที่ และชาวประมงจะมีการสำรวจและช่วยกันอนุรักษ์ และการอนุรักษ์พ่อพันธุ์ แม่พันธุ์สัตว์น้ำต่าง ๆ ที่อยู่อาศัยในทะเลสาบสงขลาและแนวชายฝั่งป่าชายเลน พร้อมทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เพื่อรักษาระบบนิเวศให้มีความสมดุลของระบบนิเวศ นอกจากนี้ยังเป็นการขยายที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ เช่น โครงการบ้านปลาที่จะช่วยป้องกันและบรรเทาความเสียหายจากพายุพัดเข้าชายฝั่งและพายุพัดเข้าบ้านเรือนประชาชน และรักษาพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ที่จะช่วยป้องกันและชะลอน้ำหลากเมื่อเกิดน้ำทะเลหนุน พัดเข้าชายฝั่งและบ้านเรือนประชาชน นอกจากนี้ความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศจะส่งผลให้เกิดพื้นที่รองรับน้ำเพิ่มขึ้น เพื่อ

เป็นพื้นที่กักเก็บน้ำตามธรรมชาติ ซึ่งนับเป็นการลดความเสี่ยงจากภัย ป้องกันและลดผลกระทบจากภัยพิบัติ

ภาพประกอบ 14 โครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

ภาพประกอบ 15 โครงการสร้างบ้านปลา

ภาพประกอบ 16 กิจกรรมการอนุรักษ์สัตว์น้ำ

2.2 การใช้กลยุทธ์การปลูกจิตสำนึกสร้างความตระหนัก

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพบว่าหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนนักเรียน นักท่องเที่ยว มีการส่งเสริมความรู้การอนุรักษ์ที่ถูกต้องและข้อควรปฏิบัติที่เหมาะสมแก่ประชาชน นักเรียน นักท่องเที่ยว ส่งเสริมให้คนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชนตนเองให้คงสภาพ และยั่งยืน อาทิ การสร้างความตระหนักในการจับปลาไม่ให้มีการจับปลานอกฤดู หรือมีการทำประมงที่ผิดวิธี เช่น การจับกุ้งด้วยไซหนอน หรือการทำโพงพางของชาวประมง ซึ่งจะส่งผลให้ระบบนิเวศเสื่อมโทรม และการรณรงค์ปลูกป่า ปลูกต้นไม้ช่วยป้องกันกัมมันตภาพรังสี เพื่อช่วยลดความรุนแรงของลม การสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเสมือนตัวช่วยในการลดความเสี่ยงความรุนแรงจากภัยพิบัติ ดังคำสัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“...มนุษย์มักตักดวงทรัพยากรมาใช้ไม่ถูกวิธี มันต้องเริ่มจากความคิดของคน ชาวบ้านในชุมชน ถ้ารักชุมชน ความรู้สึกผิดชอบ จะตามมาทันที การสร้างจิตสำนึกให้เกิดกับคน จึงเป็นสิ่งสำคัญ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2, 15 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...การสร้างความรัก ความตระหนัก ความหวงแหนชุมชนบ้านเกิด สร้างจิตสำนึกให้กับชาวบ้าน ช่วยกันเป็นหู เป็นตา ทำในสิ่งที่ควรทำ เช่น ช่วยการเตือนอย่าจับปลานอกฤดู”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 15, 14 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...ช่วยกันจับสัตว์น้ำให้ถูกวิธี การใช้ไซก็ผิดกฎหมาย การทำโพงพางก็ผิด ระบบนิเวศมันเสียหาย”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 17, 7 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...ปลูกจิตสำนึกของชาวบ้าน ไม่ให้ใช้ไซ ไม่ให้จับปลานอกฤดู ไม่ให้คนจับปลาช่วงวางไข่ สัก 2 เดือน คนมันจะได้มีกิน มีขายตลอดปี”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 20, 14 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...ต้องสอดแทรกความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนัก รู้คุณค่าของการรักธรรมชาติ รักสัตว์ ให้กับเด็กนักเรียนและเยาวชน ตั้งแต่ชั้นเรียนอนุบาล ประถม เด็ก ๆ จะได้รู้หน้าที่และบทบาทของตนเมื่อโต”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 21, 14 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...ช่วยกันรณรงค์ไม่ให้จับปลานอกฤดู ถ้าทำได้และคนบอกต่อ ๆ กัน มันจะได้มีกินตลอดปี”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 26, 19 มกราคม 2566, สัมภาษณ์)

จากคำสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ว่า การใช้กลยุทธ์การปลูกจิตสำนึกสร้างความตระหนักให้เกิดกับประชาชนในชุมชน โดยการปลูกจิตสำนึก รู้คุณค่าของธรรมชาติและระบบนิเวศอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รักษาพันธุ์สัตว์น้ำ ตั้งแต่เด็กเล็กไปจนถึงเยาวชน โดยการสร้างความเข้าใจให้ประชาชนในการจับสัตว์น้ำอย่างถูกวิธี และจับสัตว์น้ำเป็นฤดูกาล ในช่วงปลาวางไข่ งดรณรงค์จับปลา เพื่อให้ระบบนิเวศกลับมาสมดุล และการปลูกจิตสำนึกรักต้นไม้ ไม้ตัดไม้ ทำลายป่าและเผาป่า ซึ่งก่อให้เกิดความยั่งยืนให้แก่ชุมชนและเป็นการลดความเสี่ยงความรุนแรงจากภัยพิบัติ

2.3 การอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนพื้นบ้าน

เทศบาลตำบลปากพะยูนเดิมมีวิถีชีวิตการสร้างบ้านเรือนแบบบ้านยกสูง เพื่อเป็นทางผ่านน้ำไหลลงทะเล แต่ในปัจจุบันประชาชนมีความนิยมสร้างบ้านติดพื้น ส่งผลให้เวลาน้ำท่วมขัง น้ำจะระบายไหลลงทะเลช้ากว่าเดิม ดังนั้นการอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนพื้นบ้าน ด้วยการยกพื้นบ้านให้สูงแบบในอดีต จึงสามารถลดผลกระทบจากน้ำทะเลหนุน น้ำท่วมขัง และเส้นทางน้ำไหลออกสู่ทะเล เนื่องจากเทศบาลตำบลปากพะยูนเป็นเส้นทางน้ำไหลออกสู่ทะเล หรือปลายน้ำของจังหวัดพัทลุง และการออกแบบบ้านบริเวณชายฝั่งทะเลที่สร้างด้วยคอนกรีตสมัยใหม่ที่มีความแข็งแรงมากขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“...การท่องเที่ยวธรรมชาติ ส่วนคนที่เข้ามาเขาจะเป็นประเภทชอบธรรมชาติมาดูวิถีความเป็นอยู่ การทำเครื่องมือหาปลา การทำผลิตภัณฑ์ OTOP การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อฟื้นฟูทะเลสาบ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 18, 15 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...คนสมัยก่อน เขาจะสร้างบ้านยกสูง มีใต้ถุน เพื่อไม่ให้เส้นทางเป็นการขัดทางน้ำไหล เพื่อให้ น้ำไหลลงทะเลอย่างรวดเร็ว น้ำแช่อยู่บนบก”

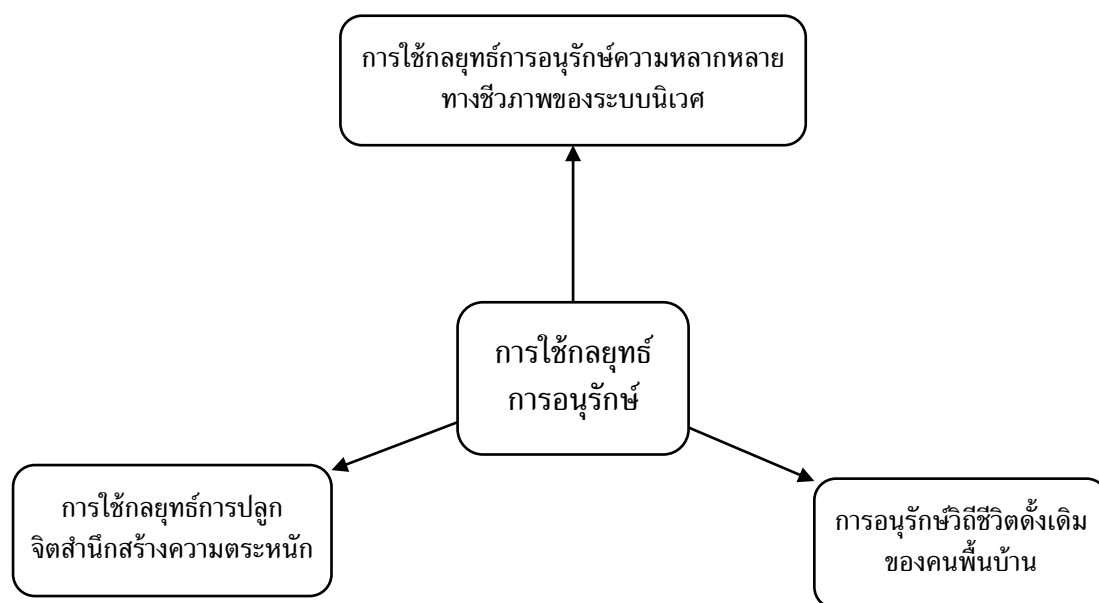
(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 25, 3 มกราคม 2566, สัมภาษณ์)

“...เดิมแถมนี้แต่ก่อนคนสร้างบ้านยกสูงกัน หลัง ๆ มานี่คนสร้างติดพื้นไม่ค่อยมีคนทำบ้านแบบยกสูง เลยทำให้ขวางทางน้ำ น้ำขังนานกว่าเดิม ไม่มีที่พักน้ำ น้ำไหลลงเลช้า ระบายไม่ทัน คุระบายน้ำก็ไม่ทัน”

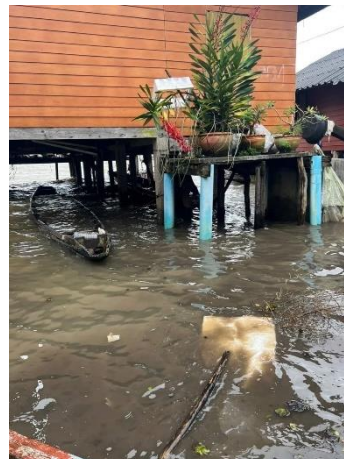
(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 26, 3 มกราคม 2566, สัมภาษณ์)

จากข้างต้นสามารถ สรุปได้ว่า การอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนพื้นบ้าน โดยการอนุรักษ์การสร้างบ้านยกสูง จะสามารถช่วยทำให้น้ำไหลลงทะเลเร็วกว่าเดิม และถ้าหากน้ำทะเลหนุน เอ่อล้นเข้ามา บ้านที่ยกสูงได้รับผลกระทบน้อยกว่าบ้านที่ติดดิน และบ้านยกสูงมีความปลอดภัยจากสัตว์มีพิษที่มากับน้ำ เช่น งู ตะขาบ และแมลงสัตว์ต่าง ๆ ที่อพยพหนีน้ำ

กล่าวโดยสรุปการใช้กลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการอนุรักษ์ พบว่า ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการใช้กลยุทธ์การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศ ซึ่งเป็นเสมือนกำแพงป้องกันความเสี่ยงคลื่นพัดเข้าฝั่งและพัดเข้าหาบ้านเรือนประชาชน การใช้กลยุทธ์การปลูกจิตสำนึกสร้างความตระหนัก เพื่อให้ประชาชนมีการรับรู้ และปรับตัวในการป้องกันและลดผลกระทบจากภัยพิบัติ การปลูกจิตสำนึกรักต้นไม้ ไม่ตัดไม้ ทำลายป่า ซึ่งก่อให้เกิดความยั่งยืนให้แก่ชุมชนและเป็นการลดความเสี่ยงความรุนแรงจากภัยพิบัติ และการใช้กลยุทธ์การอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนพื้นบ้าน เพื่อเป็นทางน้ำไหลลงสู่ทะเล ดังภาพประกอบ 17

ภาพประกอบ 17 การใช้กลยุทธ์การอนุรักษ์ เพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ

ภาพประกอบ 18 บ้านเรือนประชาชนที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน

3. การใช้กลยุทธ์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

การพัฒนาพื้นที่ สภาพแวดล้อมในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน ปรับปรุงโครงสร้างสาธารณูปโภคและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้มีความพร้อมและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ให้มีความสะอาด เรียบร้อย แข็งแรงสามารถใช้งานได้ยาวนาน และสามารถเข้าถึงได้ทุกคน เช่น การปรับปรุงทัศนียภาพแหล่งท่องเที่ยว การซ่อมแซมสะพานไม้ทางเดิน บริเวณท่าเรือ ให้มีความแข็งแรง ทนทาน ทนต่อภัยพิบัติ กิจกรรมทำความสะอาดทุกวันศุกร์ และโครงการซ่อมแซมบ้านเรือนประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติให้มีความแข็งแรง ทนทานมากขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

“...พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย ด้านสถานที่ที่พักและหมู่บ้าน ควรมีการปรับปรุงในด้านถนนหนทาง ความสะอาดสบายในการเข้าถึงมีป้ายบอกทางตั้งแต่ถนนสายหลัก ปรับปรุงสถานที่ภายในหมู่บ้าน ความสะอาดเรียบร้อยของบริเวณท่าเรือ ห้องน้ำ ห้องสุขาควรมีให้เพียงพอและที่สำคัญบริเวณท่าเรือปากพะยูนต้องมีความสวยงามสะอาดมีป้ายบอกทิศทางของบริเวณตลอดจนมีสิ่งสาธารณูปโภคและร้านจำหน่ายของที่ระลึกอย่างเพียงพอและหลากหลาย”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 12, 30 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...การท่องเที่ยวมีการขายแพ็คเกจท่องเที่ยว เพราะที่นั่นมีคนเก่งคนดี มาและมีการพัฒนา มีวัตถุประสงค์มีร่องรอยของร.5 ที่ยังหลงเหลืออยู่ที่นั่น มีการจัดงานย้อนรอยเพื่อสักการะ โดยจะจัดในเดือนกรกฎาคมกลางเดือนของทุกปี โดยจะมีรูปปั้นร.5 โดยมีดอกกุหลาบมาตั้ง โดยทุกบ้านที่ปากพะยูนจะมีความศรัทธาโดยจะมีการจัดตั้งที่เกาะหมาก การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่จะนำมาลดภัยพิบัติซึ่งทางหน่วยงานได้มีการพัฒนาทางการท่องเที่ยวเพื่อ

สร้างเศรษฐกิจเพื่อเป็นแผนพัฒนามีกิจกรรมเช่น ล่องเรือชมธรรมชาติในอุทยานนกน้ำ ส่วนแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปให้ความรู้ และสร้างมาตรฐานการจัดการและการบริการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การอนุรักษ์ก็อนุรักษ์พวกต้นไม้ อนุรักษ์ธรรมชาติ และการฟื้นฟูก็จะเป็นฟื้นฟูแหล่งน้ำ ฟื้นฟูชายทะเล”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 15, 14 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...ในเรื่องของการพัฒนาคือการจัดการกับสิ่งปลูกสร้างของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความแข็งแรง ทนทาน ถนนหนทางให้มีความแข็งแรง”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 17, 7 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“..มีการพัฒนาเก่าคนในหมู่บ้านมีการอบรม การทำอาหารพื้นเมือง เช่น กุ้งแก้ว กุ้งต้มหวาน เป็นสินค้าโอท็อปของที่นี่ทีเดียว จะเป็นปลา 2 น้ำ มีความมัน จะทำยังไงให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและมีสะพานเชื่อมพัทลุงสงขลา จะมีการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมเข้ามาสำรวจและจะมีการผลักดันจากภาครัฐเข้ามาและจะมีสกายวอล์ควัดรัตนราม(วัดพระนอน) กำลังของบประมาณอยู่ ถ้าจะพูดเรื่องการพัฒนา ควรมีการพัฒนาเกี่ยวกับของที่มีชุมชน ไม่ว่าจะเป็โครงสร้างพื้นฐาน คน ปลา กุ้ง หอย มาพัฒนาต่อยอดให้เป็นสินค้า OTOP ส่วนการอนุรักษ์เราก็ต้องอนุรักษ์สิ่งที่มีอยู่ไม่ว่า ต้นไม้ สัตว์น้ำต่างๆ เพื่อให้บุคคลภายนอกมาจับไปใช้สอย”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 21, 14 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...พวกโครงการพัฒนาภูมิทัศน์ชุมชน จัดการขยะ พัฒนาชุมชน พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด ปลอดภัย”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 24, 18 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

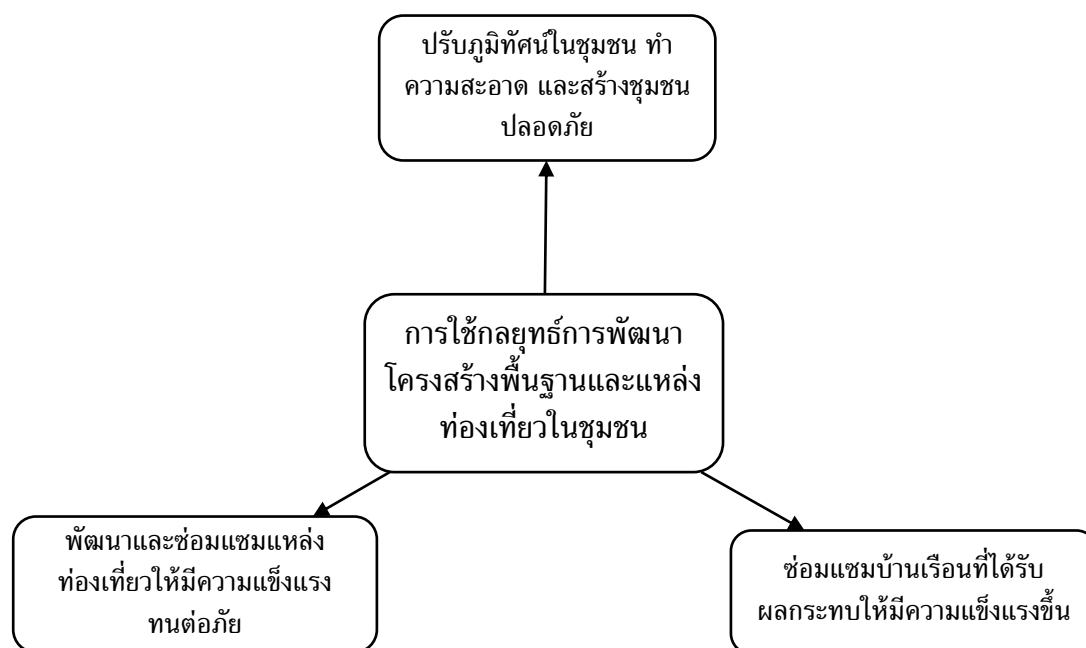
“...โครงการทำความสะอาดจากเทศบาล พัฒนาชุมชนทุกวันศุกร์ ถนนหนทางสว่าง ซ่อมหลอดไฟให้สว่าง ปลอดภัย อำนาจความสะดวกให้กับประชาชนและนักท่องเที่ยว เมื่อมีภัยมา”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 26, 3 มกราคม 2566, สัมภาษณ์)

จากข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่า การใช้กลยุทธ์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนและ เช่น กิจกรรมการทำความสะอาดชุมชน ตลาดสด การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในชุมชน นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์

ให้มีความสวยงาม สะอาด ปลอดภัย แข็งแรง ทนทานต่อภัยพิบัติ พร้อมทั้งมีการซ่อมแซมบ้านเรือนที่ได้รับผลกระทบให้มีความแข็งแรงมากขึ้น และการพัฒนาบุคลากรในชุมชนในการพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้าและพัฒนาต่อยอดจากทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์และเกิดความยั่งยืน ดังภาพประกอบ 19

ภาพประกอบ 19 การใช้กลยุทธ์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน

4. การใช้มาตรการจากภาครัฐเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ

การใช้มาตรการจากภาครัฐในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน พบว่า มีไม่มากเท่าที่ควร หน่วยงานภาครัฐมีการประกาศใช้มาตรการในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน อาทิ การแจกกระสอบทรายกั้นน้ำ การแจกถุงยังชีพ การประชาสัมพันธ์แจ้งเตือนภัยผ่านเสียงตามสาย ประจำชุมชนและการเผาระวังในพื้นที่จุดเสี่ยงทั้งกลางวันและกลางคืน การใช้เครื่องระบายน้ำสูบลงทะเล การติดป้ายธงรงค์ การขุดลอกคูระบายน้ำ เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติและลดผลกระทบพร้อมทั้งรับมือกับภัยพิบัติในชุมชน ดังคำสัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“...จะมีการลดภัยพิบัติและช่วยใส่ถุงยังชีพ มีมาตรการป้องกันภัย คือ เตรียมพร้อมตั้งเวรเพื่ออยู่กลางคืน แล้วบ้านไหนน้ำเข้าก็ไปช่วยยกของและเอากระสอบทรายไปกั้น มีการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยติดเตียง”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 15 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...ภัยพิบัติมีทั้งที่ธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น โดยทางพื้นที่พทลุงจะมี อุทกภัยและวาตภัย ภัยทางถนน ภัยทางสารเคมี ภัยทางถนนบ้างเพราะพื้นที่พทลุงเป็นเส้นทาง สายหลักของภาคใต้ บางครั้งอาจจะมีการขนส่ง รถบรรทุกสารเคมีบางครั้งมีการพลิกคว่ำเราก็จะมีการ ประสานกับอุตสาหกรรมจังหวัดเกี่ยวกับสารเคมี ด้านสิ่งแวดล้อม เราจะไม่มีสำนักงาน สิ่งแวดล้อมแต่เราจะมีสิ่งแวดล้อมจังหวัดเลยและอาจจะมีฝุ่น PM2.5 การจัดการจะให้ชุมชน จัดการเป็นฐาน โดยมีการส่งข่าวให้รู้ว่าตรงนี้เสี่ยงอะไรเราอยากจะทำให้ครบทุกชุมชนแต่บไม่ถึง และมีการซ้อมแผน ซ้อมอพยพ ให้ความรู้กับการเอาตัวรอดช่วงเกิดภัยก่อนหน่วยงานอื่นจะเข้ามา ช่วยเหลือ มีการขุดลอกคูคลองเพื่อการเกษตรและเพิ่มช่องทางระบายน้ำ และบางท้องที่จะทำแนว การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเมื่อก่อนจะมีงบกลุ่มจังหวัดมาใช้และป้องกันและมีกิจกรรมอบรม และ การที่จะแจ้งเตือนได้นั้นได้รับเรื่องมาจากกรมอุตุนิยมวิทยาแล้วก็นำมาแจ้งชุมชนไม่ว่าจะเป็นทาง อำเภอ ชุมชน สายด่วน 1784 ไลน์แจ้งเตือนภัยและอุทกภัยและจะมี Facebook ของกรมและจะมี แอปพลิเคชันแจ้งเหตุ โดยให้ Login ใส่เลขบัตรประชาชนเพื่อถ่ายรูปที่เกิดเหตุส่ง App DD.PM New กลยุทธ์ในการป้องกันในด้านการพัฒนาก็จะเป็นการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อดึงดูด นักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยว”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 10, 30 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...การป้องกัน มีการเตรียมบุคลากรเพื่อช่วยเหลือเพราะภัยพิบัติที่เรา ต้องเจอทุกปีมันเป็นฤดูกาลของมัน และในเรื่องของมาตรการการสร้างบ้าน ทั้งนี้ในทางท้องถิ่นเขา มีรูปแบบการสร้างบ้านเรือนอยู่ และภัยพิบัติที่เกิดขึ้นนี้มาจากการสร้างแปลนบ้าน เพราะภูมิ ประเทศของปากพะยูนเราเป็นทรงสโโลป แล้วทำให้ขวางทางน้ำพอน้ำไหลมาจากภูเขาแล้วไหลลง มาทำให้ทึบแล้วน้ำก็ขัง ในระยะเวลาการเกิด ขึ้นอยู่กับฤดูกาล แต่ไม่เกิน 2 สัปดาห์”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 17, 7 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...กิจกรรมในการลดความเสี่ยง คือ ทางเทศบาลจะมีการเฝ้าระวังโดยมี การจัดคนไปเฝ้าระวังโดยช่วงสนามกลางจะมีน้ำท่วมมาก และใช้เครื่องระบายน้ำและมีอุทรา ยเตรียมไว้ พื้นที่ลุ่มน้ำจะแถวบ้านกลาง แถวหัวฝาดจะท่วมแถวทะเลส่วนแถวตลาดสดแถวเซเว่น ไม่มี นาน ๆ ทีเคยเจอตั้งแต่ตอนเด็ก ๆ ประมาณ 40-50 ปีจะมีกิจกรรมลดความ ความเสี่ยง คือ โรงเรียนอนุบาลสัตว์น้ำ ปากพะยูนจะมีการปล่อยกุ้งมากที่สุด ปล่อยกุ้ง 3 น้ำ คือ น้ำจืด น้ำกร่อย น้ำเค็ม เนื้อจะมีความเค็ม ความมันกว่าที่อื่น อยากให้มีโครงการทรายกันน้ำ เพราะที่นี่เป็นแหล่งที่ ขายทรายโดยหมู่บ้านแหลมกวัดจะเป็นที่มีทราย โดยไม่ต้องซื้อจากที่อื่น ในทะเลสาปสงขลาปาก พะยูนคือดีที่สุด โดยที่นี่เป็นแหล่งดูทรายเลย ทรายแหลมกวัด ในพื้นที่ที่มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

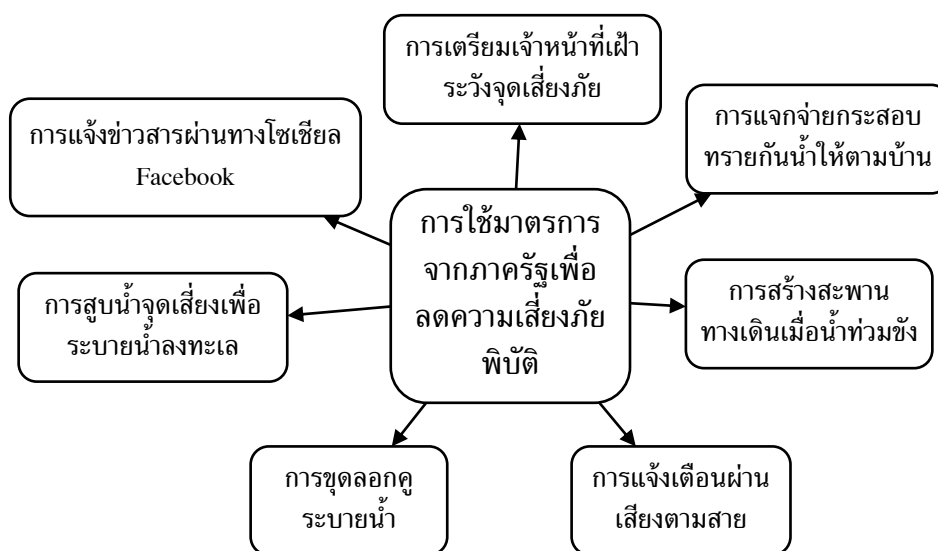
คือ ทำบ้านปลา และเป็นโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดุวิถีชีวิตของชาวบ้านเกี่ยวกับการทำสินค้าโอท็อปและการทำไข่ในหินและสถานที่ที่น่าสนใจการฟื้นฟูภาพด้วยทราย จะอยู่ในส่วนตำบลเกาะหมาก กิจกรรมต่างๆ จะมีการช่วยลดความเสี่ยง”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 18, 15 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...การพัฒนาน่าจะมีการประชาสัมพันธ์เรื่องการป้องกัน ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายให้ประชาชนรับเรื่อง มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ มีการล่องแพ ตกปลา มีรีสอร์ทติดทะเล ชมนกชมเลบริเวณพวกเกาะหมาก เขาชัน มีการอนุรักษ์เชิงนิเวศ คือ ปลูกป่าชายเลน”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 21, 14 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

จากข้างต้นกล่าวสรุปได้ว่าการใช้มาตรการจากภาครัฐในการลดความเสี่ยงภัยพิบัติมีมาตรการ การเตรียมเจ้าหน้าที่เฝ้าระวังจุดเสี่ยงภัยทั้งกลางวัน - กลางคืน มีการตั้งศูนย์บัญชาการ อปพร. เฝ้าระวัง การแจกจ่ายกระสอบทรายกันน้ำให้ตามบ้าน เกือบทุกหลัง การแจ้งเตือนผ่านเสียงตามสาย การสร้างสะพานทางเดินเมื่อน้ำท่วมขัง การขุดลอกคูระบายน้ำ การสูบน้ำจุดเสี่ยงเพื่อระบายน้ำลงทะเล การติดป้ายรณรงค์ การแจกถุงยังชีพ และการแจ้งข่าวสารผ่านทางโซเชียล Facebook Page : เทศบาลตำบลปากพะยูน ดังภาพประกอบ 20

ภาพประกอบ 20 การใช้มาตรการจากภาครัฐเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ

ภาพประกอบ 21 โครงการทำความสะอาดและขุดลอกคูระบายน้ำ

ภาพประกอบ 22 จากภาพเป็นการช่วยเหลือประชาชนในการป้องกันและบรรเทาจากน้ำท่วม โดยเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 3 แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ พบว่าแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ ส่วนมากให้ความสำคัญแก่บทบาทผู้นำ การมีส่วนร่วมและการสร้างความตระหนักปลูกจิตสำนึกของประชาชนในพื้นที่ และการใช้มาตรการเชิงกึ่งโครงสร้าง ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

3.1 การมีส่วนร่วมและบทบาทผู้นำ

ประชาชนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและบทบาทผู้นำของชุมชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยว จัดการภัยพิบัติและการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“...แนวทาง คือ อยากให้ภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมเพราะชาวบ้านไม่ค่อยรู้

เรื่อง ต้องมีการให้ข้อมูลกระตุ้นประชาชน ข้อเสนอแนะ ขอให้มีการอนุรักษ์ การรณรงค์ป่าโกงกาง การเก็บขยะในทะเลโดยชาวบ้านร่วมกับภาครัฐ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 29 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...ข้อเสนอแนะ อยากให้นายกเข้ามาทำให้เจริญมากกว่านี้”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 29 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...อยากให้นายกให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว พัฒนาชุมชนให้มีแหล่งท่องเที่ยวเยอะ ๆ คนจะมาเที่ยวปากพะยูนเยอะ ๆ ส่วนเรื่องน้ำท่วม อยากให้นายกทำทางท่อ ดี ๆ ไหลลงเลไวไว”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 21, 14 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

จากข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคีเครือข่ายมีความสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยวรวมถึงบทบาทของผู้นำในพื้นที่ ในการส่งเสริมและพัฒนากิจการการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน รวมไปถึงการจัดการภัยพิบัติในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนได้รับผลกระทบและความเสียหายน้อยที่สุด

3.2 การปลูกจิตสำนึกของประชาชน

การปลูกจิตสำนึกและสร้างความตระหนักแก่คนในชุมชน จะช่วยให้เกิดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เพื่อรักษาชุมชน รักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สัตว์น้ำ ให้มีความยั่งยืนต่อระบบนิเวศและยั่งยืนต่อมนุษย์ พร้อมทั้งเป็นการส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันภัยพิบัติ

“...ข้อเสนอแนะ อยากให้เทศบาลมีส่วนร่วมรณรงค์ให้ประชาชนรักบ้านเกิด อยากให้มีการปลูกฝังจิตสำนึก อยากให้พัฒนาด้านการปล่อยปลา เพราะประชาชนได้มีรายได้ เพราะประมงปล่อยกุ้งก้ามกรามทำให้ชาวบ้านมีรายได้โดยทางหลังโรงแรมมีเรือเป็น 100 ลำเลย อยากให้มีการดูแลเรื่องความสะอาด อย่าทิ้งในทะเลเพราะที่เจอมาไม่มีวินัยชอบทิ้งขยะในทะเล”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 15, 7 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...ควรมีการจัดโปรแกรมทัวร์เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มากขึ้น มีการตั้งศูนย์บริการข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยเฉพาะ สถานที่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มีการให้ความรู้ และการสื่อความหมายด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของผู้ที่เกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมเพื่อลด

ผลกระทบ โดยการให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว และควรวางนโยบายในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 18, 15 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...วิถีชีวิตคนจะสอดคล้องไปกับวิถีธรรมชาติ ชาวบ้านโตมากับทะเลสาบ อยากรู้อยากเห็นว่าถ้าทะเลอุดมสมบูรณ์ ธรรมชาติ พวกโก่งกางให้เต็ม ๆ อุดมสมบูรณ์อีกครั้ง ชาวบ้านก็ทำมาหากินได้ตลอดปี ธรรมชาติสร้างให้เรื่อย ๆ เลยอยากให้ช่วยกันรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติ ส่วนพวกลดภัยธรรมชาติ มันก็ห้ามภัยไม่ได้อยู่แล้ว ทำได้ให้คนปากพะยูน มีจิตสำนึก ปลูกฝังลูกหลานให้รักธรรมชาติ รักบ้านเกิด)

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 21, 14 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

จากข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การปลูกจิตสำนึก สร้างความตระหนักในชุมชน เป็นการสร้างความรับผิดชอบร่วมกันจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะจากภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ต่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและทรัพยากรมีความยั่งยืน พร้อมทั้งการลดความเสี่ยงภัยพิบัติในการป้องกันและรับมือกับภัยพิบัติ โดยการปลูกจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รู้คุณค่าของธรรมชาติ และธรรมชาติเป็นเครื่องมือป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติต่าง ๆ

3.3 การใช้มาตรการเชิงกึ่งโครงสร้าง

หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีมาตรการหรือข้อบังคับในการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและโครงสร้างของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความแข็งแรง ทนทานสามารถทนต่อภัย รวมถึงใช้เป็นการประชาสัมพันธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่ว่าจะจะเป็นฟื้นฟู การอนุรักษ์ และการพัฒนา ที่ประชาชนและนักท่องเที่ยวสามารถปฏิบัติได้ เพื่อเป็นการรับรู้ และปรับตัว เพื่อบรรเทาความเสี่ยงจากภัยพิบัติและการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ ดังคำสัมภาษณ์

“...การป้องกันความต้องการให้ช่วยแต่เพิกเฉย ก็ปีก็ปีก็เหมือนเดิม อยากให้เขามาประชาสัมพันธ์เรียนรู้ การอนุรักษ์ป่าชายเลนซึ่งเป็นการอนุรักษ์”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 8, 29 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...น่าจะมีการประชาสัมพันธ์เรื่องการป้องกัน ประชาสัมพันธ์ตามสายให้ประชาชนรับเรื่องมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ มีการล่องแพ มีตกปลา มีรีสอร์ทติดทะเล ชมนกชมเล บริเวณพวกเกาะหมาก เขาชันและมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวทำ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 9, 30 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“มีการพัฒนาคนในหมู่บ้าน มีการอบรม การทำอาหารพื้นเมือง เช่น กุ้ง แก้ว กุ้งต้มหวาน เป็นสินค้าโอท็อปของที่นี่ทีเดียว จะเป็นปลา 2 น้ำ มีความมัน จะทำยังไงให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและจะมีสะพานเชื่อมพัทลุงสงขลา จะมีการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมเข้ามาสำรวจและจะมีการผลักดันจากภาครัฐเข้ามาและจะมีสกายวีกควอเตอร์นราม(วัดพระนอน) กำลังขอลงประมาณอยู่ ข้อเสนอแนะ อยากให้มีการสนับสนุนให้มีการปลูกต้นไม้เพื่อรักษาหน้าดิน และมีการรณรงค์ให้ห้ามทิ้งขยะในทะเล ให้รณรงค์เรื่องความสะอาด ถ้าหากทำโครงการได้ขอกเสนอโครงการ พันธุ์สัตว์น้ำ ที่นี้มีการวางกระสอบทรายเพื่อป้องกันน้ำมาตั้งแต่อดีต มันสามารถกันน้ำได้เบื้องต้น และสิ่งที่ดีกว่ากระสอบทรายคือ การกันคลื่นคล้าย ๆ ที่นคร เอาหินมาทำเป็นกำแพงกันคลื่น

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 12, 30 พฤศจิกายน 2565, สัมภาษณ์)

“...ข้อเสนอแนะรณรงค์ให้ปล่อยกุ้ง แล้วจะทำให้ประชาชนมีรายได้จากตรงนั้น ในมุมมองอนาคตที่จะลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ คือ การชักจูงนักท่องเที่ยวเข้ามาในเชิงนิเวศหรือชมวิวกายวีกอด แต่นี้คือภาพในอนาคต ยังไม่มีกระบวนการเพราะตอนนี้ยังติดเอกชนมากกว่ารัฐซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการป้องกันภัยพิบัติช่วยในการลดความล่าแหลม ลดปัจจัยที่ทำให้เกิดความเปราะบาง และเพิ่มศักยภาพในการจัดการปัญหา มีเป้าหมายในการลดความเสี่ยงที่มีอยู่ในชุมชนและสังคมในปัจจุบัน และป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 17, 15 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...ควรมีการจัดโปรแกรมทัวร์เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มากขึ้น มีการตั้งศูนย์บริการข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยเฉพาะ สถานที่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ มีการให้ความรู้ และการสื่อความหมายด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของผู้ที่เกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมเพื่อลดผลกระทบ โดยการให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว และควรวางนโยบายในการวางแผนและการจัดการท่องเที่ยวเพื่อป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 18, 15 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...กองการศึกษาจะมีการลดภัยพิบัติและช่วยใส่ถุงยังชีพ มีมาตรการป้องกันภัย คือ เตรียมพร้อมตั้งเวรเพื่ออยู่กลางคืน แล้วบ้านไหนน้ำเข้าก็ไปช่วยยกของและเอา

กระสอบทรายไปกั้น มีการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยติดเชื้อ ควรมีกิจกรรมในการป้องกันภัย คือ จะเห็นว่าที่นี่มีการเตรียมพร้อมตลอดทั้งหญิงและชาย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กำลังจะมีเพราะกรมการท่องเที่ยวมีประชุมบ่อยเพื่อหาข้อมูลแล้วอยู่ในช่วงกำลังดำเนินการ ส่วนการล่องแพมีการยกเลิกไปเพราะติดโควิดบ้าง เป็นเมืองไกลด้วยต้องเข้ามาลึกมาก โครงการฟื้นฟู มีการปล่อยกุ้ง ปล่อยปลา การพัฒนา มีการปรับปรุงหน้าตลาด น้ำตก ท่าเรือ มีการเคลื่อนปลาพะยูนไปทาสีใหม่ให้นักท่องเที่ยวมาถ่ายรูปได้เหมือนจุดเช็คอิน มีการปั่นจักรยาน แต่ทางชุมชนขาดงบประมาณในการจัดการ การอนุรักษ์ ก็จะเป็นการตักขยะท่าเรือ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการท่องเที่ยว คือ ควรให้เด็กนักเรียนมาช่วยกันลงพื้นที่ปลูกป่า เพื่อปลูกจิตสำนึกเด็ก และอยากให้รัฐบาลจัดสรรงบประมาณ และสุดท้ายคือควรมีการประชาสัมพันธ์”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 19, 15 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...ปากพะยูนควรมีการทำเรื่องโพงพาง เพราะเป็นคำนิยามของปากพะยูน คำนิยามคือ สทิงท่าหม้อ เกาะยอท่าอ่าง ปากพะยูนโพงพาง เกาะยงท่าเคย เพราะ ปากพะยูนมีโพงพางเยอะมาก และจะจับปลาได้ร่อยเพราะมีปลา 2 น้ำ เช่น ปลากระพง ปลาตุ๊กทะเล ปลาชั้ง เป็นต้น และเนื้อปลาที่ร่อยเพราะเป็นปลาน้ำเค็มกับน้ำจืด ข้อเสนอแนะ มีเกี่ยวกับการป้องกันภัย น่าจะมีการฟื้นฟูเกี่ยวกับการประมงเพื่อดึงนักท่องเที่ยวเข้ามา”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 21, 14 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...การป้องกันและลดผลกระทบ โดยมีการสร้างการรับรู้โดยการประชาสัมพันธ์แจ้งเตือนภัย และให้คำแนะนำทางวิชาการ พร้อมสนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกรติดตามข้อมูลข่าวสาร สภาพอากาศ และสถานการณ์ภัยธรรมชาติอย่างใกล้ชิดและให้คำแนะนำทางวิชาการในการผลิตทางการเกษตรทั้งด้านพืช/ประมง/ปศุสัตว์ มีการเตรียมการบริหารจัดการน้ำเพื่อรองรับสถานการณ์อุทกภัย ทั้งการขุดลอกคูคลอง กำจัดสิ่งกีดขวางทางน้ำและการปรับปรุงพัฒนาแหล่งน้ำ การขุดบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน การเตรียมอ่างเก็บน้ำเพื่อรองรับปริมาณน้ำฝน มีการวางแผนการจัดสรรน้ำ และประเมินวิเคราะห์ความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 23, 18 ธันวาคม 2565, สัมภาษณ์)

“...การจัดการท่องเที่ยวเพื่อป้องกันภัยพิบัติ คือ รักษาความสะอาดเพื่อไม่ให้ขยะอุดตันทางระบายน้ำทำให้น้ำไหลคล่องและไม่เป็นพิษภัยต่อธรรมชาติ”

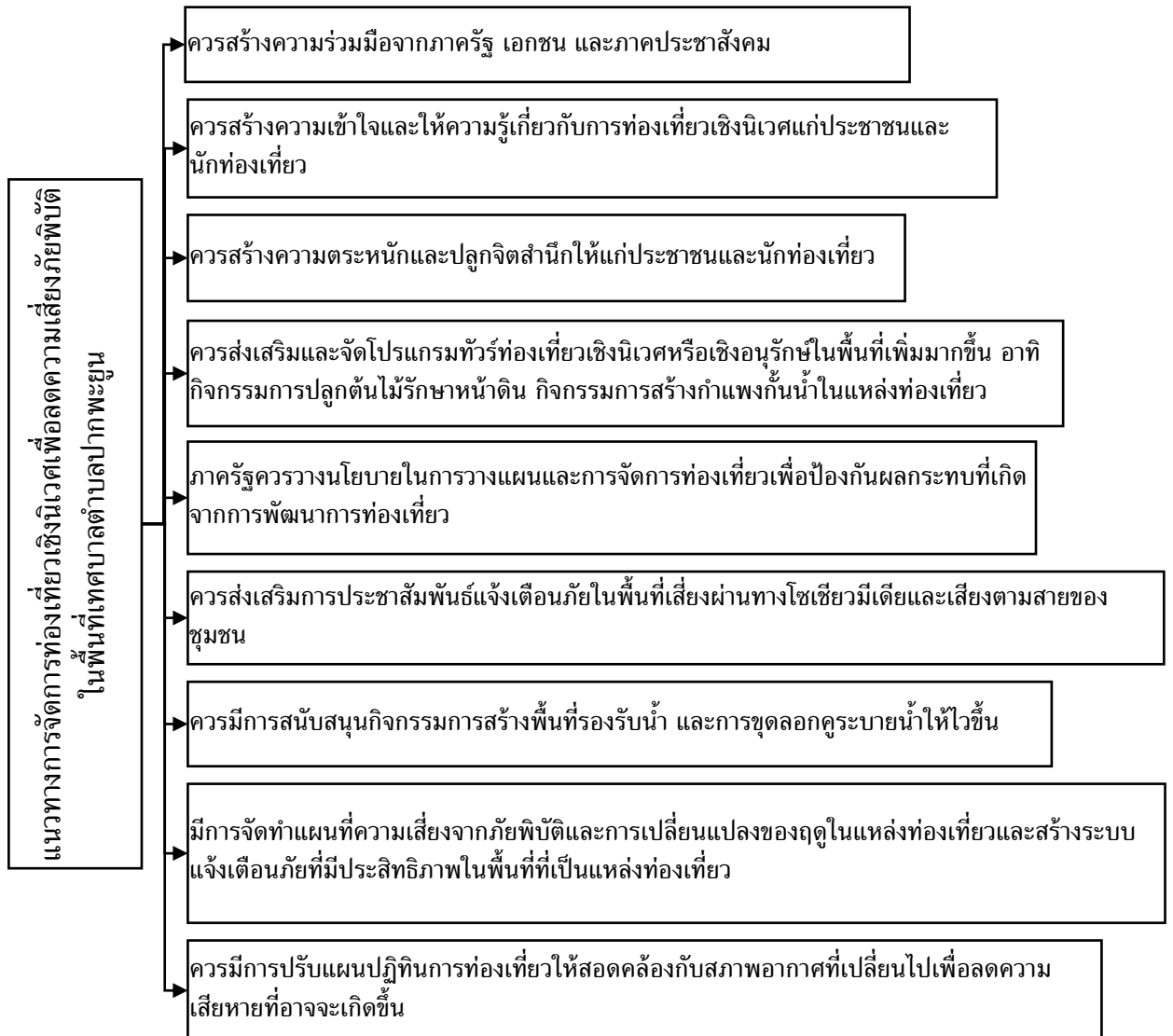
(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 25, 3 มกราคม 2566, สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ว่าแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ควรสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ให้มีความเข้าใจในเรื่องการจัดการท่องเที่ยว การจัดการสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งแนวทางการรับมือกับภัยพิบัติให้มีความสามัคคี เป็นหนึ่งเดียวภายในชุมชน การสร้างความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและประชาชน สร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกให้แก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว ได้รับทราบถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน และการนำไปใช้ในทางที่เหมาะสม เพื่อประโยชน์สูงสุดและเพื่อส่วนรวม เช่น การรณรงค์การจับสัตว์น้ำให้ตรงฤดู การรณรงค์ปลูกป่าชายเลน และรักษาความสะอาดของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว การปล่อยสัตว์น้ำ การปรับภูมิทัศน์และโครงสร้างของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความแข็งแรงมากขึ้น เช่น สะพานชมนก ลานกิจกรรมแนวชายฝั่ง เพื่อลดผลกระทบจากภัยพิบัติ

จากข้างต้น การจัดโปรแกรมทัวร์เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ในพื้นที่ให้มากขึ้น มีการตั้งศูนย์บริการข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยเฉพาะ และการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ สถานที่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ต้องมีการให้ความรู้ และการสื่อความหมายด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากผู้ที่เกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยว และการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเพื่อปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมเพื่อลดผลกระทบ ด้วยการให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว และพัฒนาการท่องเที่ยวมีการจัดทำแผนที่ความเสี่ยงจากภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงของฤดูในแหล่งท่องเที่ยวและสร้างระบบแจ้งเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ควรมีการปรับแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อลดผลกระทบและลดความเสียหายในพื้นที่ในพื้นที่

นอกจากนี้สามารถใช้การประชาสัมพันธ์แจ้งเตือนภัย และการแจ้งเตือนภัยในพื้นที่เสี่ยง พื้นที่เปราะบาง มีจุดแจ้งเตือนในสถานที่ท่องเที่ยวและแนวทางการรับมือกับภัยต่าง ๆ การแจ้งเตือนผ่านเสียงตามสายของชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข่าวสารอย่างทั่วถึงและการสร้างพื้นที่รองรับน้ำ พัฒนาแหล่งน้ำ การขุดลอกท่อระบายน้ำ เนื่องจากเทศบาลตำบลปากพะยูนเป็นทางผ่านของน้ำไหลสู่ทะเลสาบสงขลา จึงจะมีน้ำท่วมขังหลายวัน มีการระบายน้ำลงทะเลช้า เนื่องจากการได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐและส่วนกลางล่าช้า ดังภาพประกอบ 23

ภาพประกอบ 23 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง 2) เพื่อศึกษาการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย โดยการใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลและการตีความข้อมูลแบบอุปนัย คือ การตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์ โดยการถ่ายภาพ เพื่อที่จะนำผลการศึกษา และข้อมูลต่าง ๆ มาใช้เพื่อการวิเคราะห์และเขียนถึงผลสรุปถึงผลการวิจัยที่ได้ทำการศึกษา รวมทั้งข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้นำหรือตัวแทนจาก 26 คน ได้แก่ ผู้นำองค์กรหรือตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน ผู้นำองค์กรหรือตัวแทนจากภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 คน ผู้นำองค์กรหรือตัวแทนจากชุมชนในพื้นที่จำนวน 4 คน ตัวแทนจากภาคประชาชน จำนวน 4 คน ตัวแทนจากองค์กรภาคประชาสังคมจำนวน 4 คนและตัวแทนจากภาคธุรกิจเอกชนในพื้นที่จำนวน 5 คน ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ คัดเลือกจากผู้นำหรือตัวแทนที่มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ มีความเข้าใจในบริบทพื้นที่และเคยมีประสบการณ์ในการเผชิญเหตุ และการจัดการภัยพิบัติในพื้นที่ ทั้งนี้ผลการวิจัยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

ส่วนที่ 2 การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

ส่วนที่ 3 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

5.1 สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการศึกษาเรื่องการศึกษาเรื่องการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาการสรุปออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ส่วนที่ 2 การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง และส่วนที่ 3 แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในการดำเนินการทำวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงบริบทและผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ปรากฏผลดังต่อไปนี้

1.1 ผลกระทบด้านกายภาพ

ความเสียหายแก่ชีวิต ผู้ได้รับบาดเจ็บมีไม่มากแต่เคยมีปรากฏผู้เสียชีวิตจากพายุจำนวน 1 ราย เป็นชาวบ้านที่ทำอาชีพเฝ้าเกาะสี่ เกาะห้า ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการเตรียมตัวและรับมือกับภัยพิบัติในพื้นที่ รวมถึงมีการแจ้งเตือนภัยที่ทั่วถึง ทำให้ประชาชนรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร การแจ้งเตือนต่าง ๆ ได้ทันเวลา ในด้านทรัพย์สิน บ้านเรือนที่พัก ร้านค้า แหล่งท่องเที่ยวได้รับความเสียหายในระดับเล็กน้อย เนื่องจากประชาชนรับทราบข้อมูล ข่าวสารล่วงหน้า ทำให้สามารถเก็บของที่จำเป็นขั้นที่สูงได้ทัน โครงสร้างสาธารณูปโภคภายในชุมชน เช่น ไฟฟ้า ประปา น้ำดื่มชุมชน เครื่องปั้นไฟชุมชน ตลาดสด ได้รับความเสียหาย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2558 – 2562 มีจำนวนครัวเรือนที่ได้ผลกระทบ จำนวน 793 ครัวเรือนส่งผลต่อการดำรงชีวิตของประชาชน นับเป็นมูลค่าความเสียหาย 1,655,425 ล้านบาท ตลอดจนสัตว์เลี้ยงที่อพยพไม่ทันได้รับผลกระทบ ล้มตายมีเล็กน้อย และในด้านการเกษตร ได้รับผลกระทบอย่างมาก นับเป็นหลายร้อยไร่ เช่น สวนยาง สวนปาล์ม สวนผัก สวนผลไม้ของชาวบ้าน ได้รับเสียหายทั้งสิ้น บางครัวเรือนพืชผลทางการเกษตรเสียหายทั้งแปลง ต้องไปกู้หนี้ยืมสิน เพื่อดำรงชีวิต และสิ่งแวดล้อมได้รับผลกระทบ ส่งผลให้ระบบนิเวศได้รับความเสียหาย ตลอดจนสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณท่าเรือปากพะยูน ได้รับความเสียหาย จากพายุฝน ชัดพัดทำลายท่าเรือและชายฝั่ง รวมถึงบริเวณบ้านเรือนประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณชายทะเล

1.2 ผลกระทบทางสังคม

ประชาชนได้รับผลกระทบ ในด้านความเครียด วิตกกังวล เนื่องจากการดำรงชีวิตประจำวันและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันเดิม มีความลำบากมากขึ้น และทรัพยากรการประกอบอาชีพได้รับเสียหาย บางครอบครัวเสียหายทั้งไร่ บางครอบครัวสามารถปลูกซ่อมต้นยางใหม่ได้ ในกรณีที่ต้นยางอายุยังน้อย แต่ในกรณีต้นยางที่มีอายุมาก เคยเบิกหน้ายางกรีดแล้ว หักโคล่น หากต้นยางยังไม่ตายสามารถใช้รถแมคโคร ยกเพื่อให้ต้นยางยืนต้นใหม่ได้ ใช้วิธีการใส่ปุ๋ย เร่งราก หากต้นที่ตายแล้ว ต้องทำการขายไม้ พร้อมทั้งอุปสรรคในการประกอบอาชีพได้รับความเสียหาย ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดภาวะเครียด จนต้องไปกู้หนี้ยืมสินมา ในด้านประชากร บางครอบครัวมีการย้ายถิ่นที่อยู่ จากเดิมอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ประบางและเป็นจุดเสี่ยงภัยในพื้นที่ ไปอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบน้อยลง ส่วนมูลค่าที่ดินลดลงเล็กน้อย เนื่องจากประชาชนรับทราบว่าเป็นจุดเสี่ยงภัย จึงไม่ค่อยมีการสร้างบ้านเรือน สร้างร้านค้าในพื้นที่จุดเสี่ยงภัย

นอกจากนี้ได้รับผลกระทบจากโรคติดต่อ อาทิ โรคน้ำกัดเท้าจากเชื้อราและแผลพุพองเป็นหนอง โรคไข้หวัดและไข้หวัดใหญ่ที่เกิดจากเชื้อไวรัส โรคปอดบวมเกิดจากเชื้อแบคทีเรีย ไวรัส หรือสาหร่ายสีน้ำตาลปนเข้าไปในปอด โรคตาแดง โรคติดเชื้อระบบทางเดินอาหารและอาหารเป็นพิษ โรคฉี่หนู หรือโรคเลปโตสไปโรซิส โรคไข้เลือดออก โรคหัด โรคไข้มาลาเรีย ซึ่งเป็นโรคที่สามารถพบได้หรือติดต่อได้ในขณะเกิดภัยและหลังเกิดภัย

1.3 ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

ได้รับความเสียหายอย่างมาก รายได้ของชุมชนลดลง รายได้ของประชาชนลดลง หรือสูญเสียรายได้ ประชาชนที่ประกอบอาชีพเป็นแม่ค้า พ่อค้าในตลาดสดได้รับผลกระทบมากที่สุด เพราะสูญเสียทั้งรายได้ เนื่องจากไม่สามารถจำหน่ายสินค้าได้ และพืชผลทางการเกษตร และอาหารทะเล เน่าเสียและต้องทิ้งในที่สุด นอกจากนี้ผลผลิตทางการเกษตร และผลผลิตทางประมงลดลง ไม่สามารถจำหน่ายออกสู่ตลาดภายนอกได้ ผู้ประกอบร้านค้า ร้านอาหารไม่สามารถประกอบอาชีพได้ เนื่องจากโครงสร้างของสิ่งปลูกสร้างได้รับความเสียหาย นอกจากนี้การคมนาคมไม่สามารถดำเนินการได้ ส่งผลให้การขนส่งสินค้า อาหาร ผลผลิตทางการเกษตรไม่สามารถดำเนินการได้ ตลอดจนการคมนาคมของประชาชนไม่สามารถดำเนินการได้ การค้าขายในพื้นที่ตลาดสด ไม่สามารถเปิดได้ ประชาชนไม่สามารถออกไปจับจ่ายตลาดได้ ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของชุมชนหมุนเวียนล่าช้า เกิดการชะลอตัวของระบบเศรษฐกิจในชุมชนและเสียหายวงกว้าง

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

จากการสัมภาษณ์สามารถนำเสนอการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ได้ดังนี้

2.1 การใช้กลยุทธ์การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ชุมชน และการฟื้นฟูพันธุ์สัตว์น้ำที่หลากหลายของชุมชน ซึ่งความหลากหลายของสัตว์น้ำ นับเป็นจุดแข็งของชุมชน ในปัจจุบันพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูนมีความเสื่อมโทรมและพันธุ์สัตว์น้ำลดลง ดังนั้นการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ เช่น การรณรงค์และส่งเสริมปลูกป่าชายเลน การนั่งเรือชมนก ชมปลา ชมวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น และมีการส่งเสริมนักเรียนในพื้นที่การนันทนาการการปลูกป่าชายเลน ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำลงทะเล รวมถึงการปล่อยปูม้า และการสร้างบ้านปลาในทะเลสาบสงขลา เพื่อรักษาระบบนิเวศและการปลูกป่าชายเลน จะช่วยเป็นแนวป้องกันชายฝั่งทะเล และสามารถป้องกันการกัดเซาะแนวชายฝั่งและการพังทลายของสิ่งปลูกสร้างแนวชายฝั่ง พร้อมทั้งเป็นแนวป้องกันกระแสน้ำ และน้ำทะเลหนุนในช่วงมรสุม ดังนั้นการฟื้นฟูป่าชายเลนในชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญในการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและลดความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น ที่เป็นผลกระทบแก่ระบบนิเวศลดลง เพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ นอกจากนี้หากชายฝั่งทะเลบริเวณที่มีป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์จะได้รับผลกระทบคลื่นลมแรงและพายุลดลง

การฟื้นฟูป่าชายเลนเพื่อเพิ่มความสามารถในการปรับตัวของระบบนิเวศป่าชายเลนที่เสื่อมโทรมหรือได้รับความเสียหาย และถูกทำลาย โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน ดังนี้

1. การประเมินความเสียหาย
2. การวางแผนและการเตรียมการ
3. การเก็บรวบรวมเมล็ดพันธุ์
4. การทำเพาะชำและทำโรงเพาะชำ
5. การปลูกและจัดการเมล็ดฝักและต้นกล้า

2.2 การใช้กลยุทธ์การอนุรักษ์

2.2.1 การใช้กลยุทธ์การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศในพื้นที่ชุมชน เพื่อขยายพันธุ์สัตว์น้ำ ซึ่งชาวบ้านและชาวประมงจะมีการสำรวจและช่วยกันดูแล และการอนุรักษ์พ่อพันธุ์ แม่พันธุ์สัตว์น้ำต่าง ๆ ที่อยู่อาศัยในทะเลสาบสงขลาและแนวชายฝั่งป่าชายเลน อาทิ โครงการสร้างบ้านปลาในทะเล พร้อมทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ รักษาพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ให้มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นเสมือนกำแพงป้องกันความเสี่ยงจากคลื่นที่จะพัดเข้าสู่ชายฝั่งและบ้านเรือนประชาชนและเป็นเสมือนป้อมปราการที่ลดผลกระทบจากพายุที่พัดเข้ามา

2.2.2 การใช้กลยุทธ์การปลูกจิตสำนึกสร้างความตระหนัก ส่งเสริมความรู้การอนุรักษ์ที่ถูกต้องและเหมาะสมแก่ประชาชน นักเรียน นักท่องเที่ยว ส่งเสริมให้คนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชนตนเองให้คงสภาพเพื่อไม่ให้เกิดการจับปลานอกฤดู หรือมีการทำประมงที่ผิดวิธี ผิดกฎหมาย เช่น การจับกุ้งด้วยไซหนอน หรือการทำโพงพางของชาวประมง ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงภัยพิบัติ ลดผลกระทบจากภัยธรรมชาติ หรือช่วยบรรเทาภัยที่มีความรุนแรงที่มาจากธรรมชาติ เพราะทรัพยากรธรรมชาติทุกชนิดล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน เมื่อชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น การสูญเสียทรัพยากรลดลง ประชาชนในชุมชนสามารถนำไปประโยชน์ต่อการอุปโภค บริโภคได้อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี

2.2.3 การอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนพื้นบ้าน เช่น การอนุรักษ์การสร้างบ้านยกสูง เพื่อลดผลกระทบจากน้ำทะเลหนุน น้ำท่วมขัง และเป็นเส้นทางน้ำไหลออกสู่ทะเล เนื่องจากเทศบาลตำบลปากพะยูนเป็นเส้นทางน้ำไหลออกสู่ทะเล หรือปลายน้ำของจังหวัดพัทลุง และการออกแบบบ้านบริเวณชายฝั่งทะเลที่สร้างด้วยคอนกรีตสมัยใหม่ เพื่อให้สามารถทนทานต่อภัยกว่าการออกแบบบ้านที่สร้างด้วยไม้ พร้อมทั้งการใช้มาตรการทางกฎหมาย เชิงโครงสร้าง ในการออกใบอนุญาตสร้างบ้านที่มีโครงสร้างที่แข็งแรง ทนทาน เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่อาจจะเกิดขึ้น

นอกจากนี้ยังต้องสงวนรักษา ควบคุม ดูแลทรัพยากรในระบบนิเวศ มีความเข้มงวดในการรักษาสีน้ำจืด ทั้งทางธรรมชาติและทางสังคม โดยการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ให้มีความกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม เช่น เส้นทางคมนาคมสู่แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การบริการที่พัก การบริการอาหาร ที่ทำมาจากวัสดุธรรมชาติ เพื่อสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้

2.3 การใช้กลยุทธ์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน กล่าวคือ การปรับปรุงเชิงโครงสร้างของสิ่งปลูกสร้างให้มีความแข็งแรง ทนทานต่อการรับภัย หรือการสร้างใหม่ให้ดีกว่าเดิม และการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีกว่าเดิม เช่น การปรับปรุงสะพานไม้ลงทะเลบริเวณท่าเรือให้มีความแข็งแรงมากขึ้น เพื่อดึงดูดแหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจ เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก เพิ่มกิจกรรม เช่น กิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์แก่ประชาชน นักเรียน และความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กิจกรรมการปรับภูมิทัศน์ของสะพานปากพะยูน-เกาะหมาก รวมถึงลานกิจกรรมจุดรวมพลของชุมชน วัด มัสยิด การปรับปรุงถนนให้มีความแข็งแรง กว้างขวาง มีแสงสว่างเพียงพอ

นอกจากนี้การให้ความรู้ การประชาสัมพันธ์ การติดตั้งป้ายต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาแหล่งเที่ยว โดยอาจจะมีความร่วมมือกับกองการศึกษาในเทศบาลตำบลปากพะยูนในการสอดแทรกความรู้แก่นักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา และการสร้างความร่วมมือกับการท่องเที่ยวและกีฬาในการให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่นักเที่ยว

มัคคุเทศก์ และประชาชนในการสร้างความเข้าใจในการอนุรักษ์ - ฟื้นฟูและพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้ตระหนักถึงคุณประโยชน์มากกว่าการทำลายสิ่งแวดล้อม

2.4 การใช้มาตรการจากทางภาครัฐ เพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ

การที่ผู้นำเห็นถึงความสำคัญในด้านการท่องเที่ยวของชุมชน โดยการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ผลักดันเข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่าง ๆ อย่างมีศักยภาพ เช่น การผลักดันเทศบาลตำบลปากพะยูนเข้าสู่แผนขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่พิเศษลุ่มแม่น้ำทะเลสาบสงขลา ซึ่งการพัฒนาเพื่อเป็นพื้นที่พิเศษลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในมิติต่าง ๆ ดังนี้

1. การพัฒนาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ของชุมชนอย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่ให้เกิดความเสียหายแก่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

2. การพัฒนาการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นความหลากหลายของศิลปวัฒนธรรมความหลากหลายของชาติพันธุ์ทำให้พื้นที่ 3 จังหวัดมีความเป็นพหุสังคมวัฒนธรรมความหลากหลายของศิลปวัฒนธรรมถือเป็นจุดขายของการท่องเที่ยวในพื้นที่แห่งนี้ การอนุรักษ์โดยการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่นถือเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ศิลปวัฒนธรรมอันงดงามนั้นคงอยู่สืบไป

3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์การส่งเสริมพัฒนาเยาวชนในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นถือเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน การค้นหาปราชญ์ชาวบ้านด้านต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้เฉพาะท้องถิ่นให้กับชุมชนท้องถิ่นการสืบสานภูมิปัญญาชาวบ้านด้านต่าง ๆ มีให้สูญหายพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

4. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเสริมสร้างคุณภาพชีวิตการส่งเสริมชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้นำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยวและตลาดต่อไป

5. การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนด้วยความสามัคคีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ถือเป็นจุดเด่นของสังคมไทยซึ่งในปัจจุบันโลกที่หมุนไปตามกระแสของเทคโนโลยีอาจจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นหลงลืมความเป็นที่เป็นน้อมของคนในชุมชนการที่ชุมชนท้องถิ่นได้มีโอกาสดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกันถือเป็นโอกาสในการฟื้นฟูความสามัคคีของชุมชนอีกครั้ง

จากข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติสามารถดำเนินการได้หลากหลายวิธี แต่ต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในท้องถิ่น ในด้านการมีบทบาทในการกำกับดูแล และควบคุมแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ให้คงสภาพไว้ให้นานที่สุด และจำเป็นต้องได้รับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมควบคู่โดยการป้องกัน และลดสาเหตุที่อาจทำให้เกิดมลพิษ รวมถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ยกระดับเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่พิเศษลุ่มแม่น้ำทะเลสาบสงขลา เพื่อเพิ่มคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

สามารถสรุปได้ว่าแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ควรสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ให้มีความเข้าใจในเรื่องการจัดการท่องเที่ยว การจัดการสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งแนวทางการรับมือกับภัยพิบัติให้มีความสามัคคี เป็นหนึ่งเดียว ภายในชุมชน การสร้างความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและประชาชน สร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกให้แก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว ได้รับทราบถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน และการนำไปใช้ในทางที่เหมาะสม เพื่อประโยชน์สูงสุดและเพื่อส่วนรวม เช่น การรณรงค์การจับสัตว์น้ำให้ตรงฤดู การรณรงค์ปลูกป่าชายเลน และรักษาความสะอาดของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว การปล่อยสัตว์น้ำ การปรับภูมิทัศน์และโครงสร้างของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความแข็งแรงมากขึ้น เช่น สะพานชมนก ลานกิจกรรมแนวชายฝั่ง เพื่อลดผลกระทบจากภัยพิบัติ

จากข้างต้นควรจัดโปรแกรมทัวร์เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ในพื้นที่ให้มากขึ้น มีการตั้งศูนย์บริการข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยเฉพาะ และการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ สถานที่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ต้องมีการให้ความรู้ และการสื่อความหมายด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากผู้ที่เกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยวและการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเพื่อปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมเพื่อลดผลกระทบ โดยการให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว และควรวางนโยบายในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวและการใช้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ได้แก่

- การอนุรักษ์โดยใช้ทรัพยากรที่มีอย่างเหมาะสม การสงวนดูแล รักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณค่า ปรับปรุง บำรุงให้เกิดประโยชน์ได้นาน และสร้างไว้ให้มากเพียงพอต่อการใช้เพื่อดำรงชีวิตและป้องกันภัยพิบัติอย่างเหมาะสม

- รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม การอนุรักษ์ รักษาวิถีชีวิตดั้งเดิม อาทิ การสร้างบ้านยกสูงเพื่อบรรเทาผลกระทบจากอุทกภัย การสร้างแนวหินกั้นคลื่น การรักษาหน้าดิน เพื่อให้มีที่รองรับน้ำเพิ่มขึ้น
- มีการจัดทำแผนที่ความเสี่ยงจากภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงของฤดูในแหล่งท่องเที่ยวและสร้างระบบแจ้งเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- ควรมีการปรับแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสภาพอากาศที่เปลี่ยนไปเพื่อความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น

นอกจากนี้สามารถใช้การประชาสัมพันธ์แจ้งเตือนภัย และการแจ้งเตือนภัยในพื้นที่เสี่ยง พื้นที่เปราะบาง มีจุดแจ้งเตือนในสถานที่ท่องเที่ยวและแนวทางการรับมือกับภัยต่าง ๆ การแจ้งเตือนผ่านเสียงตามสายของชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข่าวสารอย่างทั่วถึงและการสร้างพื้นที่รองรับน้ำ พัฒนาแหล่งน้ำ การขุดลอกท่อระบาย เนื่องจากเทศบาลตำบลปากพะยูนเป็นทางผ่านของน้ำไหลสู่ทะเลสาบสงขลา จึงจะมีน้ำท่วมขังหลายวัน มีการระบายน้ำลงทะเลช้า เนื่องจากการได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐและส่วนกลางล่าช้า และการรณรงค์กิจกรรมของประชาชน นักเรียน นักท่องเที่ยวในการสร้างจิตสำนึกรักธรรมชาติ และกิจกรรมป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ อาทิ โครงการรณรงค์ปลูกป่าชายเลน โครงการดักจับขยะในทะเล การฝึกอบรมและรับมือกับภัยต่าง ๆ การซ้อมแผนรับมือต่าง ๆ ในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน

5.2 อภิปรายผล

การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ 3 ส่วน ได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

ส่วนที่ 1 ผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

1. ผลกระทบด้านกายภาพ

พบว่าผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างสาธารณูปโภคประจำชุมชน เช่น ไฟฟ้า ประปา น้ำดื่มชุมชน เครื่องปั่นไฟชุมชน ตลาดสด ได้รับผลกระทบและเสียหาย ส่งผลให้ไฟฟ้า และประปาใช้การไม่ได้ในบางช่วง

ที่อยู่อาศัย ร้านค้า ร้านอาหารได้รับความเสียหาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชลธิรา สุขสงวน (2560) ศึกษาการรับรู้ความเสี่ยงและการปรับตัวต่อภัยน้ำท่วมของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า แต่ละชุมชนได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วมต่างกันในแต่ละสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยกลุ่มชุมชนที่ตั้งอยู่บนความเสี่ยงมากได้รับผลกระทบมาก กลุ่มชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่เสี่ยงปานกลางส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบระดับมากเช่นกัน ส่วนกลุ่มชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่เสี่ยงน้อยได้รับผลกระทบเล็กน้อย ซึ่งได้รับผลกระทบด้านที่อยู่อาศัย ด้านอาหารการกิน ด้านเครื่องนุ่งห่ม ด้านสุขภาพและสุขลักษณะ และด้านการประกอบอาชีพที่สามารถปรับตัวได้ เนื่องจากมิได้มีผลทำให้ขาดรายได้มากนัก

นอกจากนี้มีความสอดคล้องกับการศึกษาของรณณภัทร พันโกฏ (2560) ได้ศึกษาการจัดการภัยพิบัติสึนามิในเมืองท่องเที่ยวภาคใต้ฝั่งทะเลอันดามัน: ศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เสี่ยงภัย พบว่า ด้านผลกระทบพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นเกาะและชายหาดเป็นแนวราบต่ำเกิดความเสียหายทั้งทรัพย์สินของประชาชน อาคาร บ้านเรือน ร้านค้า ร้านอาหาร โรงแรม ยานพาหนะ เรือรวมถึงทรัพย์สินของประชาชน

ดังนั้นสรุปได้ว่าผลกระทบด้านกายภาพที่เทศบาลตำบลปากพะยูนได้รับผลกระทบ ส่งผลให้ประชาชน บ้านเรือน ร้านค้า ร้านอาหาร ยานพาหนะได้รับความเสียหาย รวมถึงส่งผลกระทบต่อโครงสร้างสาธารณูปโภคชุมชน เช่น ตลาดสด ไฟฟ้า ประปาชุมชน ทำให้ประชาชนได้รับความเดือนร้อน

2. ผลกระทบด้านสังคม

พบว่าประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูนได้รับผลกระทบในด้านความเครียด วิตกกังวล ซึ่งส่งผลการดำรงชีวิตประจำวันและความเป็นอยู่ สุขภาพของประชาชนในพื้นที่ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไกรชาติ ดันตระการอาภาและอัมรินทร์ คงทวีเลิศ (2554) ศึกษาสถานการณ์น้ำท่วมผลกระทบต่อสุขภาพ พบว่า หลังจากเกิดสถานการณ์น้ำท่วมประชาชนได้รับผลกระทบทางจิตใจ ได้แก่ โรคเครียด เกิดสภาวะวิตกกังวล การเกิดภาวะซึมเศร้า พบในบางรายอาจจะมีอาการทำร้ายตัวเองหรือฆ่าตัวตายได้ ซึ่งมีระดับความรุนแรงที่เกิดขึ้นในแต่ละตัวบุคคลขึ้นอยู่กับหลากหลายปัจจัย กลุ่มเสี่ยงส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและวัยทำงาน

นอกจากนี้พบว่าประชาชนยังได้รับผลกระทบจากโรคติดต่อหลังจากเกิดภัยพิบัติ อาทิ โรคน้ำกัดเท้า โรคไข้หวัด โรคปอดบวม โรคตาแดง อาหารเป็นพิษ โรคฉี่หนูซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไกรชาติ ดันตระการอาภาและอัมรินทร์ คงทวีเลิศ (2554) ศึกษาสถานการณ์น้ำท่วมผลกระทบต่อสุขภาพ พบว่า โรคที่เกิดขึ้นช่วงการเกิดน้ำท่วม ส่วนมากเป็นโรคที่มาจากพาหะนำโรค เช่น โรคตาแดง ไข้หวัดใหญ่ โรคฉี่หนู และโรคอุจจาระร่วง และอาจจะมีโรคเกี่ยวกับผิวหนังที่

ผู้ประสบภัยหรืออาสาสมัครมีความจำเป็นต้องอยู่ในน้ำ หรือเดินลุยน้ำเป็นระยะเวลานาน ๆ ส่งผลให้เกิดอาการโรคเท้าเปื่อย เป็นหนอง การคันตามซอกนิ้ว มีผื่น อาจจะทำให้เกิดภาวะผิวหนังอักเสบ

จากข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูนได้รับผลกระทบด้านสังคม ส่งผลต่อจิตใจของประชาชน ประชาชนมีความเครียดและวิตกกังวลเกี่ยวกับการดำรงชีวิตประจำวันและความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชน นอกจากนี้ประชาชนได้รับผลกระทบด้านสุขภาพที่ประชาชนหรืออาสาสมัคร เจ้าหน้าที่ของรัฐเดินลุยน้ำ ซึ่งอาจจะนำไปสู่โรคติดต่อและแพร่ระบาดในชุมชน เช่น โรคฉี่หนู โรคตาแดง และไข้หวัดใหญ่

3. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

สถานการณ์ภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2558 - 2562 มีจำนวนครัวเรือนที่ได้ผลกระทบ จำนวน 793 ครัวเรือนส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชน นับเป็นมูลค่าความเสียหาย 1,655,425 ล้านบาท ส่งผลต่อรายได้ของชุมชนลดลง รายได้ของประชาชนลดลง/สูญเสียรายได้ เนื่องจากไม่สามารถประกอบอาชีพในช่วงเกิดภัยพิบัติ ซึ่งมีความแตกต่างกับงานวิจัยของชลธิรา สุขสงวน (2560) ศึกษาการรับรู้ความเสี่ยงและการปรับตัวต่อภัยน้ำท่วมของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่าด้านการประกอบอาชีพ ประชาชนไม่ได้มีอาชีพเสริมหรืออาชีพสำรอง เพราะน้ำท่วมในเวลาสั้น ๆ ประชาชนมองว่าภาวะน้ำท่วมเช่นนี้ มิได้มีผลทำให้ขาดรายได้มากนัก เพราะไม่ต้องหยุดงานหรือปิดกิจการเป็นเวลานาน

ดังนั้นสรุปได้ว่าผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจส่งผลให้ประชาชนมีรายได้ลดลง เนื่องจากประชาชนที่ประกอบอาชีพพ่อค้า แม่ค้าไม่สามารถประกอบอาชีพได้ในเมื่อเกิดภัยพิบัติ และรายได้ของชาวเกษตรกรลดลงเนื่องจากไม่สามารถส่งออกผลผลิตทางการเกษตรและผลผลิตทางการประมงไม่สามารถจำหน่ายแก่ตลาดภายนอกได้

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

จากผลการศึกษาพบว่า พื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูนมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้แก่ ชีเรือชมนก ชมปลา ปล่อยพันธ์ุสัตว์น้ำ ตกปลา ดูวิถีชีวิตชาวบ้าน ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้าน กิจกรรมส่งเสริมการปลูกป่าชายเลน และการสนับสนุนกิจกรรมสร้างบ้านปลาในทะเล โดยการใช้กลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติที่พบ ได้แก่ 1) การใช้กลยุทธ์การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์น้ำ 2) การใช้กลยุทธ์การอนุรักษ์ ได้แก่ การใช้กลยุทธ์การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศ การใช้กลยุทธ์การปลูกจิตสำนึกสร้างความ

ตระหนัก และการอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนพื้นบ้าน 3) กลยุทธ์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน 4) การใช้มาตรการจากภาครัฐเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ มีความสอดคล้องกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควบคู่ไปกับนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบ่งเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. กลยุทธ์ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

1.1 การสงวนรักษา ฟื้นฟู ควบคุม ดูแลทรัพยากรในระบบนิเวศให้คงสภาพไว้ เพื่อสามารถนำมาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้นานที่สุดหรือตลอดไป

1.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยว จำเป็นต้องได้รับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย โดยการป้องกัน และลดสาเหตุ ที่อาจทำให้เกิดปัญหามลพิษและช่วยลดภัยจากธรรมชาติ

1.3 เจ้าของพื้นที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว สถาบันต่าง ๆ ในสังคม องค์กรประชาชน และประชาชนในท้องถิ่น ต้องร่วมมือกัน ในการอนุรักษ์ รักษาสภาพ ไม่ทำลาย หรือลดความเสียหายแก่ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

2. กลยุทธ์ด้านการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยว

2.1 มีความเข้มงวดในการรักษาสิ่งแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติ และทางสังคม โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการบริการการท่องเที่ยว นั้น จะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม มีความกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ เส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การบริการที่พัก การบริการอาหารและเครื่องดื่ม

3. กลยุทธ์ด้านการศึกษาและสื่อความหมายธรรมชาติ

3.1 เป็นกลางทางศึกษา และการเรียนรู้ด้านระบบนิเวศของนักท่องเที่ยว เพื่อที่จะสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3.2 มีการให้ข้อมูลก่อนการท่องเที่ยว การศึกษาระหว่างการท่องเที่ยว รวมทั้งการให้การศึกษาเพิ่มเติมในภายหลังด้วย

3.3 ให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง และได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ นั้น ๆ เช่น การสื่อความหมายธรรมชาติ การฝึกอบรม การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง กรณีศึกษา การเล่นเกมส์ บทบาทสมมติ การอภิปราย

4. กลยุทธ์ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

4.1 ให้ความสำคัญแก่ประชาชนในท้องถิ่น ในด้านที่จะมีบทบาทในการกำกับดูแล และควบคุมการท่องเที่ยวได้มากขึ้น

4.2 ส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาตนเองเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชุมชน และระหว่างชุมชนกับเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ร่วมพัฒนาจุดขายต่าง ๆ ได้แก่ ที่พักอาศัย ภัตตาคาร การนำเสนอลูกค้านักเดินทางวัฒนธรรม ศิลปะ และประเพณีต่าง ๆ ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว

5. กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาดและบริการนำเที่ยว

5.1 จัดให้เกิดความสมดุลระหว่างความสามารถในการรองรับของพื้นที่กับปริมาณนักท่องเที่ยว เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นทรัพยากรที่มีความอ่อนไหว อาจได้รับผลกระทบได้ง่าย หากมีนักท่องเที่ยวมากเกินไป

5.2 มุ่งส่งเสริมให้พัฒนาเป็นตลาดที่มีคุณภาพ ไม่ใช่พยายามเพิ่มปริมาณของนักท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว

5.3 ให้มีการจัดบริการนำเที่ยว และมัคคุเทศก์ โดยให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว และควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้อยู่ในกรอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2546)

นอกจากนี้การใช้มาตรการจากภาครัฐเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ ที่พบคือ การเตรียมเจ้าหน้าที่เฝ้าระวังจุดเสี่ยงภัย การแจกจ่ายกระสอบกั้นน้ำ การสร้างสะพานทางเดินเมื่อมีน้ำท่วม การแจ้งเตือนผ่านเสียงตามสาย การใช้เครื่องสูบน้ำสูบน้ำในพื้นที่เสี่ยง การแจ้งข่าวสารผ่าน Facebook และการขุดลอกคูระบายน้ำในพื้นที่ชุมชนอย่างสม่ำเสมอมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอาร์ักษ์ พูลศักดิ์ (2562) ศึกษาการใช้มาตรการเชิงโครงสร้างในการลดความเสี่ยงอุทกภัยในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ที่ผ่านมามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่งมีลักษณะการดำเนินการเพื่อลดความเสี่ยงอุทกภัยที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เทศบาลตำบลพะตงมีการขุดลอกลำน้ำและการใช้ระบบระบายน้ำในการเร่งผลักดันในพื้นที่ให้ลงสู่คลองอู่ตะเภา เช่นเดียวกับเทศบาลเมืองบ้านพรุที่นอกจากจะมีการดำเนินการในลักษณะดังกล่าวข้างต้น ยังมีการสร้างแก้มลิงขึ้นมาเป็นพื้นที่รับน้ำด้วยในขณะที่เทศบาลนครหาดใหญ่มีการวางแผนการปรับปรุงสภาพลำน้ำอย่างสม่ำเสมอ การขุดลอกลำน้ำ การตาดผิวลำคลอง การใช้พังกันน้ำในพื้นที่เสี่ยง การกำหนดพื้นที่ชะลอน้ำ การสร้างเส้นทางน้ำอ้อมเมือง รวมทั้งมีการพัฒนาระบบระบายน้ำที่ประกอบด้วยประตูระบายน้ำและสถานีสูบน้ำในทุกชุมชนสำหรับเทศบาลเมืองคลองแห เน้นการสร้างพังกันน้ำในการลดความเสี่ยงอุทกภัยเป็นหลัก

จากข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ ได้แก่ 1) การใช้กลยุทธ์การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์น้ำ 2) การใช้กลยุทธ์การอนุรักษ์ ได้แก่ การใช้กลยุทธ์การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศ การใช้กลยุทธ์การปลูกจิตสำนึกสร้างความตระหนัก และการอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนพื้นบ้าน

3) กลยุทธ์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน 4) การใช้มาตรการจากภาครัฐเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ ที่จะสามารถช่วยป้องกันและบรรเทาความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่อาจจะเกิดขึ้น

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน พบว่าการใช้มาตรการกึ่งโครงสร้างในการสร้างบังคับหรือมาตรการในการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานของบ้านเรือนและแหล่งท่องเที่ยว และการปลูกจิตสำนึกของประชาชน สร้างความตระหนัก จะช่วยให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม พร้อมทั้งอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมีความสอดคล้องงานวิจัยของภาวิณี แก้วดาทิพย์ (2559) ศึกษาศักยภาพและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับบึงขุนทะเลมี 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การท่องเที่ยวธรรมชาติบึงขุนทะเล และ 2) ท่องเที่ยวศึกษาวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนรอบบึงขุนทะเลเส้นทางการท่องเที่ยวในพื้นที่บึงขุนทะเลสามารถประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวได้ทั้งทางน้ำและทางบกโดยส่งเสริมให้เป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศร่วมกับการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์ แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล ได้แก่ 1) จัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์และท่องเที่ยวบึงขุนทะเล โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 2) รักษา ฟื้นฟู และเฝ้าระวังผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว เช่น มีแผนในการกำหนดขีดความสามารถในการพัฒนา และกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต การใช้ประโยชน์จากผักตบชวา เพื่อลดปัญหาการตื้นเขินของแหล่งน้ำและสามารถลดงบประมาณในการกำจัดผักตบชวา ทั้งยังสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน ควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้วยการมีระบบเฝ้าระวัง โดยให้ชุมชนร่วมกับหน่วยงานติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล 4) พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีความพร้อมรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ 5) ส่งเสริมและพัฒนารูปแบบกิจกรรมและโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เหมาะสมกับบริบทบึงขุนทะเลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ทั้งนี้การมีส่วนร่วมและบทบาทของผู้นำเป็นส่วนสำคัญในการจัดการภัยพิบัติเพื่อให้ชุมชนและประชาชนได้รับผลกระทบน้อยที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณภัทร จินเดหว่า (2563) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย สำหรับผู้นำท้องถิ่น อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา พบว่าระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงจาก

สาธารณสุขสำหรับผู้นำท้องถิ่นที่อำเภอสะบาย้อย จังหวัดสงขลาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแบ่งเป็นรายด้านพบว่าด้านการลดผลกระทบ ผู้นำท้องถิ่นมีระดับความรู้มากที่สุด รองลงมา ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการรับมือ และด้านการฟื้นฟู ตามลำดับ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบมีระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขสำหรับผู้นำท้องถิ่น งานวิจัยชิ้นนี้มีข้อเสนอแนะในเรื่องหน่วยงานภาครัฐให้มีการอบรม ให้ความรู้แก่ชาวบ้าน และผู้นำท้องถิ่น จัดอบรมการลดผลกระทบการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของนพรัตน์ วิชิโร (2560) ศึกษาการลดความเสี่ยงภัยพิบัติของโรงเรียนเสนพงศ์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนเสนพงศ์ ตั้งอยู่ในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก นักเรียนและครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการเผชิญกับน้ำท่วม และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับน้ำท่วม การรับรู้ความเสี่ยงน้ำท่วมของนักเรียนส่วนใหญ่มองว่า น้ำท่วมไม่ได้สร้างความเสียหาย ต่อตัวครู นักเรียน และโรงเรียน ในส่วนของการลดความเสี่ยงภัยพิบัติของโรงเรียนเสนพงศ์ พบว่า โรงเรียนมีการดำเนิน 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการระบุดจุดเสี่ยงในพื้นที่ ด้านการทำประกันภัยเพื่อลดความเสี่ยง ด้านการรับฟังและแจ้งเตือนภัย ด้านวางแผนรับมือเหตุการณ์น้ำท่วม ด้านการปรับพื้นที่จัดเก็บของ ด้านการฝึกซ้อมรับมือเหตุการณ์น้ำท่วม ปัญหาในการลดความเสี่ยงภัยพิบัติมี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านปัญหาโครงสร้างของอาคารที่ได้รับผลกระทบ จากการทรุดตัวของดินเมื่อยามเกิดน้ำท่วม ด้านปัญหาไม่ตระหนักถึงน้ำท่วมของนักเรียน ด้านการขาดบุคลากรในการรับมือกับน้ำท่วม เนื่องจากโรงเรียนไม่มีบุคลากรที่เข้ามาดูแลช่วยขนย้ายสิ่งของยามน้ำท่วม เนื่องจากบุคลากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่นอกพื้นที่ และด้านพื้นที่ตั้งของโรงเรียน ซึ่งเป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ติดริมคลอง และเป็นหลุมต่ำเมื่อเกิดฝนตก ทำให้น้ำเอ่อล้น เข้าท่วมในโรงเรียนได้ง่าย

จากการศึกษาการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง สามารถสรุปข้อค้นพบจากการวิจัยได้ ดังนี้

1. ในบริบทพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูนเป็นพื้นที่รอบนอกหรือเรียกว่าส่วนหางของทะเลสาบสงขลา เมื่อมีพายุพัดเข้าชายฝั่ง กำลังพายุจะมีอัตรากำลังลดลง ความรุนแรงของพายุจะลดลง รวมถึงผลกระทบหรือความเสียหายจะลดลง เมื่อเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ ที่ติดทะเลสาบสงขลา อาทิ อำเภอควนเนียง อำเภอระโนด อำเภอลี้หอนคร และอำเภอสิงหนคร ที่จะได้รับผลกระทบหรือความเสียหายมากกว่าพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน

2. ผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน ในด้านเศรษฐกิจพบว่า ประชาชนบางครัวเรือนสูญเสียรายได้ เนื่องจากสูญเสียผลผลิตทางการเกษตรและประมง นำไปสู่ผลกระทบทางสังคมที่ประชาชนเกิดสภาวะเครียด วิตกกังวลในเรื่องการดำรงชีวิตประจำวันและ

ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งประชาชนที่ได้รับผลกระทบนิยมทำกั๊ยืมเงินทั้งในระบบและนอกระบบ รวมถึงการเยียวยาจากภาครัฐมีความล่าช้า ไม่ทันต่อความต้องการประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ดังนั้นภาครัฐควรมีแผนการเตรียมความพร้อมการรับมือกับภัยพิบัติ การฟื้นฟูและการเยียวยาที่รวดเร็วและตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

3. การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน ดังนี้ 1) การใช้กลยุทธ์การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์น้ำ โดยจัดให้มีกิจกรรมการอนุรักษ์และส่งเสริมการปลูกป่าชายเลน เพื่อรักษาระบบนิเวศและช่วยเพิ่มความสามารถในการปรับตัวของระบบนิเวศป่าชายเลนที่เสื่อมโทรม 2) การใช้กลยุทธ์การอนุรักษ์ได้แก่ การใช้กลยุทธ์การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศ เช่น การสร้างบ้านปลา เป็นเสมือนกำแพงป้องกันคลื่นและเป็นเสมือนป้อมปราการลดผลกระทบจากพายุ การใช้กลยุทธ์การปลูกจิตสำนึกสร้างความตระหนัก เป็นการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและลดพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนพื้นบ้าน เป็นการรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่น เช่น การสร้างบ้านยกสูงของชาวบ้าน จะช่วยไม่ขวางทางน้ำ ส่งผลให้น้ำไหลสู่ทะเลอย่างรวดเร็ว 3) กลยุทธ์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน พบว่ามีการพัฒนาพื้นที่ ปรับปรุงโครงสร้างสาธารณูปโภคและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้มีความสะอาด เรียบร้อย แข็งแรง ปลอดภัย เช่น การซ่อมแซมสะพานไม้ทางเดินให้มีความแข็งแรง ทนทาน ทนต่อภัยมากขึ้น และ 4) การใช้มาตรการจากภาครัฐเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ พบว่า มีการแจกกระสอบทรายกั้นน้ำ การแจกถุงยังชีพ การประชาสัมพันธ์แจ้งเตือนภัยผ่านเสียงตามสายประจำชุมชนและการเฝ้าระวังในพื้นที่จุดเสี่ยงทั้งกลางวันและกลางคืน การใช้เครื่องระบายน้ำสูบลงทะเล การติดป้ายรณรงค์ การขุดลอกคูระบายน้ำเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติและลดผลกระทบพร้อมทั้งรับมือกับภัยพิบัติในชุมชน นำมาสู่แนวทางการลดภัยพิบัติในพื้นที่ อาทิ ควรส่งเสริมและจัดโปรแกรมทัวร์ท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น เช่น กิจกรรมการปลูกต้นไม้รักษาหน้าดิน กิจกรรมการสร้างกำแพงกั้นน้ำในแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดทำแผนที่ความเสี่ยงจากภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงของฤดูในแหล่งท่องเที่ยวและสร้างระบบแจ้งเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว และควรมีการปรับแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสภาพอากาศที่เปลี่ยนไปเพื่อลดความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น

5.3 ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่องการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการทำวิจัยครั้งนี้

1.1 ระดับนโยบาย

1.1.1 หน่วยงานภาครัฐควรมีการของบประมาณในการสนับสนุนและส่งเสริมสำหรับการจัดซื้ออุปกรณ์ และการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ เช่น การอบรมการรับรู้ความเสี่ยงของภัยพิบัติ การฝึกซ้อมแผนของเจ้าหน้าที่และประชาชน และสนับสนุนความรู้ด้านเทคนิค วิชาการ เทคโนโลยีในการจัดการภัยพิบัติทั้งภายในท้องถิ่น และภายในจังหวัดพัทลุง

1.1.2 ในชุมชนขาดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้นกว่าเดิม ส่วนใหญ่จะเน้นอยู่แต่กับวิถีชีวิตแบบเก่าก่อนยังไม่ค่อยรับเทคโนโลยีเข้ามาจัดการกับการท่องเที่ยว ดังนั้นผู้นำควรมีความพร้อมในการพัฒนาและมีแผนการปรับเปลี่ยนแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้กับชุมชนมีการเติบโตให้ทันโลกมากขึ้น แต่ก็ไม่ควรทิ้งวิถีชีวิตของตนเอง ให้มีการผสมผสานให้เกิดเป็นเสน่ห์ของชุมชนที่น่าค้นหา รวมถึงจัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสภาพอากาศ เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

1.1.3 ควรมีการสร้างภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก เพื่อขยายฐานการท่องเที่ยวและสร้างความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติ

1.1.4 หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการมาตรการเชิงโครงสร้างในการขุดลอกคูระบายน้ำอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้มีการระบายไหลสู่ทะเลอย่างรวดเร็ว แต่มีผลกระทบทำให้ตลิ่งถูกกัดเซาะ ดังนั้นหน่วยงานจึงควรนำมาตรการอื่น ๆ ควบคู่ในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ อาทิ การปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันหน้าดิน หรือการสร้างพนังกั้นน้ำ เป็นต้น

1.1.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการวางผังเมืองและตรวจสอบการวางท่อระบายน้ำในพื้นที่ที่มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันและจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากในชุมชนมีการขยายที่อยู่อาศัย อย่างรวดเร็ว จึงควรมีการวางผังเมืองหรือการวางท่อระบายน้ำให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป

1.2 ระดับชุมชน

1.2.1 ควรมีการสร้างร่วมมือกันระหว่างคนในชุมชนกับเจ้าหน้าที่รัฐ และหน่วยงานภายนอก เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สมบูรณ์ แข็งแรง ทนทานต่อภัย จะเป็นการช่วยลดความเสียหายของแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดจาก

ภัยพิบัติ และควรสร้างความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญการจัดการภัยพิบัติ เพื่อเรียนรู้ถึงวิธีการปฏิบัติตนเมื่อภัยมา เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นปฏิบัติอย่างถูกต้อง และการลดความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นต่อชีวิตของประชาชน

1.2.2 ควรมีการปลูกจิตสำนึก สร้างความตระหนักให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ รวมถึงนักท่องเที่ยว ให้ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมและลดพฤติกรรมที่จะก่อผลเสียแก่ทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้มีการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่อื่น ๆ ที่มีการรักษาสีเขียวและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เยาวชนได้รู้ถึงกระบวนการในการรักษา สิ่งแวดล้อม และควรจัดทำคู่มือในการรักษา ดูแล สิ่งแวดล้อมและการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติที่ตนสามารถปฏิบัติได้เพื่อให้เยาวชนเข้าใจได้ง่าย และปฏิบัติได้จริง

1.2.3 ควรมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่น การนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ เช่น การเชิญชวนประชาชนและนักท่องเที่ยวสร้างเส้นทางท่องเที่ยวสีเขียวและเส้นทางอาหารพหุวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมโครงการรณรงค์ปลูกป่าชายเลน กิจกรรมการเรียนรู้วิถีชีวิต ภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อลดความเสี่ยงและลดผลกระทบจากภัยพิบัติ

2. ข้อเสนอแนะในการการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษาลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในชุมชนเทศบาลตำบลปากพะยูนเท่านั้น ดังนั้นในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นดินโคลนถล่ม ภัยแล้ง อัคคีภัย

2.2 ควรทำวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือผลการวิเคราะห์ทางสถิติมาสนับสนุนผลการวิจัยให้มีความถูกต้อง แม่นยำเพิ่มขึ้น เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาเป็นแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยภาพรวมของจังหวัดหรือระดับประเทศ

3. ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัย

3.1 มีบางหน่วยงานของรัฐ และประชาชนบางกลุ่ม ไม่สะดวกในการให้สัมภาษณ์เชิงลึก

3.2 ในช่วงการเก็บข้อมูล เกิดฝนตกทำให้น้ำท่วมขังในพื้นที่ ส่งผลให้การเก็บข้อมูลมีความล่าช้า

บรรณานุกรม

- กัญญิมาภรณ์ บุญประกอบ. (2559). การเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติของชุมชนในพื้นที่
 ประสบภัยอุทกภัย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 กรกนก เกิดสังข์. (2560). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเชิงกลยุทธ์ : กรณีศึกษาตำบลบาง
 ไบไม้ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2558). กรอบการดำเนินงานเซนไตเพื่อลดความเสี่ยงจาก
 ภัยพิบัติ. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2565, จาก
<https://webportal.bangkok.go.th/upload/user/>
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2559). การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย. บริษัท เวิร์ด
 พรีนติ้ง จำกัด
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2557). การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติสู่การพัฒนาที่
 ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ สำนักงานประเทศไทย
 ไกรชาติ ตันตระการอาภาและอัมรินทร์ คงทวีเลิศ (2554). สถานการณ์น้ำท่วมส่งผลกระทบต่อ
 สุขภาพ มหาวิทยาลัยมหิดล, ปีที่ 16 (เล่มที่1), 39-40
- จิตภา หวันกะเหรัมย์. (2558). การพัฒนาแผนที่แสดงจุดศึกษาธรรมชาติบนเส้นทาง
 ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เขาเจ็ดยอด จังหวัดพัทลุงและจังหวัดตรัง.
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- จิตศักดิ์ พุฒจร. (2560). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พื้นที่อุทยานแห่งชาติทางทะเล
 ในประเทศไทย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- ชลธิรา สุขสงวน. (2560). การรับรู้ความเสี่ยงและการปรับตัวต่อภัยน้ำท่วมของครัวเรือนในเขต
 เทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ไพฑูรย์ พงศบุตร. (2546). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ, 27.
 สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2565, จาก
<https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=27&chap>
- ไพฑูรย์ พงศบุตร. (2546). กลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. สารานุกรมไทยสำหรับ
 เยาวชนฯ, 27. สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2565, จาก
<https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=27&chap>
- ไพฑูรย์ พงศบุตร. (2546). นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ,
 27. สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2565, จาก
<https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=27&chap>

- ณภัทร จินเดหวา. (2563). การศึกษาแนวทางการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงจาก
สาธารณภัยสำหรับผู้นำท้องที่ อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา. มหาวิทยาลัยสงขลา
นครินทร์.
- ดวงธิดา พัฒโน, ณัฐกานต์ รัตนพันธุ์ และพัชราภรณ์ บุญเลื่อง. (2562). การศึกษารูปแบบการ
ท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนของชุมชนบ้านหัวทาง อำเภอละงู จังหวัดสตูล.
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- ถาวร ทองประทีป. (2562). การมีส่วนร่วมและความต้องการของประชาชนต่อการจัดการ
สาธารณภัย กรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลจะโหนด อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา.
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นพรัตน์ วิสิโร. (2561). การลดความเสี่ยงภัยพิบัติของโรงเรียนเสนพวงค์ อำเภอสะเดา จังหวัด
สงขลา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- ธเนศ ทวีบุรุษ. (2557). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนชะแล้ ตำบลชะแล้ อำเภอ
สิงหนคร จังหวัดสงขลา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- บุญพา คำวิเศษณ์. (2554). ข้อมูลพื้นฐานที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
แบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาชุมชนหมู่บ้านวัดเขา ตำบลโคกกลอย อำเภอเกาะกูด จังหวัด
พังงา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ปรัชญเกียรติ ว่าโร๊ะ. (2554). เมื่อฝนฟ้ามาเยือนเมืองพัทลุง ก็ถึงเวลาลุกขึ้นมาเตรียมตัวรับมือ
ภัยพิบัติ. สืบค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2565, จาก
<https://prachatai.com/journal/2011/11/37825>
- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550. (7 กันยายน 2550). ราชกิจจา-
นุเบกษา. เล่มที่ 124 ตอนที่ 42 ก, หน้า 6 – 11
- พีรพงศ์ ชูปากเพียร. (2556). ประสิทธิภาพของการลดความเสี่ยงจากการเกิดภัยพิบัติ: ศึกษา
กรณีอุทกภัยของเทศบาลตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี.
มหาวิทยาลัยมหิดล
- พีรศุขม์ วัฒนพงศ์พิทักษ์. (2558). ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาชน
ในการจัดการภัยพิบัติ: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร
จังหวัดสงขลา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- พุทธิมล คชรัตน์. (2557). นา هرمโมเดล: ความสำเร็จในการรับมือภัยพิบัติ. (วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

- ภาวิณี แก้วตาทิพย์. (2559). ศักยภาพและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- เมธาวี บูหงาเรือง. (2562). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตรรัฐกานต์ สามสี. (2558). การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- รณนภัทร พันโกฏฐิ. (2560). การจัดการภัยพิบัติสึนามิในเมืองท่องเที่ยวภาคใต้ฝั่งทะเลอันดามัน: ศึกษาเปรียบเทียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เสี่ยงภัย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- วิวัฒน์ ลากสาร. (2560). นิเวศ ภัยพิบัติ. สืบค้นเมื่อ 27 สิงหาคม 2565, จาก <http://msjo.net/categoryblog/350-sendai.html>
- ศุภจิตา ก้อนศิลา. (2555). ผลกระทบจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษาสามพันโบก ตำบลเหล่างาม อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี [การศึกษาระดับปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สมพร คุณวิจิต. (2561). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการสาธารณภัยแบบเบ็ดเสร็จ. สงขลา: พี.ซี. พรินต์ติ้ง
- สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพัทลุง. (2564). ประกาศภัยพิบัติในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2565, จาก <http://plg.disaster.go.th/cmsdetail.plg>
- สายฝน แสงหิรัญ ทองประเสริฐ. (2558). เครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อการจัดการภัยพิบัติในคาบสมุทรสติงพระ จังหวัดสงขลา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพัทลุง. (2564). ประกาศพื้นที่ประสบภัยอุทกภัย วาตภัยและดินถล่ม. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2565, จาก http://plg.disaster.go.th/cmsdetail.plg8.257/44164/inner_1640/2518.6
- สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพัทลุง. (2564). ประกาศอุทกภัยจังหวัดพัทลุง. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2565, จาก http://plg.disaster.go.th/cmsdetail.plg8.257/44164/inner_1640/2518.6
- สำนักงานจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 6 (อุดรธานี). (2553). ยุทธศาสตร์และแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2565, จาก http://old.forest.go.th/udonthani_6/index.php?option=com_weblinks&view=category&id=2&Itemid=556&lang=th

- สุทธิดา ศิริบุญหลง. (2554). การพัฒนาแบบยั่งยืน : กระบวนการกระทำทางเศรษฐกิจสังคม และการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์. เชียงใหม่ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
- สุภัทรา สังข์ทอง. (2558). ศักยภาพการท่องเที่ยวเพื่อแก้ปัญหาประโยชน์จังหวัดสตูล. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- ส่วนส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน. (2564). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. สืบค้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2565, จาก <https://dmcrth.dmcr.go.th/manpro/detail/11698/>
- เสาวลักษณ์ โกลกลิตติอัมพร, อีรภัทร์ ลอยวิรัตน์, ปรียานุช วัฒนกุล และอาภาภรณ์ จวนจาง. (2563). แนวทางการบริหารจัดการภัยพิบัติ: จากภาครัฐสู่ชุมชน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์, 8 /1, 352-353.
- อภิรัฐ ปานแป้น. (2555). การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- อารักษ์ พูลศักดิ์. (2562). การใช้มาตรการเชิงโครงสร้างในการลดความเสี่ยงอุทกภัยในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อุทิศ สังขรัตน์และธเนศ ทวีบุรุษ. (2558). การจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคใต้. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- MGR Online. (2555). ล่องเรือชมเกาะในดินแดนเกาะรังนก มรดกพันล้านที่ เกาะสี่ เกาะห้า. สืบค้นเมื่อ 13 กรกฎาคม 2565, จาก <https://mgronline.com/south/detail/9550000044222>
- Workpoint. (2560). พัทลุงดินถล่ม ทับเส้นทางเข้าออกหมู่บ้าน หน่วยงานเพิ่ม. สืบค้นเมื่อ 27 มิถุนายน 2565, จาก <https://workpointtoday.com/>

บุคลากรกรม

วิไล บิลลาเต๊ะ, ผู้ประกอบการร้านค้าส่ง (ผู้ให้สัมภาษณ์). คัมภีรดา บือโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2565

สาธิตา วรวิทย์ฤทธิกุล, ผู้ประกอบการโรงแรม (ผู้ให้สัมภาษณ์). คัมภีรดา บือโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2565

อุไร มิกาศ, ผู้ประกอบการร้านค้า (ผู้ให้สัมภาษณ์). คัมภีรดา บือโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2565

ภิรมย์ เกื้อรอด, ผู้ประกอบการร้านค้า (ผู้ให้สัมภาษณ์). คัมภีรดา บือโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2565

วาลิฎฎี สาระพงค์, ผู้ช่วยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ผู้ให้สัมภาษณ์). คัมภีรดา บือโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพัทลุง. เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2565

จินตนา เพชรข้อย, นักจัดการงานทั่วไปสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ผู้ให้สัมภาษณ์). คัมภีรดา บือโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพัทลุง. เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2565

หรอเซต ทิมหมัด, คณะกรรมการมัชยิดประจำเทศบาลตำบลปากพะยูน (ผู้ให้สัมภาษณ์). คัมภีรดา บือโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2565

ไชนอล ทิมหมัด, ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ผู้ให้สัมภาษณ์). คัมภีรดา บือโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2565

ปิมปภา จาริยาพร, ผู้ประกอบการร้านค้า (ผู้ให้สัมภาษณ์). คัมภีรดา บือโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2565

นพดล แซ่มข้อย, ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน (ผู้ให้สัมภาษณ์). คัมภีรดา บือโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2565

- บุญฉานันท์ ทองหุย, ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา (ผู้ให้สัมภาษณ์).
 คัมภีรดา ปือโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพัทลุง
 เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2565
- ยุสุบ แหละตี, นายกเทศมนตรีตำบลปากพะยูน (ผู้ให้สัมภาษณ์). คัมภีรดา ปือโต (ผู้สัมภาษณ์).
 ที่เทศบาลตำบลปากพะยูน. เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2565.
- ทวี มีพัฒน์, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเทศบาลตำบลปากพะยูน (ผู้ให้สัมภาษณ์).
 คัมภีรดา ปือโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่เทศบาลตำบลปากพะยูน. เมื่อวันที่ 15
 ธันวาคม 2565.
- อรุณ คงชู, ผู้อำนวยการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลตำบลปากพะยูน (ผู้ให้สัมภาษณ์).
 คัมภีรดา ปือโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่เทศบาลตำบลปากพะยูน. เมื่อวันที่ 15
 ธันวาคม 2565.
- ยุวดี หีมสุหรี, นักวิชาการศึกษาชำนาญการ (ผู้ให้สัมภาษณ์). คัมภีรดา ปือโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่
 เทศบาลตำบลปากพะยูน. เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2565.
- ต้นวิน อับดุลคาลิก, เลขานายกเทศบาลเทศมนตรีเทศบาลตำบลปากพะยูน (ผู้ให้สัมภาษณ์).
 คัมภีรดา ปือโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่เทศบาลตำบลปากพะยูน. เมื่อวันที่ 15
 ธันวาคม 2565.
- เรวัตร์ รุ่งเรือง, รองประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุงและประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่
 เทศบาลตำบลปากพะยูน (ผู้ให้สัมภาษณ์). คัมภีรดา ปือโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่
 เทศบาลตำบลปากพะยูน เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2565
- วิษณุ สุรัตกำแหง, ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ผู้ให้สัมภาษณ์).
 คัมภีรดา ปือโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม
 2565
- ขอหย๊ะ หีมหมัด, ประชาชนที่เคยได้รับผลกระทบ (ผู้ให้สัมภาษณ์).
 คัมภีรดา ปือโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม
 2565

ธนารักษ์ สันสาคร, ประชาชนที่เคยได้รับผลกระทบ (ผู้ให้สัมภาษณ์).

คัมภีรดา ป้อโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม
2565

ยุทธ หีมสุหรี, ประชาชนที่เคยได้รับผลกระทบ (ผู้ให้สัมภาษณ์).

คัมภีรดา ป้อโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม
2565

อาxim หีมสุหรี, ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ผู้ให้สัมภาษณ์).

คัมภีรดา ป้อโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม
2565

สมาน สันหมุด, ประชาชนที่เคยได้รับผลกระทบ (ผู้ให้สัมภาษณ์).

คัมภีรดา ป้อโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2566

สหมัด หีมโต๊ะเต๊ะ, คณะกรรมการมัชยิดประจำเทศบาลตำบลปากพะยูน (ผู้ให้สัมภาษณ์).

คัมภีรดา ป้อโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2566

นัทธี หีมสุหรี, ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน (ผู้ให้สัมภาษณ์).

คัมภีรดา ป้อโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 19 มกราคม
2566

อุมาพร หีมหมัด, ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน (ผู้ให้สัมภาษณ์).

คัมภีรดา ป้อโต (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 20 มกราคม
2566

ภาคผนวก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ
ในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ในการวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ ในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ซึ่งข้อมูลที่จะได้จากการสัมภาษณ์นี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติต่อภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและประชาชนในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่

ทั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลเหล่านี้ใช้ประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้นและจะไม่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของท่านแต่อย่างใด หากท่านมีข้อสงสัยในงานวิจัยครั้งนี้ประการใด ท่านสามารถติดต่อผู้วิจัย นางสาวคัมภีรดา บือโต เบอร์โทร 062-098-3434 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงในการให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

ขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้
 นางสาวคัมภีรดา บือโต
 นักศึกษาหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

วันที่.....

ชื่อ-สกุล.....

หน่วยงาน.....

ตำแหน่ง.....

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ.....

เบอร์โทร.....

ตอนที่ 2 ข้อคำถามสำหรับการสัมภาษณ์

1. ที่ผ่านมาในพื้นที่มีภัยพิบัติรูปแบบใด
2. จากภัยพิบัติที่เคยเกิดขึ้นท่านได้รับความเสียหายอย่างไร และได้รับผลกระทบอย่างไร
3. ในพื้นที่ที่มีการดำเนินกิจกรรมหรือวิธีการ พร้อมทั้งโครงการในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติอย่างไร
4. ในอนาคตท่านคิดว่าควรดำเนินกิจกรรมหรือวิธีการ พร้อมทั้งโครงการใดในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ
5. ในพื้นที่ที่มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่
6. ในพื้นที่ที่มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบใด
7. ในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีกิจกรรม, โครงการ หรือมาตรการใดที่ท่านคิดว่าช่วยลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ในการพัฒนา, การฟื้นฟู, และการอนุรักษ์
8. ในอนาคตท่านคิดว่าควรมีการดำเนินกิจกรรมหรือการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (การฟื้นฟู, การอนุรักษ์, และการพัฒนา) ใดๆ ที่จะสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พร้อมทั้งเป็นการช่วยลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติและเป็นการสร้างความยั่งยืนให้แก่ชุมชน

ภาคผนวก ก
หนังสือขอความอนุเคราะห์

ที่ อว ๖๘๑๐๖/๒๓๕๕

คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๑๕ ถนนกาญจนวนิชย์
ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่
จังหวัดสงขลา ๙๐๑๑๐

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการขอเข้าสัมภาษณ์
เรียน นายกเทศบาลตำบลปากพะยูน

ด้วยนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นางสาวคัมภีรดา บือโต รหัสนักศึกษา ๖๔๑๐๕๒๑๕๕๐ กำลังศึกษารายวิชาสารนิพนธ์ในหัวข้อ “การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ ในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง” โดยมี รศ.ดร.สมพร คุณวิชิต เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ มีความประสงค์ขอเข้าสัมภาษณ์ ผู้นำหรือตัวแทนจากเทศบาลตำบลปากพะยูน กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำนวน 5 ท่าน เพื่อศึกษาการใช้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีแนวทางอย่างไร ในการวางแผนเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

ในการนี้ หลักสูตรฯ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้นักศึกษา นางสาวคัมภีรดา บือโต เข้าสัมภาษณ์เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ถึงแนวทางการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาใช้ในการดำเนินการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ทั้งนี้ผลจากการสัมภาษณ์จะนำไปประมวลผลวิเคราะห์ในภาพรวม และใช้ในแง่ของการศึกษาเท่านั้น ซึ่งจะเป็ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป โดยจะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ให้การสัมภาษณ์ที่ให้ความร่วมมือในการเข้าสัมภาษณ์ หากท่านต้องการข้อมูลเพิ่มเติมประการใดสามารถติดต่อประสานงานได้โดยตรงกับ นางสาวคัมภีรดา บือโต หมายเลขโทรศัพท์ ๐๖๒-๐๙๘๓๔๓๔ หรือ อีเมล miiyah.sohot@gmail.com

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สิริวิธ อีสโร)

รองคณบดีฝ่ายยุทธศาสตร์และบัณฑิตศึกษา

งานบัณฑิตศึกษาวิทยาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ
โทร ๐ ๗๔๒๘ ๗๘๕๕-๙

ที่ อว ๖๘๑๐๖/๒๓๕๕

คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๑๕ ถนนกาญจนวนิชย์
ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่
จังหวัดสงขลา ๙๐๑๑๐

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอบขออนุเคราะห์ในการขอเข้าสัมภาษณ์
เรียน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพัทลุง

ด้วยนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นางสาวคัมภีรดา บือโต รหัสนักศึกษา ๖๔๑๐๕๒๑๕๕๐ กำลังศึกษารายวิชาสารนิพนธ์ในหัวข้อ “การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ ในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง” โดยมี รศ.ดร.สมพร คุณวิชิต เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ มีความประสงค์ขอเข้าสัมภาษณ์ ผู้นำหรือตัวแทนจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพัทลุง จำนวน 2 ท่าน เพื่อศึกษาการใช้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีแนวทางอย่างไร ในการวางแผนเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

ในการนี้ หลักสูตรฯ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้นักศึกษา นางสาวคัมภีรดา บือโต เข้าสัมภาษณ์เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ถึงแนวทางการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาใช้ในการดำเนินการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ทั้งนี้ผลจากการสัมภาษณ์จะนำไปประมวลผลวิเคราะห์ในภาพรวม และใช้ในแง่ของการศึกษาเท่านั้น ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป โดยจะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ให้การสัมภาษณ์ที่ให้ความร่วมมือในการเข้าสัมภาษณ์ หากท่านต้องการข้อมูลเพิ่มเติมประการใดสามารถติดต่อประสานงานได้โดยตรงกับ นางสาวคัมภีรดา บือโต หมายเลขโทรศัพท์ ๐๖๒-๐๙๕๓๓๓๓๔ หรือ อีเมล miiyah.sohot@gmail.com

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สิริวิธ อีสโร)

รองคณบดีฝ่ายยุทธศาสตร์และบัณฑิตศึกษา

งานบัณฑิตศึกษาวิทยาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ
โทร ๐ ๗๔๒๘ ๗๘๕๘-๙

ที่ อว ๖๘๑๐๖/๒๓๕๕

คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๑๕ ถนนกาญจนวนิชย์
ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่
จังหวัดสงขลา ๙๐๑๑๐

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการขอเข้าสัมภาษณ์
เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพัทลุง

ด้วยนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นางสาวคัมภีร์ดา บือโต รหัสนักศึกษา ๖๔๑๐๕๒๑๕๕๐ กำลังศึกษารายวิชาสารนิพนธ์ในหัวข้อ “การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ ในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง” โดยมี รศ.ดร.สมพร คุณวิจิต เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ มีความประสงค์ขอเข้าสัมภาษณ์ ผู้นำหรือตัวแทนจากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพัทลุงเพื่อศึกษาการใช้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีแนวทางอย่างไร ในการวางแผนเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

ในการนี้ หลักสูตรฯ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้นักศึกษา นางสาวคัมภีร์ดา บือโต เข้าสัมภาษณ์เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ถึงแนวทางการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาใช้ในการดำเนินการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ทั้งนี้ผลจากการสัมภาษณ์จะนำไปประมวลผลวิเคราะห์ในภาพรวม และใช้ในแง่ของการศึกษาเท่านั้น ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป โดยจะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ให้การสัมภาษณ์ที่ให้ความร่วมมือในการเข้าสัมภาษณ์ หากท่านต้องการข้อมูลเพิ่มเติมประการใดสามารถติดต่อประสานงานได้โดยตรงกับ นางสาวคัมภีร์ดา บือโต หมายเลขโทรศัพท์ ๐๖๒-๐๙๘๓๔๓๔ หรือ อีเมล miiyah.sohot@gmail.com

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สิริวิธ อีสโร)

รองคณบดีฝ่ายยุทธศาสตร์และบัณฑิตศึกษา

งานบัณฑิตศึกษาวิทยาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ

โทร ๐ ๗๔๒๘ ๗๘๕๘-๙

ที่ อว ๖๘๑๐๖/๒๓๕๕

คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๑๕ ถนนกาญจนวนิชย์
ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่
จังหวัดสงขลา ๙๐๑๑๐

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการขอเข้าสัมภาษณ์

เรียน หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพัทลุง

ด้วยนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นางสาวคัมภีร์ดา บือโต รหัสนักศึกษา ๖๔๑๐๕๒๑๕๕๐ กำลังศึกษารายวิชาสารนิพนธ์ในหัวข้อ “การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ ในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง” โดยมี รศ.ดร.สมพร คุณวิชิต เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ มีความประสงค์ขอเข้าสัมภาษณ์ ผู้นำหรือตัวแทนจากสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพัทลุง จำนวน 2 ท่าน เพื่อศึกษาการใช้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีแนวทางอย่างไร ในการวางแผนเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

ในการนี้ หลักสูตรฯ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้นักศึกษา นางสาวคัมภีร์ดา บือโต เข้าสัมภาษณ์เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ถึงแนวทางการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาใช้ในการดำเนินการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ทั้งนี้ผลจากการสัมภาษณ์จะนำไปประมวลผลวิเคราะห์ในภาพรวม และใช้ในแง่ของการศึกษาเท่านั้น ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป โดยจะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ให้การสัมภาษณ์ที่ให้ความร่วมมือในการเข้าสัมภาษณ์ หากท่านต้องการข้อมูลเพิ่มเติมประการใดสามารถติดต่อประสานงานได้โดยตรงกับ นางสาวคัมภีร์ดา บือโต หมายเลขโทรศัพท์ ๐๖๒-๐๙๘๓๔๓๔ หรือ อีเมล miiyah.sohot@gmail.com

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สิริวิธ อีสโร)

รองคณบดีฝ่ายยุทธศาสตร์และบัณฑิตศึกษา

งานบัณฑิตศึกษาวิทยาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ

โทร ๐ ๗๔๒๘ ๗๘๕๘-๙

ที่ อว ๖๘๑๐๖/๒๓๕๕

คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๑๕ ถนนกาญจนวนิชย์
ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่
จังหวัดสงขลา ๙๐๑๑๐

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการขอเข้าสัมภาษณ์

เรียน นายเทศบาลตำบลปากพะยูน

ด้วยนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นางสาวคัมภีรดา บือโต รหัสนักศึกษา ๖๔๑๐๕๒๑๕๕๐ กำลังศึกษารายวิชาสารนิพนธ์ในหัวข้อ “การใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ ในพื้นที่เทศบาลตำบลปากพะยูน จังหวัดพัทลุง” โดยมี รศ.ดร.สมพร คุณวิชิต เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ มีความประสงค์ขอเข้าสัมภาษณ์ ผู้นำหรือตัวแทนจากเทศบาลตำบลปากพะยูน กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำนวน 5 ท่าน เพื่อศึกษาการใช้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีแนวทางอย่างไร ในการวางแผนเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

ในการนี้ หลักสูตรฯ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้นักศึกษา นางสาวคัมภีรดา บือโต เข้าสัมภาษณ์เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ถึงแนวทางการใช้กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาใช้ในการดำเนินการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ทั้งนี้ผลจากการสัมภาษณ์จะนำไปประมวลผลวิเคราะห์ในภาพรวม และใช้ในแง่ของการศึกษาเท่านั้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป โดยจะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ให้การสัมภาษณ์ที่ให้ความร่วมมือในการเข้าสัมภาษณ์ หากท่านต้องการข้อมูลเพิ่มเติมประการใดสามารถติดต่อประสานงานได้โดยตรงกับ นางสาวคัมภีรดา บือโต หมายเลขโทรศัพท์ ๐๖๒-๐๙๘๓๔๓๔ หรือ อีเมล miiyah.sohot@gmail.com

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สิริวิธ อีสโร)

รองคณบดีฝ่ายยุทธศาสตร์และบัณฑิตศึกษา

งานบัณฑิตศึกษาวิทยาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ
โทร ๐ ๗๔๒๘ ๗๘๕๘-๙

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล นางสาวคัมภีรดา ป้อโต

รหัสนักศึกษา 6410521550

วุฒิการศึกษา

วุฒิ

ชื่อสถาบัน

ปีที่สำเร็จการศึกษา

รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2561

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

ตำแหน่ง เจ้าของกิจการ

สถานที่ทำงาน บริษัทเกมมิ่ง แทรเวลเอนด์ ทัวร์ เซอร์วิส